

د ایمان تعریف

ایمان په لغت کې باور ، یقین ، تصدیق او امن ته ویلی کیږي ،
ډاډ او اطمینان ته ویل کیږي ، او په شرعي اصطلاح کې فقهاو د
ایمان جامع تعریف داسې کړی دی :

**الَا يُمَانُ هُوَ عَقْدٌ بِالْقَلْبِ ، وَ قَوْلٌ بِاللسَانِ ، وَ عَمَلٌ بِالْجَوَارِحِ ،
يَزِيدُ بِالطَّاعَةِ وَ أَعْمَالِ الصَّالِحَةِ ، وَيَنْقُصُ بِالمَعْصِيَةِ .**

ایمان پر زړه باندې باور، تصدیق ، یقین ، پر ژبه اقرار او په اندامونو
باندې شرعي عمل ته ویل کیږي ، په طاعت او نورو نېکو اعمالو
سره ایمان زیاتېږي ، غوره عقیده په معصیت او گناه کولو سره
کمیږي.

د ایمان ډولونه

ایمان په دوه ډوله دی .

ایمان تفصیلي او ایمان اجمالي :

هغه شیان چې بیان یې په اجمالي توګه شوی او په یقیني او
قطعي توګه له دین څخه دي اجمالي ایمان راوړل فرض دي ، او
هغه څه چې تفصیلي ذکر یې شوی او په یقیني او قطعي توګه له
دین څخه دي تفصیلي ایمان ورباندې راوړل فرض دي .

اجمالي ایمان :

آمنت بالله كما هو باسماؤه وصفاته وَقَبِلْتُ جميع احكامه
ژباړه : ایمان مې راوړی په خدای جل جلاله لکه څنګه چې دا ایمان
فرض دی په نومونو دخدای او فرض دی دا ایمان راوړل په صفتونو
خدای جل جلاله او منلي دي ما ټول احکام دخدای جل جلاله .

تفصیلي ایمان :

آمنت بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر والقدر خيره وشره
من الله تعالى والبعث بعدالموت
ژباړه : ايمان مې راوړی په خدای جل جلاله چې یو دی اوایمان مې
راوړی په پرښتو دهغه چې شته او هغه خدای جل جلاله پیدا کړي
او ايمان مې راوړی په کتابونو دخدای جل جلاله چې دهغه له لوري
رانازل شوي اوایمان مې راوړی په رسولانو دخدای جل جلاله چې
دهغه له لوري رااستول شوي او ايمان مې راوړی په وروستی وړخ
(دقیامت چې شته او راتلونکی دی) او ايمان مې راوړی پدې چې
اندازه دښي ې او نه ښي ې دالله تعالی له لوري ده او ايمان مې
راوړی پدې چې له مړینې وروسته بیا ژوندون شته .

د الله تعالی نومونه او صفات

د الله تعالی د هغو مبارکو نومونو او صفاتو شمېر چې په قرآن کریم
کې مذکور دي نبي کریم صلی الله علیه وسلم نهه نوي ((یو کم
سل)) ښودلي دي .

هُوَ اللهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ ، الرَّحِيمُ ، الْمَلِكُ ، الْقُدُّوسُ ،
السَّلَامُ ، الْمُؤْمِنُ ، الْمُهِمِّنُ ، الْعَزِيزُ ، الْجَبَّارُ ، الْمُتَكَبِّرُ ، الْخَالِقُ ،
الْبَارِئُ ، الْمُصَوِّرُ ، الْغَفَّارُ ، الْقَهَّارُ ، الْوَهَّابُ ، الرَّزَّاقُ ، الْفَتَّاحُ ، الْعَلِيمُ ،
الْقَاضِيُ ، الْبَاسِطُ ، الْخَافِضُ ، الرَّافِعُ ، الْمُعِزُّ ، الْمَذِلُّ ، السَّمِيعُ ،
الْبَصِيرُ ، الْحَكَمُ ، الْعَدْلُ ، اللَّطِيفُ ، الْخَبِيرُ ، الْحَلِيمُ ، الْعَظِيمُ ، الْغَفُورُ ،
الشَّكُورُ ، الْعَلِيُّ ، الْكَبِيرُ ، الْحَفِيفُ ، الْمَغِيثُ ، الْحَسِيبُ ، الْجَلِيلُ ،
الْكَرِيمُ ، الرَّقِيبُ ، الْمُجِيبُ ، الْوَاسِعُ ، الْحَكِيمُ ، الْوَدُودُ ، الْمُجِيدُ ،
الْبَاعِثُ ، الشَّهِيدُ ، الْحَقُّ ، الْوَكِيلُ ، الْقَوِيُّ ، الْمُتِينُ ، الْوَلِيُّ ،
الْحَمِيدُ ، الْمُحْصِيُّ ، الْمُحْيِيُّ ، الْمُبْدِيُّ ، الْمُعِيدُ ، الْمُمِيتُ ، الْحَيُّ ،
الْقَيُّومُ ، الْوَاحِدُ ، الْمَاجِدُ ، الْوَاجِدُ ، الصَّمَدُ ، الْقَادِرُ ، الْمُقْتَدِرُ ، الْمُقَدِّمُ ،
الْمُؤَخِّرُ ، الْأَوَّلُ ، الْآخِرُ ، الظَّاهِرُ ، الْبَاطِنُ ، الْوَالِيُّ ، الْمُتَعَالِيُّ ، الْبَرُّ ،
التَّابُ ، الْمُنتَقِمُ ، الْعَفْوُ ، الرَّؤُوفُ ، مَالِكُ الْمُلْكِ ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ،
الْمُقْسِطُ ، الْجَامِعُ ، الْغَنِيُّ ، الْمَغْنِيُّ ، الْمَانِعُ ، الضَّارُّ ، النَّافِعُ ، النُّورُ ،
الْهَادِي ، الْبَدِيعُ ، الْبَاقِي ، الْوَارِثُ ، الرَّشِيدُ ، الصَّبُورُ

اسماني کتابونه او صحيفې

تورات په موسى عليه السلام (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) سورة
البقرة 87 آيت .

انجيل په عيسى عليه السلام (وَقَفَّيْنَا يَعْيسَى ابْنَ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ
 الْإِنْجِيلَ) سورة الحديد 27 آيت .
 زبور په داود عليه السلام (وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا {55} سورة الاسراء .
 قرآن په حضرت محمد صلى الله عليه وسلم رانازل شوى .
 همداراز دوتلي مفسر علامه آلوسي بغدادى رحمه الله له وينا سره
 سم د صحيفو شميره سل ده چې پنخوس يې په حضرت شيث
 عليه السلام نازلې شوې وې . ديرش يې په ادريس عليه السلام
 نازلې شوې وې . لس يې په حضرت ابراهيم عليه السلام نازلې
 شوې اونورې لس يې په حضرت موسى عليه السلام دتورات تر
 نزوله مخکې نازلې شوې وې . والله تعالى اعلم بالصواب

اوله : کلمه طيبه:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ
 له خدای تعالی نه پرته بل دعبادت وړ (معبود) نشته محمدالله
 رسول دی .

دوهمه : د شهادت کلمه

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
 وَرَسُولُهُ
 ژباړه : زه شاهدي ورکوم چې دالله نه پرته بل خدای دعبادت وړ
 نشته هغه يو دی سيال نه لري، اوداشاهدي ورکوم چې محمد
 يې بنده او رسول دی.

درېمه : د تمجيد کلمه

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ
 الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
 ژباړه : خدای پاک دی ستاينې هغه لره دي له خدايه پرته دعبادت
 وړ بل ذات نشته ، خدای لوی دی له گناوو دساتنې اود نيکو
 کارونو دکولو توفيق يواي هغه ورکوي هغه دلويي او شوکت
 دی .

څلورمه : دتوحيد کلمه

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ أَبَدًا أَبَدًا ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ بِيَدِهِ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

له خدایه پرته دعبادت وړ بل ذات نشته ، سیال نه لري پاچاهي اوستاینې هغه لره دي، ژوندي کول اومره کول یې په واک کې دي ، تل ترتله به ژوندى وي، دعزت اوشوکت تن دی اوږه یې په واک کې ده ، په هرڅه قادر دی .

پنځمه کلمه : د استغفار کلمه

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ عَمْدًا أَوْ خَطَاً سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي أَعْلَمُ وَمِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ وَسِتَّارُ الْعُيُوبِ وَغَفَّارُ الذُّنُوبِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ .

ژباړه : زه له هغه ذاته بېش نه غواړم چې زما خدای دی، له هري هغې گناڅخه چې په قصداويا مې په هېره سره کړې وي ، دهغه په دربارکې له هري گناڅخه چې ماته معلومه وي اویا نه وي توبه باسم په تحقيق سره خدایه ! په پټو رازونو خبر یې ! دعیبونو پټوونکی، دگناوو بېشونکی یې ! له گناڅخه دساتنې اوشوکت وکارونودکولو توفیق یوا ی ته ورکوي! په تحقيق سره دلوبي اوشوکت تن یې !

شپږمه : له کفره دې زاری کلمه

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُكَ مِنْ أَنْ أَشْرَكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ بِهِ تَبَتُّ عَنْهُ وَتَبَرَّاتُ مِنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ وَالْكَذِبِ وَالْغَيْبِيِّ وَالْبِدْعِيِّ وَالنَّمِيمِيِّ وَالْفَوَاحِشِ وَالْبِهْتَانِ وَالْمَعَاصِي كُلِّهَا وَأَسَلَمْتُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

خدایه ! زه پرتا پنا غواړم له دې څخه چې له تاسره بل څه سیال و م اوزه پرې پوهیږي اوله هغه شرك څخه چې پرې نه پوهیږم خدایه تاته توبه باسم له هر کفر، شرك، درواغو، غیبت ، بدت، چغل خوري، سپکوسپورو، تور لگولو اوتولو گناوو څخه، اوماایمان راوړی اووایم چې : له خدای تعالی نه پرته بل دعبادت وړ (معبود) نشته محمددالله رسول دی

اسلام له پنځو شیانو جوړدی

لومړی : اقرار او باور کول دي پدې چې خدای جل جلاله شته او یو دی او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم یې رسول او پیغام وړونکی دی او هغه څه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دخدای جل جلاله له لورې راوړي رښتیا او حق دي .

دوهم : لمونځ کول , نو هغه سړی چې دلمانځه له فرضوالي منکر وي کافر بلل کېږي , او هغه څوک چې فرض والی یې مني خو کوي یې نه هغه ته فاسق ویل کېږي .

دریم : درمضان دمياشتې روژې نیول , نو هغه څوک چې درمضان دمياشتې فرضوالی نه مني کافر دی , او هغه څوک چې فرض یې بولي مګر نیسي یې نه هغه ته فاسق ویل کېږي .

څلورم : دزکوة ورکول , نو هغه څوک چې دزکوة فرضوالی نه مني کافر دی , او هغه څوک چې فرضوالی یې مني مګر ورکوي یې نه هغه ته فاسق ویل کېږي .

پنځم : دحج کول په هغه چا چې دلاري وس او خُواک ولري , نو هغه
 خُوک چې دحج له فرضوالي منکر وي کافر دی , او هغه خُوک چې
 فرض والی خو يې مني مگر له خُواک درلودلو سربيره يې نه ادا
 کوي فاسق دی .
 والله تعالى اعلم بالصواب
خُلوي بنت ژباړل شوي نبوي صلى الله عليه وسلم حديثونه

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې : خُوک هم زما
 خُلوي بنت داسې حديثونه ياد کړي چې دهغه په ديني چارو کې په
 کارراشي نو هغه به عالم ل کيږي , له شهيدانو سره به راپورته
 کول کيږي , دقيامت په ورځ به زه پخپله دهغه دايماندارى شاهد يم
 , او دهغه سفارش به کوم , اوورته ويل کيږي به چې : دجنت له
 کومې دروازې وغواړي نو جنت ته تلای شي .
 پدې حديثونو کې لاندې موضوعگانې خُپړل شوي :

- 3.....دوخت ساتنه 2.....دخُان او کالو پاکي-1
- سادگي غوره کړئ
- دگاونډي 5.....بسپنه غوښتل-4
- حلاله ه 6.....حقونه
- بښندنه -7
- 9.....استقلال 8.....اوقرباني
- يووالی
- له 12.....له مور پلار سره چلند 11.....دکينې بدوالی-10
- خپلوانو سره چلند

1- دخُان او کالو پاکي :

- 1-الطهور شطر الايمان . (مسلم)
- ژباړه : پاک صاف گرځيدل نيمايي ايمان دي .
- 2-غسل يوم الجمعة واجب على كل محتلم وان يستن وان يمس
 طيبا . (بخاري)
- ژباړه : دجمعې په ورځ لامبل دهر خُوان لپاره اړين دي , هغه ته بښايي
 چې غاښونه په مسواک پاک کړي او خوشبويي ولگوي .

2- دوخت ساتنه :

3- الصلوة على وقتها (بخاري)
ژباړه : پخپل مهال لمونځ کول (الله تعالى ته تربولو کارونو غوره دی

(
4- صل الصلوة لوقتها (مسلم)

ژباړه : لمونځ په خپل وخت ادا کوه .

5- الصلوة اذا اتت , والجنابة اذا حضرت , والایم اذا حضرت لها كفوا .
(ترمذي)

ژباړه : (پدې دريو کارونو کې هيڅ کله ځنډ کول نه دي پکار) لمونځ
چې وخت يې راشي , جنازه چې مخې ته موجوده وي , او دکونډې
نکاح کله چې هغې ته خاوند پيداشي .

6- يعمل بنفسه فينفع نفسه ويتصدق (بخاري)

ژباړه : (په سرې باندې لازمه ده چې) چې دخپلو مړتو په زور ځانته
ه ورورسوي او صدقه ورکړي .

7- ما اكل احد طعاما خيرا من ان يأكل من عمله وان النبي الله داود
كان يأكل من عمل يده (بخاري)

ژباړه : څوك چې دخپلو مړتو په زور كار كوي او خوراك برابروي او
خوري يې نو تر هغه ښه خوراك نشته , او دالله تعالى نبي حضرت
داود عليه السلام به دخپل لاس ه خورله .

3- سادگي غوره كړئ :

8- من لبس الحرير في الدنيا لم يلبسه في الآخرة (بخاري)
ژباړه : څوك چې په نړۍ كې وري ښم واغوندي نو هغه ته به داخيرت
په ورځ نه وراغوستل كيږي .

9- البسوا ثياب البيض فانها اطهر واطيب (ترمذي)

ژباړه : سپين كالي اغوندي څكه چې هغه خورا ښي او پاكې وي .

10- من لبس شهرة في الدنيا البسه الله ثوب مذلة يوم القيامة
(ترمذي)

ژباړه : كه چا دشهرت په بڼه كوم كالي واغوستل , نو دقيامت په
ورځ به الله تعالى هغه ته دذلت او رسوايي كالي وراغوندي .

4-بسپنه غوښتل :

11-اليد العليا خير من يدالسفلى ,اليد العليا هي المنفقة السفلى هي السائلة (بخاري)

ژباړه :پورتنى لاس تر لاندينى لاس غوره وي ,پورتنى لاس خرڅ كوونكى او لاندينى لاس بسپنه غوښتونكى وي .

12-والذي نفسي بيده لان يأخذ احدكم احبله فيحتطب على ظهره خير له من ان يأتي رجلا فيسأله اعطاه او منعه (بخاري)

ژباړه : په هغه ذات لوره دچا په واك كې چې زما روح ده كه يو سړى رسى واخلي او دلرگيو بار پخپله شا راوړي دا غوره دى تر هغه چا چې له بل نه بسپنه غواړي نو كه دهغه زړه وغواړي نو وركوي يې او كه يې ونه غواړي نو نه يې وركوي .

13- لا تسألواالناس شيئا (بخاري)

ژباړه :تاسې به له هيچا نه بسپنه نه غواړئ (دادبيعت يو شرط وو) .

5-دگاونډي حقوق :

14-لا يمنع جار جاره ان يغرزخشبه في جداره (بخاري)

ژباړه : هيڅ گاونډى دې بل گاونډى د ده په ديوال باندي دلرگي له ښودلو نه منع كوي .

15- مازال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت انه سيورثه (بخاري)

ژباړه :دگاونډي په هكله ماته جبرائيل دومره وينا وكړه چې آن گمان مې وكړ چې گاونډى به زما وارث (ميراث خور) كړي .

16- والله لا يؤمن والله لا يؤمن قيل ومن يا رسول الله !قال الذي لا يأمن جاره بوائقه (بخاري)

ژباړه : په خداى سوگند هغه سړى ايمان درلودونكى نه دى , په خداى لوره هغه سړى ايمان درلودونكى نه دى ورڅخه وپوښتل شول چې څوك اى رسول الله ؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : هغه څوك چې دهغه له ضررونو څخه دهغه گاونډي بې غمه نه وي .

17-من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يؤذجاره (بخاري)

ژباړه :څوك چې په خداى او داخيرت په ورځ ايمان لري نو هغه دې گاونډي ته رږ يا تكليف نه رسوي .

18- لا تحقرن جارة لجارتها ولو فرسن شاة (بخاري)
ژباړه : هېڅ يوه گاونډۍ ه دې خپلې بلې گاونډۍ ته د وزي
دپ ي په ډالۍ كولو كې نه شرميږي .

19- اذا طبخت مرقة فاكثر ماءها وتعاهد جيرانك (مسلم)
ژباړه : كله چې ته شوروا پخه كړې نو اوبه يې ډيري كړه او دخپل
گاونډي خيال ساته .

6- حلاله ه :

20- يأتي على الناس زمان لا يبالي المرء ماأخذ منه ا من الحلال ام
من الحرام (بخاري)
ژباړه : په خلكو باندي داسې زمانه هم راتلونكې ده چې سړي به
هېڅ فكر نه كوي چې داشى ده ته له روا لاري لاس ته ورغلى كه
له حرامې لاري .

21- ان الله طيب لا يقبل الله الا الطيب , وان الله امر المؤمنين بما امر
به المرسلين فقال ياايهاالرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا وقال
تعالى ياايها الذين آمنوا كلوا من الطيبات ما رزقناكم ثم ذكر الرجل
يطيل السفر اشعث اغبر يمد يديه الى السماء يا رب يا رب ومطعمه
حرام و ملبسه حرام وغذي بالحرام فانى يستجاب لذلك (مسلم)
ژباړه : الله تعالى سپيڅلى دى اوسپيڅلتيا خوشوي , الله تعالى
مسلمانانو ته هم دهغه څه حكم كړى دكوم څه حكم چې يې
رسولانو ته كړى وو , الله تعالى فرمايلي : اى رسولانو پاك شيان
خورئ او بشه عملونه كوئ , او فرمايلي يې دي : اى مسلمانانو
:هغه څه چې مونږ تاسې ته دركړي له هغوى نه حلال شيان
خورئ , له هغه وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم ديوه
داسې چا ذكر وكړ چې لوى سفر كوي , پريشان حاله وي , په كرد
لرلي دواړه لاسونه داسمان لور ته پورته كوي او وايي اى پالونكي
! اى پالونكي ! ليكن دهغه خوراك , اك , لباس او غذا هرڅه حرام
وي , نو دهغه دعا به خاوري قبوله شي ؟

22- من تصدق بعدل تمرة من كسب طيب ولا يقبل الله الاالطيب فان
الله يتقبلها بيمينه ثم يربها لصاحبها كما يربي احدكم فلوه حتى
تكون مثل الجبل (بخاري)
ژباړه : څوك چې له حلالې ي ديوې خرما په پرتله صدقه وركړي او

الله تعالى خو حلال قبلوي , او خدای جل جلاله هغه صدقه پخپل
بښي لاس قبلوي , او دمال د تن لپاره يې داسې پالي لکه له
تاسې نه چې څوک سخوندر پالي تر دې چې (خدای جل جلاله دهغې
صدقې اجر) دغره برابرکړي .

23- طلب کسب الحلال فريضة بعد الفريضة (شعب الايمان)
ژباړه : (له نورو) فرايضو وروسته دحلال رزق لپاره فرض ده .

7-بښندنه او قرباني :

24-رباط يوم في سبيل الله خير من الدنيا وما عليها (بخاري)
ژباړه : دخدای جل جلاله په لاره کې يوه شپه په داري کول تر
ټولې نړۍ او دهغې له ټولو سامانونو نه غوره دي .

25-ابني هذا سيدولعل الله ان يصلح به بين فئتين من المسلمين
(بخاري)

ژباړه :زما دا ځوی (حسن رضي الله عنه) سردار دی , ليرې نه ده
چې لوی خدای د ده په لاس دمسلمانانو ددوو لويو غورډلو تر منځ
سوله راولي .

26-اماطة الاذى عن الطريق (بخاري)

ژباړه : (دايمان تر ټولو وړه درجه) له لارې نه دربروونکو څيزونو لرې
کول دي .

8-استقلال :

27-ادومه وان قل (بخاري)

ژباړه : (خدای جل جلاله) په نزد هغه کار ترټولو ډير غوره دی چې
لږ وي خو تل وي .

28-مه عليكم بما تطيقونفو الله لايمل الله حتى تملوا وكان احب
الدين اليه ما داوم عليه صاحبه (بخاري)

ژباړه : پر تاسې اړينه ده چې له خپل ځواک سره سم کار وکړئ ,
په الله تعالى لوره ده چې خدای جل جلاله نه ستړی کيږي
(داجر په ورکولو کې) تر څو تاسې ستړي نه شئ .

29- قل آمنت با الله ثم استقم (مسلم)
ژباړه : ووايه چې ما په خداى ايمان راوړى او بيا (پخپله دې خبرې)
ټينگ اوسېږه .

9-يووالى :

30- ماانا عليه واصحابي (حاکم)
ژباړه: (جننتي) هغه دى چې زما او زما دملگرو په لاره عمل کوي .
31- من فارق الجماعة شبرا فقد خلع ريقه الاسلام من عنقه
(ابوداود)

ژباړه : څوک چې ديوې لويشتې په پرتله له خپلې ټولۍ نه جلا
شي نو گواکې هغه له خپلې غاړې نه داسلام کړى لري کړه .
32-انه سيکون هنات وهنات فمن اراد ان يفرق امر هذه الامة وهي
جميع فاضربوه بالسيف كائنا من كان (مسلم)
ژباړه : ډير نژدې به شر او فساد جوړ شي نو که څوک وغواړي چې
پدې امت کې جلالوالى راوړي حال دا چې امت سره يوځاى وي نو
هغه ووژنى که هغه هر څوک وي .

10-دکينې بدوالى :

33-ولا تحاسدوا .
ژباړه : او پخپل منځ کې کينه مه سره کوئ .
34- دب اليکم داءالامم قبلکم الحسدوالبغضاء هي الحالقة لا اقول
تحلقوا الشعر ولكن تحلقواالدين (ترمذي)
ژباړه : په تاسې کې به هغه ناروغي راشي کومه چې په پخوانيو
خلکو کې وه , يعنې کينه او بغض , دا خرييونکي ده , زه دا نه وایم
چې هغه وي بشتان خريبي بلکه هغه دين له منځه وړي .
35 -اياکم والحسد فان الحسد يأکل الحسنات كما تأکل النار الحطب
(ابو داود)
ژباړه : له کينې نه ډډه وکړئ , ځکه چې کينه نيکي داسې خوري
لکه اور چې لرگي خوري .

11- له مور پلار سره چلند:

36-الكبائر الاشراك بالله وعقوق الوالدين (بخاري)
ژباړه : لويې لويې گناوې دادي : له الله تعالى سره شريك نيول , او د مور پلار نافرمانې كول .

37-ولا تعفن والديك وان امراك ان تخرج من اهلك ومالك (مسند احمد)

ژباړه : او دخپل مور پلار د امر سرغړونه مه كوئ كه څه هم هغه تاسې ته ووايي چې له خپل اهل او عيال او شتمني نه لرې شه .

12- له خپلوانو سره چلند:

38- من احب ان يبسط له في رزقه وينسأله في اثره فليصل رحمه (بخاري)

ژباړه : كه څوك د عمرزياتوالي او درزق فراخي غواړي نو له خپلوانو سره دې بشي ي كوي .

39- لا تنزل الرحمة على قوم فيهم قاطع رحم (شعب الايمان)
ژباړه : په هغه قوم رحمت نه راښكته كيږي په چا كې چې خپلوي پريښودونكي موجودوي .

40- لا يدخل الجنة منان ولا عاق ولا مدمن خمر (نسائي)
ژباړه : احسان باروونكي , او دمور پلار نافرمانې كوونكي , او شراب ونكي دا درې واړه به جنت ته نه ځي .

د حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ژوندليك (لومړی برخه)

په دې برخه كې لوستی شئ :

دنبوي نسب لړۍ

درسول الله صلى الله عليه وسلم زيږيدنه
درسول الله صلى الله عليه وسلم مبارکه څيره
درسول الله صلى الله عليه وسلم لباس

دنبوي نسب لړۍ

رسول الله صلى الله عليه وسلم ټبر د عرب په بنو اسماعيل كې دقريشو دقبيلې دهاشم له كورنۍ څخه دى چې دنسب لړۍ يې داده :

محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصي بن كلاب بن كعب بن لؤى بن غالب بن فهر بن مالك بن نضر بن كنانه بن خزيمه بن مدركه بن الياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان .

له تاريخي رواياتو څخه څرگنديږي چې له عدنان څخه تر حضرت اسماعيل عليه السلام پورې دڅلويښتو پلرونو واټن دى خو په همدې منځ كې ټول نومونه ثبت شوي نه دي ځكه عربو به په لرې ليكونو كې يوا ي وتلي نومونه يادول هغه نومونه چې له عدنان څخه تر اسماعيل عليه السلام پورې ثبت شوي دا دي :

عدنان بن عدو بن المقوم بن تارح بن يثحب بن يعرب بن ثابت بن اسماعيل بن ابراهيم عليهما السلام .

درسول الله صلى الله عليه وسلم زيږيدنه

ديوه وتلي مصري هيئت پوهاند محمود پاشا فلكي د رياضي له څيړنې سره سم رسول الله صلى الله عليه وسلم دربيع الاول په نهمه نيټه ددوشنبې په ورځ چې د571 م كال داپريل دمياشتې له شلمې نې ي سره سمون خوري زيږيدلى . پلار يې تر پيداېښت له مخې وفات شوى وو , او عبدالمطلب ورباندي محمد نوم كېښود.

رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دوه درې ور ي بي بي آمنې , بيا دابو لهب وين ي (ثوبيي) او وروسته حلیمې سعديي تى وركړ , دعربو دا دود ووچي خپل ماشومان به يې له ښاره دباندې و ته دشيدو وركولو لپاره ورسپارل , او په دې كې دا ه وه چې يوخو به ماشومانو دعربي ژبې سوچه لهجه زده كوله او بل داچې دعربو ځان تياوې به پكې راتلې په همدې موخه به دكليو ي په كال كې دوه ځله ښار ته راتلې اوماشومان به يې وړل .

درسول الله صلى الله عليه وسلم له پيداېښت څخه څو ور ي وروسته دهوازن كورنۍ ي ښار ته راغلې چې په دوى كې يوه هم حلیمه وه , حلیمې بل ماشوم پيدا نكړاى شو , درسول الله صلى

الله عليه وسلم مور بي بي غوښتل تر څو خپل زوی ورته وسپاري
 حلیمې سره له دې چې دهغوی د بې وزلی او د ماشوم د یتیمتوب له
 کبله دڅه شي تمه نه درلوده , خو تر تش لاس تلو ورته ښه
 وېرېښېدلې او ماشوم يې له ځان سره واخيست
 رسول الله صلى الله عليه وسلم هلته د بني سعد (هوازن) په
 کورنۍ کې دوه کاله پاتې شو, خو کله چې حلیمې سعديې هغه
 ښار ته راوست نو د (وبا) ناروغي ه وه نو بي بي آمنې ورته وويل
 چې محمد صلى الله عليه وسلم بيا له ځانه سره بوځه , حلیمې
 سعديې ومنله او په يوه روايت رسول الله صلى الله عليه وسلم
 هلته تر شپږو کلونو پورې پاتې شو.

درسول الله صلى الله عليه وسلم مبارکه څيره

درسول الله صلى الله عليه وسلم قد من ځنې , غړي برابر , رنگ
 سور او سپين , تندي پلن , وروځي سره نښتي , پزه يې دنگه او
 لوړوالي ته مايله وه , مخ يې ډير غوښن نه وو , خوله يې څه ناڅه
 غټه , او غاښونه يې سره بيل بيل وو, غاړه يې دنگه اوسريې
 غټوالي ته مايل وو , سينه يې پراخه , دسر ويښتان يې نه ډيرتاو
 راتاو او نه بيخي نيغ نيغ وو, مبارکه ږيره يې ه وه , سترې يې
 تورې , بانه يې لوی او اوږده وو , ولي يې غوښن , او دورو هډونه
 يې لوی وو , په سينه مبارکه يې تر نامه پورې دويښتانو يوه نرۍ
 ليکه وه , په اوږو اوليڅو يې ويښتان وو , دلاسونو ورغوی يې
 غوښن او پلن وو , څنگلي يې اوږدې او پوندي يې نازکې وې ,
 دپښو دتلو منځ يې داسې خالي وو چې تر لاندې به يې اوبه
 تيريدلای شوې .

درسول الله صلى الله عليه وسلم دوليو په منځ کې دکوتري ده په
 کچ دنبوت (مهر) تاپه وه , رسول الله صلى الله عليه وسلم به ډير
 ندی گرځیده , خبرې به يې په دمه دمه کولې , که به يې دکومې
 خبرې مطلب تاکيدکول وو نو هغه خبره به يې په بيابيا تکراروله , غږ
 يې لوړ وو , دخبرو په مهال به يې اکثر اسمان ته کتل , رسول الله
 صلى الله عليه وسلم به ډير لږخندل , او چې خدا به ورغله نو
 موسکي به شو .

درسول الله صلى الله عليه وسلم لباس

په نبوي لباس كې كومه ځان تيا نه وه ، عام كالي يې له څادر ، كميس او لنگ څخه عبارت وو ، يو روايت راغلی چې يو پرتوگ يې اخیستی وو او دا شوني ده چې اغوستی به يې وي .
ډیری مهال به يې توره پ ۱ په سر كوله ، پ ۱ به په خولی برسیره تړله ، خولی به يې ساده اوتیت ته وه ، شمله به يې كله (په بڼي اوره-خ كه خو هم كين لوري ته دشملې پريشودل له شرعي پلوه بدعت بلل شوي) او كله هم دوليو په منځ كې پرته وه ، او كله به يې تر غاړه تاووله .

يمني څادر يې ډير خوښ وو ، چې هغه به كړي درلودې ، شامي عبا (چوپانه) يې هم استعمال كړې ده ، رسول الله صلى الله عليه وسلم به كله كله قيمتي او ښكلې جامې هم اغوستې ، په رنگونو كې يې (سپين) رنگ خوښ وو سور رنگ يې نه خوښاوه .
درسول الله صلى الله عليه وسلم به بڼه بوی ډير خوښيده ، (دسكته) په نوم عطر به يې ډير استعمالول ، رسول الله صلى الله عليه وسلم دموزو پښو كولوډيرخوی نه درلود ، خو كومي دخرمي موزې چې نجاشي ورته راليدلې وې هغه يې استعمال كړې وې ، معمولا به يې څپليو ته ورته پ ې (موچې) په پښو كولې .
نبوي بستر يوه څرمن وه ، چې دخرما له پاڼو څخه ډكه شوې وه ، او كټ يې په بون اوبدل شوی وو .
د(محمدرسول الله) په نوم دسپينو زرو په گوتې كې يو مهر كندل شوی وو چې دتاپې لگولو په مهال به يې دښي لاس په گوته كوله ، رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په جنگونو كې خول او زغره هم استعمالوله ، داُحد په وتلي ج ه كې يې دوه زغري اچولې وې .

د حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ژوندليک (دوهمه برخه)

په دې برخه كې لوستی شی :

درسول الله صلى الله عليه وسلم ذاتي ځان تياوي
درسول الله صلى الله عليه وسلم نبوي ځان تياوي

-نبوي ځان تياوي :

داخان تياوي دوه ډوله دي : ذاتي او نبوي
ذاتي خان تياوي هغه دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته
دامت په مقابل كې وركړل شوي دي , او نبوي خان تياوي هغه
دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دنورو انبياوو په مقابل
كې وركړل شوي دي .

الف- درسول الله صلى الله عليه وسلم ذاتي خان تياوي :
نبوة او دنبوة لوازم لكه وحي , الهي انباء , دحضرت جبرائيل عليه
السلام راتلل , او داحكاموتنسيخ , داتول هغه څه دي چې دامت
افرادو ته ندي وركړل شوي . بلکه دامت افرادو ته يوا ي ريښتيني
خوب , كشف او الهام پاتې دي .
عام مسلمانان پدې شرط چې عدل وساتلي شي يوا ي څلور ي
په نكاح كولاى شي خو رسول الله صلى الله عليه وسلم تر څلورو
زياتې ميرمنې هم په نكاح اخيستې شوې .
عام مسلمانان كولاى شي چې داهل كتابو له و سره نكاح وكړي
خو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دا اجازه نه وه او داخان تيا
يو قيد وو .

رسول اله صلى الله عليه وسلم ته دا اختيار وركړل شوى وو چې په
موجوده نهو بيبيانو كې څلور خان ته ورنژدې كړي او نورې سره له دې
چې دپيغمبر صلى الله عليه وسلم دنكاح شرف يې درلودخو له خان
څخه يې لري كړي اوپدې غوراوي كې يې رد او بدل هم كولاى شو

درسول الله صلى الله عليه وسلم تر وفات وروسته دهغه پاكې
بيبيانې هيچا هم نشواى په نكاح كولاى .
دشپې لمونځ (تهجد) دعام امت لپاره مستحب دى خو په رسول
الله صلى الله عليه وسلم فرض وو .
دڅاښت لمونځ په رسول الله صلى الله عليه وسلم دفرض لمانځه
په څير واجب الادا وو .
رسول الله صلى الله عليه وسلم به دمازديگر تر لمانځه وروسته
هم دوه ركعته لمونځ كاوه خو امت ته تر مازديگر وروسته او تر
ماښام له مخه لمونځ كول روا ندي .

دامت لپاره پر له پسې(بې له روژه ماتې كولو) روژه نيول نه دي روا
,خو رسول الله صلى الله عليه وسلم به څو ور ي په پرله پسې توگه

پرته له ماتولو روژه نيوله .
درسول الله صلى الله عليه وسلم اودتول اهل بيت لپاره ذكوة
دمال خوړل ناروا دي .

ب - درسول الله صلى الله عليه وسلم نبوي خان تياوي

له حديثو څخه څرگنديږي چې درسول الله صلى الله عليه وسلم
نبوي خان تياوي په لاندې ول دي :

رعب او نصرت :
تر رسول الله صلى الله عليه وسلم وړاندي د نبیانو مادي ځواک لږ وو،
او که به د حضرت موسی او حضرت داود او حضرت سلیمان عليهم
السلام په څیر نبیانو مادي ځواک درلودهم مگر رعب ورسره نه وو،
خو له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دمادي ځواک ترڅنګ
دومره رعب هم وو چې ډیر زورور خلک پرته له ج ي کولو څخه
د تسليمې کړی ته راغلل .

د سجدې عام ځای :
تر رسول الله صلى الله عليه وسلم دمخه نبیانو قرباني او عبادت له
خان يو ځایونو پرته بل چیرې نه وو روا، خو درسول الله صلى الله
عليه وسلم دين په خان و ځایونو پورې ندي تړلی ، هر ځای سجده
دعا او قرباني کيږي .

د پيروانو ډيرښت :
ډیری انبيا عليهم السلام داسې تیر شوي چې دامتونو شميره يې
دگوتو تر شمير نه ده اوښتې ، خو محمدي امت آن درسول الله
صلى الله عليه وسلم په ژوند کې دومره ډير وو چې دحجة الوداع په
مهال نژدې سل زره کسان درسول الله شاو خوا راتول وو اودلبیک
اللهم لبیک نارې يې وهلې .

عامه بلنه :

پخوانيو نبيانو به يوا ي يوه قوم يا يوه هيواد يا ديوه مهال لپاره مبعوث كيدل خو دمحمدي رسالت لمن له انسانانو څخه پرته آن تر پيريانو هم واوېته او پيريانوته يې هم سمې لاري ته دراتلو بلنه وركړه .

جوامع الكلم :

پخواني كتابونه او صحيفې يو هم جامعيت نه لري , په ځينو كې يوا ي دقومونو تاريخ دى ځينې يې بيا دعقيدي برخې بيانوي او ځينې نور يې هم داسې درواخله خو قرآنكريم هغه يواځينى جامع كلام دى چې د دين او دنيا ټول گوتونه يې روښانه كړي , عقايد , اخلاقيات , اومعاملات هرڅه پكې شته هرچا څه ترې ايستلي كه څه هم دقرآنكريم ډيره برخه مباركوحديثو واضحه كړې خو بيا يې هم باريكۍ پاتې دي .

ددين پوره والى :

الهي دين چې له آدم عليه السلام څخه رانيولى بيا تر حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پورې يودين وو او دانبياوو له خوا دهمدي يوه دين اصولو ته بلنه كيدله همدا دين دحضرت محمد صلى الله عليه وسلم په بعثت او بلنه سره بشپړ شو .

دنبوت پاى ته رسيدل :

درسول الله صلى الله عليه وسلم په سپيڅلي ذات ټول پيغمبرانه نعمتونه پاى ته ورسيدل , او دنبوت لړۍ هم پاى ته ورسيدله , اوپدې ډول نو نړيوال دبل پيغمبر دراتگ له انتظار څخه خلاص شول .

تلياتې معجزه :

دنوروانبياوو معجزې دهمهغه مهال لپاره وې , خو محمدي معجزه دتل لپاره ده . كه قرآنكريم په هغه مهال دعرېبو دادب او شاعرۍ په ډگر كې معجزه وه , خو نن دژوند په هر ډگر كې معجزه ده , دانساني ماغزو نوې لاس ته راوړنه (كمپيوټر) هم نن نارې وهي چې قرآنكريم يوه معجزه او له هر ډول لاس وهنې څخه خلاص يو كتاب دى .

دشفاعت كولو مقام محمود :

په هغه ورځ چې انسانان دمايوسۍ په حالت كې حضرت آدم عليه

السلام , حضرت نوح عليه السلام , حضرت ابراهيم عليه السلام ,
 حضرت موسى عليه السلام , او حضرت عيسى عليه السلام ته
 ورشي اودشفاعت غوښتنه ترينه وکړي , هر يوبه خپل خپل عذر
 ورته ووايي او په نفسي نفسي نارو به سر وي خو چې ددواړو کونو
 سردار محبوب رب العالمين حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه
 وسلم ته ورشي نو رسول الله صلى الله عليه وسلم به دلوی
 پالونکي په دربارکې عرض وکړي , دخداى جل جلاله له لورې به
 ورته دشفاعت کولو اجازه ورکړل شي او دې ته مقام محمود ويل
 کيږي دکوم چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره
 دقرآنکريم په سورة اسراء کې ژمنه شویده .

د حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ژوندليک (دريمه
 برخه)

په دې برخه کې لوستی شئ :

الف- درسول الله صلى الله عليه وسلم پاکي بيبياني

- ۱- ام المؤمنين حضرت بي بي خديجه(رضي الله عنها)
- ۲- ام المؤمنين حضرت بي بي سوده (رضي الله عنها)
- ۳- أم المؤمنين حضرت بي بي عايشه رضي الله عنها
- ۴- أم المؤمنين حضرت بي بي حفصه رضي الله عنها
- ۵- ام المؤمنين حضرت زينب رضي الله عنها
- ۶- أم المؤمنين حضرت بي بي أم سلمه (رضي الله عنها)
- ۷- ام المؤمنين حضرت بي بي زينب رضي الله عنها
- ۸- ام المؤمنين حضرت بي بي جويره رضي الله عنها
- ۹- ام المؤمنين حضرت ام حبيبه رضي الله عنها
- ۱۰- ام المؤمنين حضرت بي بي ميمونه رضي الله عنها
- ۱۱- ام المؤمنين حضرت صفيه رضي الله عنها
- ۱۲- حضرت ماريه قبطيه رضي الله عنها

ب- درسول الله صلى الله عليه وسلم اولادونه

قاسم حضرت زينب رضي الله عنها
 حضرت رقيه رضي الله عنها
 حضرت ام كلثوم رضي الله عنها

دجنتي و سرداره حضرت فاطمة الزهرا رضی الله عنها
ابراهيم

۱- ام مؤمنين حضرت بي بي خديجه (رضي الله عنها)

دپلارنوم يې خويلد او دمورنوم يې فاطمه وو. دبي بي خديجې
کورنۍ دقصې په پشت کې له رسول الله صلى الله عليه وسلم
سره يوځای کېږي.

بي بي خديجه رضي الله عنها دقريشو يوه مشهوره , هوشياره , پاک
لمنه او شتمنه ميرمن وه . دغه مبارکه بي بي په لومړي سرکي
دزراره زوی ابوهاره ته واده شوي وه . له هغه نه يې دوه بچيان وو
چې ديوه نوم يې هند اودبل داچارث وو. چارث هغه څوک وو چې
دقريشوپه لاس په حرم کې په شهادت ورسول شو. هغه داسې
چې کله په رسول الله صلى الله عليه وسلم گوزارونه کيدل نوموړی
يې مخې ته ودرېد. دخداي د دين د دښمنانو دتورو گوزارونه يې په
خپل بدن واخستل او له آنحضرت صلى الله عليه وسلم نه يې
دخپل ځان په بيه دفاع وکړه . چې دخپلې دغې قربانۍ له امله يې
داسلام په لاره کې دلومړني شهيد تل پاتې وياړپه برخه شو.
هندبيادفصاحت اوبلاغت په ډگرکې ښه نوم درلود . داحادیثوپه
کتابونوکې درسول الله صلى الله عليه وسلم مبارکه څيره دهمده په
روایت ترمونږ پورې رارسيدلې ده . دابوهاره له مړينې وروسته
حضرت بي بي خديجة رضي الله عنها دعتيق بن عائذپه نکاح کې
وه .

له هغه نه يې يوازې يوه لور درلوده . دعتيق ترمړينې وروسته
بيادغه پاکه بي بي دحضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم
په نکاح کې راغله .
دغې مبارکې بي بي له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره پنځه
ويشت کاله تيرکړل .
له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دبي بي مبارکي شپږ
اولادونه وشول .
دوه هلکان چې آن په کوچنيوالي کې وفات شول او څلورلوي چې
نومونه يې دادي :
فاطمه , زينب , رقيه , أم کلثوم .

ددغې مبارکې بي بي په ژوندکې دخدای جل جلاله نازولې پيغمبر له بل چاسره نکاح ونکړله . بي بي خديجه رضی الله عنها دبعثت په لسم کال وفات اوپه حجون نومې ځای کې خاوروته وسپارل شوه.

۲ - ام المؤمنین حضرت بي بي سوده (رضي الله عنها)

دبي بي سودې رضي الله عنها شمارله لومړنيو مسلمانانو کېږي . دې هغه مهال له خپل مېړه سکران بن عمرو سره حبشې ته هجرت وکړ. يو روايت دادی چې سکران په حبشه کې مرتد شو او عيسويت ته واوښت . بي بي سودې ورنه طلاق واخيست اومکې ته بيرته راغله سکران هماغلته په حبشه کې مړ شو . بل روايت دادی چې سوده رضي الله عنها دسکران په ملتيا مکې ته راغله اوڅو ورې وروسته سکران وفات شو. له سکران څخه دسودې رضي الله عنها يو زوی وو چې عبدالرحمان نومیده او دجلولاء په وټلې ج ه کې په شهادت ورسيد.

دام المؤمنین بي بي خديجې رضي الله عنها له وفاته وروسته دسودې رضي الله عنها دپلارزمعه په خوښه اوښته والي کې ددې نکاح له حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم سره وشوه . دغه مبارکه بي بي دلورې ونې او خورا ې تنې ميرمن وه . لوی خدای جل جلاله ورسره ددغو اوصافو ترڅنګ فياضي , سخاوت , اطاعت اوفرمانبرداري هم ورپه برخه کړې وه . دام المؤمنین سوده رضي الله عنها دوفات په کړه نيټه کې اختلاف دی خو داخبره باوري ده چې دحضرت عمر رضي الله عنه دخلافت پرمهال لاژوندی وه .

۳ - أم المؤمنین حضرت بي بي عايشه رضي الله عنها

حضرت بي بي عايشه رضي الله عنها دمسلمانانو دلومړني خليفه او درسول الله صلی الله عليه وسلم دغار دملگري حضرت ابوبکرصديق رضي الله عنه لور وه . دمور نوم يې زينب وو او دام رومان په نامه ياديدله . حضرت بي بي عايشه رضي الله عنها دبعثت په څلورم کال زيږيدلې اوپه شپږکلنۍ کې يې له رسول الله صلی الله عليه سره نکاح شویده .

يو روايت دادى چې ددې دنكاح غوښتنه پخپله پيغمبر صلى الله عليه وسلم كړې وه . خوديوه بل روايت له مخې ويل شوي چې كله دخداى جل جلاله نازلې استازې صلى الله عليه وسلم حضرت بي بي سوده په نكاح كړه نو حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه پيغمبر صلى الله عليه وسلم ته عرض وكړ چې عايشه لومړنۍ انجلۍ ده چې له مسلمان پلاره زيږيدلې نو كه تاسې يې په خپله نكاح مشرفه كړئ!!!

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې عايشه لاوړه انجلۍ ده خو حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه ورته وويل چې خيردى دواډه لپاره به يې زه صبروكړم ترڅو لويه شي . آنحضرت صلى الله عليه وسلم داخبره ومنله . دغه بي بي ترنبوي هجرت وروسته دنهو كلونو په عمر واده كړى شوه . له عايشې رضي الله عنه نه ډيرى نوي احاديث روايت كړل شويدي . د حديثو ځينې څيړونكي پدې باوردي چې په شرعي احكامو كې له دې څخه څلورمه برخه روايتونه شويدي . نوموړې بي بي ته خداى پاك بيسارى ذكاوت ورپه برخه كړى وو. هغې دتفسير , حديثو , د شريعت په اسرارو , خطابت , ادب او دنسبونو په فن كې لوى لاس درلود .

د حضرت ابوبكر , حضرت عمر او حضرت عثمان رضي الله عنهم خلافت په پيرونوكې يې فتواگانې وركولې . حضرت عايشې رضي الله عنها نهه كاله له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره تيركړل , دپاك رسول صلى الله عليه وسلم دوفات پرمهال دهغې عمراتلس كاله وو.

په اوه پنځوسم هجري كال كې نژدې د شپږ شپيته كلونو په عمر وفات شوه اود دې له وصيت سره سم په جنت البقيع كې د شپې خاوروته وسپارل شوه .

قاسم بن محمد , عبدالله بن عبدالرحمن , عبدالله بن عتيق , عبدالله بن زبير او عروه بن زبير رضي الله عنهم قبرته ورشكته كړه . د جنازې لمونځ يې د حضرت ابوهريرة رضي الله عنه په امامت كې ترسره شو. دغه مهال نوموړى دمروان بن حاكم له لوري دمدينې منورې والي وو.

٤ _ أم المؤمنين حضرت بي بي حفصه رضي الله عنها

دغه بي بي داسلام د دوهم خليفه حضرت عمر رضي الله عنه لور وه . په لومړي سرکې د حضرت خنيس بن خذافه رضي الله عنه په نکاح کې وه . خو هغه د بدير په غزا کې شهيد شو او بي بي مبارکه کونډه شوه . حضرت عمر رضي الله عنه له حضرت عثمان رضي الله عنه نه وغوښتل چې له هغې سره نکاح وکړي خو هغه ونه منله . حضرت عمر رضي الله عنه خورا غمجن شو او رسول الله مبارک ته يې گيله وکړه . رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې لپاره چې هغه خوشاله ساتلې وي دځان له لورې يې ورته له بي بي حفصې رضي الله عنها سره دنکاح ست وکړ . هماغه وو چې له پاک رسول سره يې نکاح وشوه .

بي بي حفصه رضي الله عنها په نبوي حرم کې يوازينې لوستې ميرمن وه او درسول الله په ژوند کې يې دځان لپاره پخپل لاس قرآنکريم ليکلې وو.

دغه بي بي د حضرت امير معاويه رضي الله عنه دخلافت په پير کې 95 کلونو په عمر وفات شوه . د جنازې دلمانځه امامت يې دمدينې منورې دهغه وخت حاکم مروان بن حکم وکړ . دغې مبارکې بي بي خپل ټول مال جايداد دخداي په لاره کې خيرات کړی وو .

5 - ام المؤمنین حضرت زينب رضي الله عنها

حضرت زينب رضي الله عنها لومړی د عبدالله بن جحش رضي الله عنه په نکاح کې وه کله چې حضرت عبداللهرضي الله عنه د احد په غزا کې شهيد شو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم په نکاح کې وره , خو دوه درې مياشتې وروسته وفات شوه .

د جنازې لمونځ يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ادا کړ , او په جنت البقيع کې خاورو ته وسپارله شوه , دوفات په مهال ديرش کلنه وه . حضرت زينب رضي الله عنها دوهمه ميرمنه وه چې درسول الله صلى الله عليه وسلم په ژوند وفات شوه , څنگه چې به حضرت زينب رضي الله عنها مسکينانو او بې وزلو ته ډوډۍ ورکوله او نوره مرسته به يې ورسره کوله ځکه نود ام المساکين په نامه هم ياديدله . رضي الله عنها وعنهن .

٦ - أم المؤمنين حضرت بي بي أم سلمه (رضي الله عنها)

ددغې پاكې بي بي خپل نوم هند , دپلارنوم يې سهيل اودمورنوم يې عاتكه وو. نوموړې په لومړني سرکې دخپل اكا د زوی او درسول الله صلى الله عليه وسلم درضاعي ورور عبدالله بن عبدالاسديه نکاح كې وه . نوموړې له خپل مېړه سره يوځای حبشې ته هجرت وكړ . هلته يې دسلمه په نوم زوی وزیږيد. وروسته مكې ته راغله اوبيايې دلومړنيومسلمانو ميرمنو په كتاركې مدينې منورې ته هجرت وكړ. مېړه يې عبدالله دخپل وخت له وتليو آس زغلونكو شميرل كیده . دبدر او احدپه غزاگانو كې يې برخه اخيستې وه . داُحدپه ج ه كې دخورلوټپونو له امله يې دهجرت په څلورم كال سترې له نړۍ پې كړې .

رسول الله صلى الله عليه وسلم دهغه دجنازې پرمهال نه تكبيرونه وويل . له لمانځه وروسته چا ترې وپوښتل چې يارسول الله تيروته خوبه مو نه وي كړې؟

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې ابوسلمه دزرو تكبيرونو حق درلود .

رسول الله صلى الله عليه وسلم وروسته أم سلمه ته دنکاح وړانديز وكړ خو هغې عذر ووايه . رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې وويل چې يو خوزه خوراقهرجنه ميرمن يم , ډيراولادونه لرم , او بله داچي عمر مې ډيردی . خورسول الله صلى الله عليه وسلم ددغو عذرونو سربيره له هغې سره نکاح وكړه .

نوموړې يوه پوهه اوهوشياره ميرمن وه . دحديثونو له مخې دغه بي بي له عايشې رضي الله عنه نه وروسته دافضليت دوهمه درجه لري . أم سلمه رضي الله عنها د84 کلونوپه عمر تربټولوبيبیانو وروسته وفات شوه. دجنازې لمونځ يې حضرت ابوهريره رضي الله عنه اداکړ.

٧ - ام المؤمنين حضرت بي بي زينب رضي الله عنها

حضرت زينب رضي الله عنها درسول الله صلى الله عليه وسلم دترور لور وه , دا بي بي لومړی حضرت زيد رضي الله عنه ته واده شوې وه ,خوداچې حضرت زيد رضي الله عنه يو آزاد شوی مریی وو نو ځکه

ورسره ددې وخت نه تيریده , حضرت زيد در رسول الله صلى الله عليه وسلم په خوښه دې ته طلاق وركړ, وروسته ورسره رسول الله صلى الله عليه وسلم نكاح وكړه .

دنكاح په مهال يې عمر 35 كاله وو , دا دومره پرهيزگاره ميرمن وه چې كله ورته رسول الله صلى الله عليه وسلم دنكاح پيغام ورواستاوه نودې په ځواب كې ورته وويل چې زه به استخاره وكړم , همداراز كله چې په ام المؤمنين حضرت عايشې صديقې پسي بهتان وويل شو نو حضرت زينب رضی الله عنها سره له دې چې د حضرت عايشې رضي الله عنها بن وه د حضرت عايشې په اړه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې : زه دعائشې له ښو اخلاقو پرته په بل هيڅ شي نه يم خبره . حضرت عايشې رضي الله عنها هم د زينب په فياضي داسې اقرار كړی چې : زينب رضي الله عنها ډيره قانع او د فياض طبيعت ميرمن وه .

رسول الله صلى الله عليه وسلم پاكو ببیانو ته ويلي وو چې له تاسي څخه به ډير ژر هغه څوك له ما سره يوځاي شي (تر ما وروسته به ژر وفات شي) چې دهغې لاسونه اوږده وي , پاكو ببیانو به خپل لاسونه سره كچل , خو پدې استعاره كي د حضرت زينب رضی الله عنها فياضي او سخا ته اشاره وه , دې به پخپل لاس پيسې بيا موندلې او هغه به يې دخداي جل جلاله په لاره كې خرڅ كولې . همدا نبوي وړاندوينه د حضرت زينب رضي الله عنها په اړه ريښتيا شوه او در رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفاته وروسته په ببیانو كې حضرت زينب رضي الله عنها تربولو لومړی دهجرت په شلم كال دخپل عمر په 53 كلنۍ كي وفات شوه .

حضرت زينب رضي الله عنها پخپل لاس كفن او نور لوازمات برابر كړي وو , خو ورسره يې دا وصيت هم كړی وو چې يوكفن دي حضرت عمر رضي الله عنه هم راكړي او بيا دي له دې دوو نه يو خيرات كړل شي هماغسې وشو , د جنازې لمونځ يې حضرت عمر رضي الله عنه ادا كړ , حضرت اسامه رضي الله عنه , محمد بن عبدالله بن جحش عبدالله بن ابي او احمد بن جحش قبر ته ښكته كړه . انا لله وانا اليه راجعون .

۸ - ام المؤمنين حضرت بي بي جویریہ رضي الله عنها

حضرت جویریہ رضی اللہ عنہا دحارث بن ضرار لور وه , حارث دبنو مصطلق دکورنی مشر وو , حضرت جویریہ لومری دمسافع په نکاح کې وه , هغه دبنو مصطلق یا مریسیع په غزا کې مرشو , په نوموړي ج ه کې مسلمانانو ته ډیری مرییان او مین ی په لاس ورغلل , جویریہ رضی اللہ عنہا دثابت بن قیس په برخه شوه , خو جویریہ دنهو اوقیو سرو زرو په بدل کې دمکاتبت ترون وکړ , هغه هم راضي شو , جویریہ رضی اللہ عنہا درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حضور ته راغله او دمرستې غوښتنه یې ورڅخه وکړه , رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورته وفرمایل چې که زه دابیه پرې کړم او تا په نکاح کړم نو ښه به نه وي ؟ جویریہ داخبره خوښه کړه , رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم په هغې اندازه سره زر ورکړل او دایي ازاده بیا یې په نکاح کړه .

دهمدې نکاح له برکته دجویریہ رضی اللہ عنہا دکورنی ټول غړي مریونه او مینځي ازادي شوي , څکه چې صحابه کرامو وویل چې دا کورنی درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خسرگنی شوه څکه یې نو ټول ازاد کړل .

حضرت جویریہ رضی اللہ عنہا دهجرت په پنځوسم کال د65 کلونو په عمر وفات او په جنة البقیع کي خاورو ته وسپارل شوه . انا لله وانا اليه رجعون .

۹ – ام المؤمنین حضرت ام حبیبه رضی اللہ عنہا

ددې بي بي نوم رمله او کنیت یې ام حبیبه وو , دابو سفیان لوروه , تر بعثت 17 کاله وړاندي زیږیدلې وه , ام حبیبه رضی اللہ عنہا لومړی عبدالله بن جحش ته واده شوې وه , دواړه مسلمانان او حبشي ته مهاجر شول , عبدالله هلته عیسایي شو خو داپه اسلام پاتې شوه , ددین داخلاف له امله عبدالله ام حبیبي ته طلاق ورکړ .

دهجرت په اووم کال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یو تن (عمر بن امیه) نجاشي ته واستاوه , څو ام حبیبي ته درسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دنکاح پیغام ورورسوي , نجاشي خپله مینځه ابرهه ور واستوله , حضرت ام حبیبي رضی اللہ عنہا داپیغام قبول کړ , او ددې خبردزیري دورکولو په ډول یې ابرهه ته دسپینو زرو دوه بن ی او دوه گوتمنی(انگشتري) ورکړي .

نجاشي دحضرت جعفررضي الله عنه اونورو مسلمانانو په و ن دا
 نكاح وتړله ,درسول الله صلى الله عليه وسلم له لوري يې ورته
 څلور سوه ديناره مهر وټاكه او دوليمې ډوډۍ هم نجاشي وركړه .
 ام حبيبې رضي الله عنها دمهر له روپو څخه پنځوس ديناره ابرهه
 ته وركړل خو هغې بن ي او داپيسې بيرته وركړې او ورته ويي ويل
 چې :زه پاچا له دې شيانو منع كړي يم .
 په دوهمه ورځ نجاشي ورته عود,زعفران اونور شيان واخيستل او ور
 وايې استول ,خو كله چې له شرحبيل بن حسنه سره مدينې
 منورې ته راغله نو هغه هرڅه يې له ځانه سره رسول الله صلى الله
 عليه وسلم ته راوړل .
 ام حبيبه رضي الله عنها دهجرت په 44 كال په مدينه منوره كې
 وفات شوه .
 انا لله وانا اليه راجعون .

۱۰ _ ام المؤمنين حضرت بي بي ميمونه رضي الله عنها

حضرت ميمونه رضي الله عنها چې دپلار نوم يې حارث او دمور نوم
 يې هند اووتلې ميرمن وه ,ميمونه رضي الله عنها دحضرت عباس
 رضي الله عنه دميرمني خوروه,او نوري اوه خويندي يې هم
 دقريشو دسردارانو په نكاح كې وې ,دنبوي عمرې (اووم هجري
 كال)دعمرې تر اداكولو وروسته دحضرت عباس رضي الله عنه په
 تشويق دحضرت ميمونې رضي الله عنها نكاح له رسول الله صلى
 الله عليه وسلم سره وشوه .
 پدې نكاح كې له سياسي پلوه لويه موخه داوه څو رسول الله صلى
 الله عليه وسلم دقريشو له ډيرو كورنيو سره خپل شي په هغوي
 كې حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه هم وو چې لا يې اسلام نه
 وو راوړى ,چې خورا ماهرجن گيالى او دحضرت ميمونې رضي الله
 عنها دوراره توب له امله دهمدې بي بي په لاس روزل شوى وو .ددې
 نكاح له امله له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دخپلوي په
 تار وپييل شو چې همدا خپلوي دنوموړي دمسلمانيدو لامل
 وگرځيدله .
 حضرت ميمونه رضي الله عنها لومړى مسعود بن عمرو ثقفى ته
 واده شوه ,كله چې هغه طلاقه كړه نو بيا ابو درهم بن عبدالعزيز ته

واده شوه , دهغه تر مړينې وروسته حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم په نکاح كړه .
حضرت ميمونه رضي الله عنها دهجرت په يو پنځوسم كال په سرف نومې ځاى كې وفات شوه , چيري چې يې دنكاح خطبه ويلې شوې وه , دجنازي لمونځ يې دخپلي خور زوي (خوريي) حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه اداكړاو هممهغه قبر ته بشكته كړه .
انا لله وانا اليه راجعون . رضي الله عنها وعنهن .

۱۱ - ام المؤمنین حضرت صفيه رضي الله عنها

دنومورې نوم زينب , دپلار نوم يې حيي بن اخطب , او دمور نوم يې ضره وو . كله چې په عربو كې دامام يا پاچا په نوم له ولجې څخه كومه بڼه برخه بيله شوه هغه به دصفيي په نوم ياديدله , حضرت زينب رضي الله عنها په همدې توگه دخيبر په وتلي غزا كې درسول الله صلى الله عليه وسلم په نکاح كې راغله , ځكه خو هم دصفيي په نامه ياديدله .

دحضرت صفيي رضي الله عنها پلار دبنو نضير ديهودانو رئيس , او مور يې دبنو قريضة ديهودانو دمشر لوروه , صفيه لومړى سلام بن مشكم ته واده شوه هغه طلاقه كړه بيا كنانه بن ابي الحقيق په نکاح كړه , كنانه دخيبر په غزا كې ووژل شو او صفيه بندي شوه , كله چې دخيبر دجنګ بنديان راټول كړاي شول نو حضرت دحيه كلبي رضي الله عنه حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم ته عرض وكړ چې يوه مينځه وركړي , رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وفرمايل ورشه يوه خوښه كړه , دحيه كلبي رضي الله عنه صفيه خوښه كړه چې پدې كې يو صحابي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ورغى او عرض يې وكړ چې تاسي دبنو نضير او بنو قريضة يهودو رئيسه حضرت دحيه كلبي ته وركړه ؟ هغه يواځې له تاسو سره بشايي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت دحيه رضي الله عنه ته يوه بله مينځه وركړه او صفيه يې ازاده او بيا يې نکاح ورسره وكړه , چې دخيبر په لاره په صهبا نومي ځاى كې يې دواده مراسم تر سره شول .

رسول الله صلى الله عليه وسلم له حضرت صفيي سره خورا مينه

درلوده ,يوه ورځ يې وليده چې صفيه ژاړي نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورځه وپوښتل ولي ژاړې ؟ صفيه ورته وويل چې عايشه او زينب رضي الله عنهما وايي چې مونږ په ټولو بيبيانوكي غوره يو مونږ درسول الله صلى الله عليه وسلم سره په نکاح سر بيره دهغه دتره لوي هم يو . رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې :تاهغوي ته ولي ونه ويل چې حضرت هارون عليه السلام زما پلار , حضرت موسى عليه السلام زما تره او حضرت محمد صلى الله عليه وسلم زما خاونددي , نو په څه شي تاسي له ماڅخه ې کيدلای شي ؟ حضرت صفيه رضي الله عنها دهجرت په پنځوسم کال وفات شوې او دجنت البقيع په هديره كې خاورو ته سپارل شوي ده . انا لله وانان اليه راجعون . رضي الله عنها وعنهن .

۱۲ - حضرت ماريه قبطيه رضي الله عنها

درسول الله صلى الله عليه وسلم دليك په ځواب كې دمصر مقوقس دوه انجونې (ماريه او نسرين) هم له نورو سوغاتونو سره يوځای را واستولې , او په ليك كې يې ليكلي وو چې دادواړه دقبطيانو وتلې انجونې دي .

هغوی درسول الله صلى الله عليه وسلم حضورته تر راتلو دمخه لا مسلمانې شوې وې , څنگه چې دا انجونې دواړه سره خويندې وې , ځکه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ماريه ځان ته او نسرين حضرت حسان رضي الله عنه ته په نکاح وركړه . درسول الله صلى الله عليه وسلم ديوه زوی ابراهيم مور هم همدا ماريه قبطيه رضي الله عنها وه . رضي الله عنها وعنهن .

ب- درسول الله صلى الله عليه وسلم اولادونه

درسول الله صلى الله عليه وسلم دا اولادونو په شميره كې اختلاف دی خو په كوم روايت چې اتفاق راغلی په هغه كې درسول الله صلى الله عليه وسلم اولاد شپږ ښودل شوی , دوه زامن او څلور لوڼي , خو ابن اسحاق دطاهر او طيب په نامه هم درسول الله صلى الله عليه وسلم دوه نور زامن ياد كړي دي . يو روايت لا داهم دی چې دسول الله صلى الله عليه وسلم څلور لوڼي او اته زامن وو .

داتفاقي خبره ده چې له ابراهيم نه پرته درسول الله صلى الله عليه وسلم نور ټول اولادونه له ام المؤمنين حضرت خديجه رضی الله عنها څخه زيږيدلي وو .

قاسم

درسول الله صلى الله عليه وسلم مشر زوي قاسم نومیده چې تر بعثت يوولس دوولس کاله وړاندي زيږيدلی وو , او په کوچنيتوب کي وفات شوی دی , قاسم ته په نسبت کولو سره درسول الله صلى الله عليه وسلم کنيت ابو القاسم وو او دا کنيت يې ډير خوښيده , (څه مهال لپاره يې) ددي کنيت له بشودلو څخه نور خلك راگرځولي وو .

حضرت زينب رضي الله عنها

درسول الله صلى الله عليه وسلم په لورنو کې زينب مشره او تر بعثت لس کاله وړاندي زيږيدلې وه , حضرت زينب رضی الله عنها دخپل خاله زوی ابوالعاص ته واده شوې وه , ابو العاص چې د بدر په جنگ کې بندي شو ژمنه ورڅخه واخستل شوه چې زينب به مدينې ته راولي او دژمني دتر سره کولو په موخه پريشودل شو هغه خپله ژمنه پوره کړه او زينب رضی الله عنها يې له خپل ورورکنانه سره مدينې ته راواستوله په لار کې قريشو بريد ورباندي وکړ او هبار بن اسود په نيزه ووهله چې زينب رضی الله عنها په ځمکه ولویده چې دهمدي پيښي له امله يې حمل هم تاوان شو .

د ابو سفیان په من يتوب دا ج ه پاي ته ورسیده او کنانه بالآخر زينب رضی الله عنها حضرت زيدرضی الله عنه ته چې په همدې موخه رسول الله صلى الله عليه وسلم را استولی ووپه لاره کي وسپارله او هغه له ځانه سره مدينې ته بوتله .

ابو العاص بيا په يوه سريه کې ونيول شو , کله چې يې مدينې ته راوست نو حضرت زينب رضی الله عنها ورته پناه ورکړه , بيا مکې ته ولاړ خپل حسابونه يې خلاص کړل , اسلام يې ومانه او بيرته مدينې ته راغی او دزينب رضی الله عنها نکاح بيا ورسره نوي شوه .

حضرت زينب دهجرت په اتم كال وفات شوه حضرت سوډي حضرت
ام سلمې او حضرت ام ايمن رضی الله عنهن ورته غسل وركړ
،د دواړو نړيو سردار رسول الله صلى الله عليه وسلم يې د جنازې
لمونځ اداكړ، او حضرت ابوالعاص رضی الله عنه قبر ته ورشكته كړه

حضرت زينب رضی الله عنها يو زوي علي او يوه لور امامه درلوده
،علي په ماشومتوب كې وفات شو خو په بل روايت په يرموك كې
شهيد شو . له امامه سره رسول الله صلى الله عليه وسلم خورا
مينه درلوده آن تردې چې په لمانځه كې به يې په اوږو سپروله
،د حضرت فاطمې رضی الله عنها تر وفات وروسته امامه حضرت علي
رضی الله عنه ته په نكاح شوه ، چې د حضرت علي رضی الله عنه له
شهادته وروسته بيا امامه حضرت مغیره رضی الله عنه ته په نكاح
شوه . په يوه روايت دامامه يو كوچنی د يحيي په نوم و خو بل روايت
بيا وايي چې امامه اولادونه نه درلودل امامه دمغیره رضی الله عنه
كره وفات شوه .
انا لله وانا اليه راجعون .

حضرت رقيه رضی الله عنها

حضرت رقيه رضی الله عنها هم تر بعثت له مخه زيږيدلې وه
،لومړی نكاح يې د ابو لهب له زوی عتبه سره شوي وه ، د رسول الله
صلى الله عليه وسلم بله لور حضرت ام كلثوم رضی الله عنها هم
د ابو لهب نږور وه ، خو له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره
د دین مني له امله ابو لهب خپل دواړه زامن ددې بيبيانو طلاقولو ته
اړايستل ، او همداسي وشول .

حضرت رقيه رضی الله عنها وروسته حضرت عثمان رضی الله عنه ته
په نكاح شوه ، او ورسره يوځای يې حبشې ته هجرت وكړ ، بيا
مكې ته راغلل او مدينې ته مهاجر شول ، حضرت رقيه رضی الله
عنها دبدر دغزا په مهال ناروغه او وفات شوه، ددې دناروغي له امله
حضرت عثمان رضی الله عنه دبدر په غزا كې او دبدر دغزا له كبله
رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې بي بي په جنازه كې ون
ونه كړاي شواي .

د حضرت رقيي رضی الله عنها په حبشه كې يو ماشوم زيږيدلی وو

چې عبداللہ نومیده او په شپږ کلنۍ کې وفات شو . اللهم اجعله
لنا شافعا ومشفعا .

حضرت ام کلثوم رضی اللہ عنہا

حضرت ام کلثوم رضی اللہ عنہا دحضرت رقیي رضی اللہ عنہا تر
وفات وروسته دهجرت په دؤیم کال حضرت عثمان رضی اللہ عنہ ته
په نکاح شوه , شپږ کاله وروسته دهجرت په نهم کال دشعبان په
میاشت کې وفات شوه , دجنایې لمونځ یې دپالونکي تن
محبوب حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیه وسلم ادا کړ , حضرت
علي رضی اللہ عنہ , حضرت فضل بن عباس رضی اللہ عنہ او اسامه
رضی اللہ عنہ قبر ته بشکته کړه .
انا لله وانا اليه راجعون .

دجنتي و سرداره حضرت فاطمة الزهرا رضی اللہ عنہا

حضرت فاطمة الزهر رضی اللہ عنہا تربعت وړاندي زیږیدلي او
دهجرت په دوهم کال حضرت علي رضی اللہ عنہ ته ورواده شوه
, دحضرت فاطمې رضی اللہ عنہا لپاره حضرت علي رضی اللہ عنہ
خپله زغره په 480 درهمه خرڅه کړه او هغه پیسې یې درسول
اللہ صلی اللہ علیه وسلم حضورته راوړې رسول اللہ صلی اللہ علیه
وسلم حضرت بلال رضی اللہ عنہ ته امر وکړ تر خوشبويي راوړي
بیا نکاح سره وتړله شوه .
دواده په ورځ رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم حضرت فاطمې رضی
اللہ عنہا ته یو کټ , یوه بستره , یوڅادر , دوه میچني او یو مشک
ورکړل . تر واده وروسته حضرت علي رضی اللہ عنہ او حضرت
فاطمة الزهرا رضی اللہ عنہا له نبوي حرم څخه دباندې په یوه
کوښه کورکې اوسیدل .

دحضرت فاطمې رضی الله عنها پنخه ماشومان شوي : حسن , حسین , محسن , ام کلثوم او زینب , محسن په وړوکتوب کي وفات شو .

دجنتي و نوموړې سرداره دنهه ویشته کلونو په عمر دهجرت په یوولسم کال دروژي په میاشت کې درسول الله صلی الله علیه وسلم تر وفات شپږ میاشتي وروسته وفات شوه . دحضرت فاطمې رضی الله عنها دوفات خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم دخپل وفات په مهال داسي وړکړی وو ((په ما پسي به ته ژر راشي)) . انالله وانا اليه راجعون .

ابراهيم

درسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی زوی ابراهیم دی , دهجرت په اتم کال د ذی الحجې په میاشت کې زیږیدلی , حضرت ماریه قبطیه رضی الله عنها به په عالیه نومې ځای کې اوسیدله ابراهیم هم هلته زیږیدلی خلکو به وروسته هغه ځای د (ابراهیم مشرېه) بلله .

په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندي دابراهيم زيری ابو رافع وکړ , په زيري کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته یو مریي وړکړ . رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوومه ورځ دابراهيم عقیقه وکړه , دده دويش تانو په کچ سپین زر يې خيرات کړل , او نوم يې ورباندي ابراهيم کيښود .

دابراهيم لومړی دایه دحضرت ابو رافع میرمن بي بي سلمی وه , بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم نوموړی ام سیف ته وسپاره چې دمدينې په شاوخوا کي اوسیدله , رسول الله صلی الله علیه وسلم به دام سیف کورته دابراهيم دلیدو لپاره ورتلو , هغه به يې په غيږ کي نیولو مینه به يې ورسره کوله او بشکل لوبه يې .

ابراهيم دام سیف په کور کي وفات شو , دوفات په مهال د دوو میاشتو او لسو ورځو وو , دزنکدن په مهال يې رسول الله صلی الله علیه وسلم څنگ ته ناست وو , دجنازي لمونځ يې رسول الله صلی الله علیه وسلم اداکړ , حضرت فضل بن عباس رضی الله عنه او حضرت اسامه بن زيد رضی الله عنه قبر ته ښکته کړ .

اللهم اجعله لنا شافعا ومشفعا .

د حضرت محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم ژوندلیک (څلورمه برخه)

په دې برخه کې لوستی شی :

د بدر وتلې غزا
د بني قینعاغ غزا
د احد وتلې غزا
د بدر معونه پيښه
درجیع پيښه
د بنو نضیرشړل
د خندق غزا
د بنو قریظه پای

دا خبره ډیره اختلافي ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په څو غزاگانو کې ون کړی وو څوک 27 څوک 20 او څوک يې بیا 18 پيښي چې مونږ له هغوی څخه لاندې یوڅو غزاگانې را اخلو :

د بدر وتلې غزا :

دهجرت په دوهم کال درجب میاشت وه چې مسلمانانو دکفارو په یوه تجارتي قافله باندې چې د ابو سفیان په مشرۍ کې له شام نه مکې ته راروانه وه دبرید کولو تابیا ونیوله 313 تنه مجاهدین چې ۷۴ تنه پکې مهاجر او نور یې انصار وو درسول الله صلی الله علیه وسلم په ملتیا دزرو تنوکفري لښکرو چې له هغه مهال سره سم دهرډول جنگي ساز او سامان په درلودلو سره ج ی ته چمتو ووله مدینې څخه د باندې دمقابلې لپاره راووتل .
درمضان المبارک په اوولسمه ورځ دواړه لښکري سره مخامخ شوي , خو ترجنگ په مخته شپه کې باران وشو ,دمسلمانانو د لوري شگلنه ځمکه کلکه اودمشرکانو د لوري ځمکه خ ی شوه , په همدې شپه صحابۀ کرام بې غمه ویده شول , خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ټوله شپه له الله تعالی سره په راز او نیاز کې رڼه تیره کړه , دقریشو لښکر ته آرام ورپه برخه نه شو ,سهار دومره زړه

نازړه وو چې د مسلمانانو لېش کر ورته په سترگو ډیرېش کاریده , ج ه پیل شوه ډیر ژر د قريشو مشران ووژل شول , او لېش کرې يې زړه ماتې او تېش ته پرې ه شوه , د قريشو له لورې اويا تنه چې ډیرې يې مشران وو ووژل شول او همدومره بنديان شول , له مسلمانانو څخه څوار لس تنه شهيدان شول چې شپږ تنه پکې مهاجر او اته تنه انصار وو, پدې ډول دا خونړی ج ه د مسلمانانو په بري سره پای ته ورسیده .

د بني قينعاغ غزا :

څنگه چې د مدينې منورې ډیرې اوسيدونکي يهودان وويه دوی كې بني قينعاغ , بني نضير او بني قريظه غ ي کورنۍ وې , د بني قينعاغ دکورنۍ خلکو زرگري کوله , او په نورو يهودانو كې دوی زړه وړ او جنگ يالي وو , له دې کبله لومړی دوی د ج ي داعلان جرأت وکړ , او د پيغمبر صلی الله عليه وسلم له لورې ورسره شوی تړون يې مات کړ , دبدر د جنگ په شپو كې نوموړې کورنۍ خپله کينه بشکاره کړه , او بېر يې جوړ کړ , ورسره داپي بشه هم وشوه چې يوه مسلمانان ميرمنه ديهودو ه ته ورغله , هغوی د دې ميرمنې بې پتي وکړه , يو مسلمان چې هلته ولاړوو هغه يهودي يې وواژه , او يهودو بيا هغه مسلمان شهيد کړ .

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم خبر شو نو ورغی او يهودانو ته يې وفرمايل :

ای له خدايه وويريږئ داسې ونه شي لکه دبدر په خلکو چې وشول او په تاسې عذاب رابش کته شي . يهودانو په ځواب كې ورته وويل : مونږ قريش نه يو , که له مونږ سره مو شخړه پي بشه شوه نو مونږ به تاسو ته وېشيو چې جنگ څه ته وايي ؟ کله چې ديهودو له لورې تړون مات شو , رسول الله صلی الله عليه وسلم هم دې ته اړشو چې له دوی سره جنگ وکړي .

يهودان يې کلابند کړ او دا کلابندي تر پنځلسو ورځو اوږده شوه ، وروسته په دې راضي شول چې هره پريکړه رسول الله صلى الله عليه وسلم وکړي مونږ يې منو ، عبدالله بن ابي چې د دوی سوگندي وو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې دوی دې جلاوطنه شي ، هماغه وو چې دايهود چې اووه سوه تنه وو او دريو سوو تنو پکې زغري اغوستي وې دهجرت په دوهم کال د(وروکي اختر) په مياشت کې دشام اړوندي سيمې (اذرعات) ته وشړل شول .

داحد وتلې غزا :

دبدر په غزا کې چې کله قريشو ماتې وخوړله او ډيری مشران يې دجنگ په ډگر کې ووژل شول ، نو دوی هم دکسات اخستلو لپاره هلې ځلې پيل کړې ، هغه تجارتي کاروان چې دابو سفيان په مشرۍ له شام څخه راغلی وو ، وتوله ه يې دجنگ په تيارې خرڅه کړه .

حضرت عباس رضی الله عنه چې مسلمان شوی وو، خولا هم په مکه کې اوسیده ، ديو ليک له لارې رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې لېشکر له څرنگوالي نه خبر کړ ، رسول الله صلى الله عليه وسلم هم دحال احوال معلومولو لپاره څوک واستول ، هغوی خبر راوړ چې قريش احد ته نژدې رارسيدلي دي . احد دمدينې شمال لورې ته يو نيم ميل لرې پروت د يو غره نوم دی .

له ډيری صحابه کرامو سره تر مشورې کولو وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم دجمعې په مبارکه ورځ له يوزر تنه نبوي لېشکر سره له مدينې نه دباندې ووت ، خو دمنافقينو مشر عبدالله بن ابي ابن سلول له خپلو دريو سوو ملگرو سره بيرته راستون شو ، نو له دې امله رسول الله صلى الله عليه وسلم سره اووه سوه تنه پاتې شول ، چې په هغوی يوا ي سلو تنو زغري درلودې .

رسول الله صلى الله عليه وسلم داحد غره تر څنگ لېشکر دا شان برابر کړ چې شايي غره ته شوه ، او دلېشکر صفونه (مقدمه ، ميمنه ، ميسره ، اوخلفيه) يې تيار کړل او قومندانان يې معلوم کړل . رسول الله صلى الله عليه وسلم پنځوس تنه دحضرت عبدا لله بن

جبیر رضی اللہ عنہ په مشرئ دغره دهغه کنډو دساتلو لپاره وگمارل چیري چې دشا له لوري دقريشو دبريد ويره وه ، او ورته ويې فرمايل : که په مونږ هرڅه کيدل خو چې تاسې هغه ځای پرې نږدئ ، جنگ په پيل کې ځان ته ځانته وو ، خو وروسته صفونه سره شول ، دقريشو بيرغ وړونکي په يو بل پسې ووژل شول ، حضرت علي او حضرت ابو دجانه رضی اللہ عنهما هم ددین من په لښکر کې لاري جوړې کړې ، څو د دین من پې سستې او تېښتې ته اړ شول ، خو مسلمانانو په غنیمت ټولولو لاس پورې کړ او دغره دکنډو ساتونکو چې همدا حال ولید ، نو پوه شول چې مسلمانان بريالي شوي او دغنیمت غونډولو مهال دی ، که څه هم حضرت عبدالله بن جبیر رضی اللہ عنہ ورته دنه تللو ډیر وویل ، خو هغوی لارل یواېی حضرت عبدالله بن زبیر رضی اللہ عنہ له لسو تنو سره پاتې شو ، کله چې خالد بن ولید (چې هغه مهال لانه وو مسلمان شوی اودکفارو له لوري راجنگیده) هغه کنډو خالي ولید نو له نورو سپرو سره په هماغه کنډو راواوښت ، کوم کسان چې هلته پاتې وو هغوی شهیدان کړل ، او دجنگ ډگرته یې ځان راورساره ، قريش یې بیرته سره راټول او نوی جنگ پیل شو ، مسلمانانو چې دغنیمت غونډولو له امله وسلې له ځانه لرې کړې وې ، دومره وارخطا شو چې خپل او پردي یې نه پیژندل ، په همدې وارخطايی کې څو تنه مسلمانان پخپل منځ کې شهیدان شول . جنگ دومره تیز شو چې آن درسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم په ښکلي رخسار هم دوینو لاري جوړې شوي ، او داغږ پورته شو چې محمد صلی اللہ علیه وسلم شهید شو ، خو څو تنه وو چې له خپل ځانونو یې درسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم دساتلو ډال جوړکړي وو .

په نوموړي جنگ کې اويا تنه مسلمانان شهیدان شول ، چې ډیر یې انصار وو ، درسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم تره حضرت حمزه رضی اللہ عنہ هم دشهیدانو دکاروان ملگری وو ، چې هندي (د ابو سفیان میرمنې) دحضرت حمزه رضی اللہ عنہ نس څیرې او ځيگری یې را وایست او خوله یې پرې ولگوله . (علماوو ليکلي چې کله هندي ایمان راوړ نو رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم ورته وفرمايل چې ماته مه رامخامخ کيږه ، هغه ووچي هندي به چيري رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم وليدو لاره به یې ورڅخه چپوله) دجنگ په پای

كې رسول الله صلى الله عليه وسلم خو تنه و تاكل ترخو ددېن من
خارنه وكړي , پخپله رسول الله صلى الله عليه وسلم هم دوهمه
ورخ آن تر اتو ميلو پورې ددېن من خارنه وكړه . همدا جنګ وو چې
دمسلمانانو د بې وزلي توب او تش لاسي له امله , د حضرت مصعب
بن عمير رضی الله عنه شهيد وجود نيم په كفن او نيم په وېشو پټ
كړاى شو .

كه څه هم دا حد په غزا كې مسلمانانو ته د سر ډير تاوان ورسیده , خو
ماتې يې خورلې نه ده , ځكه له جنګ پلوه دماتي دوه شرطونه
دي : (۱) دا چې دهغه هيواد خاوره ونيسي (۲) دا چې دهغه هيواد پوخ
ورك كړي .

خو مشركانو نه مدينه ونيوله او نه يې دمسلمانانو پوخ ورك كړ
, ځكه په هماغې ورځ د اسلامي لښكر اوياتنه صحابه كرام رضی الله
عنهم ددېن من دخارنې لپاره روان شول .

دبتر معونه پيښه :

دهجرت په څلورم كال د صفر په مياشت كې , د كلاب د كورنۍ مشر
ابو براء رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغى او عرض يې
وكړ چې : له ما سره يوڅو تنه وليږه ترڅو زما قبيلې ته د اسلام
بلنه وركړي . رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل : زه
دنجد له لورې په ويره كې يم , ابو براء وويل : دهغه ځاى دخلكو ضامن
زه يم .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم ويره ځكه وه چې عامر بن طفيل
دنجد د سيمې مشر رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ويلي وو چې
: زما او ستا تر منځ درې خبرې دي , لومړۍ دا چې : د كليو او بانډو
مشري به ستا وي , او دېنارونو مشري به زه يم , دوهم دا چې ترخپل
ځان وروسته ما خليفه كړه , كه دانه منل كېږي نو دريمه خبره
دا چې ټول غطفان به راټول او سخت بريد به درباندي وكړي .
كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له ابو براء سره اويا تنه
صحابه كرام واستول , او هغوى بتر معونه نومې ځاى ته ورسيدل , نو
د حضرت حرام بن ملحان رضی الله عنه په لاس يې د رسول الله
صلى الله عليه وسلم ليك همدي عامر ته واستاوه عامر حرام رضی
الله عنه شهيد كړ او له شاو خوا كورنيو نه يې يولښكر تيار كړ
, عامر له همدي لښكر سره دبتر معونه په لورې راروان شو , صحابه

گرام رضی اللہ عنہم دحضرت حرام رضی اللہ عنہ دراتلو په هیله وو خو داچې ځنډ یې وکړ نو ورپسې روان شول ، په لاره دعامر له لېش کر سره مخامخ شول ، دعامر لېش کر دوی ټول ونيول او هلته یې شهیدان کړل ، خو یو تن عمرو امیه ترې ژوندی پاتې شو ، او هغه هم داسې چې عامر ورته وویل چې زما مور دیوه مریي دازادولو نذر منلي وو نو زه تا ازادوم .

رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم چې له نوموړې پي ی خبرشو نو ډیر وغمیده ، او یوه میاشت یې دسهار په لمانځه کې دې تیری کوونکو ته بشپړاوي کولې .

درجیع پيښه :

دبیر معونه له پي ی سره نژدې درجیع پيښه هم یوه زړه دردوونکې پيښه ده .

دعضل او قاره دکورنیو څو تنه راغلل او رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم ته یې عرض وکړ چې له مونږ سره یوڅو تنه دتبلیغ لپاره وليږه ، رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم ورسره دحضرت عاصم بن ثابت په مشرۍ لس تنه صحابه کرام واستول ، کله چې دا مبلغین رجیع نومې ځای ته ورسیدل نو دې کسانو ورسره یې وکړه ، اودبنو لحيان کورنۍ یې ولمسوله ترڅو دا مبلغین شهیدان کړي ، هغه وو چې دبنو لحيانو دوه سوه کسان ورپسې راووتل خو دا مبلغین ورڅخه یوې غونډۍ ته وختل ، کفارو ورته وویل رابښکته شی مونږ تاسې ته پناه درکوو ، حضرت عاصم رضی اللہ عنہ ورته وفرمایل : مونږ له کفارو څخه پناه نه غواړو چ ه ونښته او دامبارک مبلغین شهیدان شول ، یوا یې دوه تنه حضرت خبیب او حضرت زید رضی اللہ عنهما دکفارو په خبره تیروتل ، او له غونډۍ څخه رابښکته شول ، دپښمنانو دهغوی مې وروتړلې او مکې ته یې بوتلل

څنګه چې حضرت خبیب رضی اللہ عنہ دا حد په جنګ کې حارث نومې کافر وژلی وو ، نو نوموړی هم دحارث زامنو واخیست ، څو یې دخپل پلار په کسات کې ووژني ، کله چې دې کسانو حضرت خبیب رضی اللہ عنہ دوژلو په موخه دحرم له پولو څخه دباندې بوتلو ، نو حضرت خبیب رضی اللہ عنہ ورته وفرمایل : اجازه راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ، وژونکو ورته اجازه ورکړه ، حضرت خبیب رضی اللہ عنہ دوه رکعته لمونځ اداکړ اوورته وویل : زما زړه غوښتل چې

ډير لمونځ وکړم خو ستاسې به داخيال شي چې له مرگه ويريږي
(ځکه نو په همدې دوو رکعتونو بسنه کوم) .

له همدې مهال راپدېخوا چې څوک وژل کيږي نو تر وژل کيدو مخه
دوه رکعتو لمونځ اداکول ورباندي سنت بلل شوي ترڅو دحضرت
خبيب رضی الله عنه دايا د په امت محمدي کې ديوه بن ندونکي
دبن ندوينې د علامې په توگه تر قيامته پورې جاري پاتې شي .
دشهادت نه لږ وړاندې حضرت خبيب رضی الله عنه داشعر ووايه :
لست اُبالي حين اُقتل مسلماً ..... على آي شيق كان لله
مصرع .

وَذَلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلَهِ وَإِنْ يَشَاءُ..... يُبَارِكْ عَلَىٰ أَوْصَالِ شَيْلُو
ممزع .

ژباړه : کله چې زه دپالونکي تن په لاره کې وژل کيږم نو بيا
هيڅ پروا نلرم چې په کوم اړخ به ووژلی شم . او که خدای وغواړي
نوزما په غوڅو اندامونواو بندونو به برکت وکړي .

حضرت زيد رضی الله عنه بيا صفوان بن اميه دوژلو لپاره واخيست
، دهغه دوژلو پر مهال دقريشو ډيرو مشرانو دهغه ننداره کوله . کله
چې وژونکي توره راواخيسته ،، ابو سفیان وويل : ريښتيا ووايه ! که
پدې مهال کې ستا په ځای محمد (صلی الله عليه وسلم) وژل کړل
شوی وای نو داکارپه تا خپله نيکمرغي نه وه لې ؟

حضرت زيد رضی الله عنه ورته وويل : زما دې په خدای جل جلاله
لوړه وي ، چې زه پدې خبره هم سر ورکولو ته تيار يم چې دمحمد
صلی الله عليه وسلم په پښه کې اغزی ولاړ شي ، په همدې
مهال کې دصفوان مريي (نسطاس) دهغه سر ووايه .
انا لله وانا اليه راجعون .

دبنو نضيرشړل :

له يهودانو سره داتړون هم شوی وو چې که دکومې وينې بيه
دمدينې په هستوگنو راتله نو هره کورنۍ به خپله ونډه ورکوي
، کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د دوو تنو دوينې دبيي
دورکولو لپاره بنو نضير ته ورغی ، نو که څه هم په ښکاره ډول خو
يهودانو دا غوښتنه ومنله ، خو په پټه يې يو سړی چې عمرو بن
حجاش نومیده ، دخونې دوهم پورته خيژولی وو ، او ورته ويلي وو
چې محمد (صلی الله عليه وسلم) دهمدې خونې سيوري ته

ولاردی , له هغه بامه ډېره ورباندې راواچوه ترڅو ووژل شي , خو رسول
ل الله صلى الله عليه وسلم ته دا دسيسه كشف شوه اوپه
سملاسي ډول مدينې ته ولاړ .

همداراز بنو نضير له قريشو سره دمسلمانانو په خلاف په يوه بله
دسيسه كې هم ون درلود چې دمسلمانانو پټ خايونه يې ورته
پنودلي وو , سربيره پر دې ديهودو همدې قبيلې رسول الله صلى الله
عليه وسلم ته يو پيغام هم رااستولى وو چې له دېرشو كسانو سره
راشه او مونږ به هم دېرش تنه پوهان درولو , كه هغوى ستا خبرې
ومنلې نو مونږ به هم اسلام راوړو . رسول الله صلى الله عليه
وسلم ته دا څرگنده وه چې دوى د بغاوت هوډ كړى , نو په ځواب كې
يې ورته وويل : ترڅو تاسې له ما سره يو بيل تړون نه وي كړى
زه په تاسې باور نلرم . بنو نضير د تړون له كولو په شا شول , سره
له دې چې د دوى ديني ورونو (بني قريظه) همداسې تړون كړى
وو .

بل ځل يې بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم ته پيغام راوليږه
چې ته هم درې كسان راوله مونږ به هم درې كسان پوهان درولو نو
كه هغوى ستا خبر ومنله نو مونږ به هم اسلام راوړو , رسول الله
صلى الله عليه وسلم دهغوى دا خبره ومنله , خو په لاره چا خبر
وركړ چې يهود توري په لاس درته ولاړاوستا دوژلو اراده لري .
دبنو نضيروددې شرارتونو لامل داوو چې يو خو ددوي كلاوي ډيري
كلكي وي او له جنگ څخه نه وپريدل , اوبل دوي ته دمنافقينو مشر
عبدالله بن ابى ر وهلى وو چې دچا خبره مه منى كه ج ه
ونښته نو بني قريظه به هم ستاسې ملاتړ وكړي او زه به هم
له دوو زرو كسانو سره ستاسې ملاتړ ته درودانگم . خو كله چې
اسلامي لښكر در رسول الله صلى الله عليه وسلم په امر د دوى
كلاگانې محاصره كړې نو نه يواځې داچې بنو قريظه يې ملاتړ ونه
كړ بلكه دمنافقينو رئيس عبدالله هم په ښكاره ډول له مسلمانانو
سره دج ي كولو ځواك نه درلود .

محاصره پنځلس ورې اوږده شوه , په پاى كې بنو نضير پدې راضي
شول چې هرڅومره سامان په اوبښانو وړاى شي هغه دې يوسي او
له مدينې څخه دې جلا وطن شي .

ديهودو دنوموړې كورنۍ ډير كسان خيبر ته ولاړل , او په هغوى كې
سلام بن ابى الحقيق , كنانه بن الربيع , او حبي بن اخطب غوندي

يهودي سرداران هم وو، چي په خيبر كې يې دومره درناوی وشو،
چې دخيبريهودانو هم دوی دخپلو مشرانو په توگه ومنل .
دهجرت په څلورم كال دربيع الاول په مياشت كې بنو نضير وشړل
شول، او مسلمانانو ته له دوی څخه پنځوس زغري، پنځوس خولونه
، او درې سوه څلويښت توري په غنيمت پاتې شوي . والحمد لله
على ذلك .

دخندق غزا :

كله چې بني نضير له مدينې نه ووتل، نو داسلام پر خلاف يې په يو
لوی سازش لاس پورې كړ، لومړی د دې يهودو مشران مكې ته
ولارل او قريشو ته يې وويل : كه تاسو راسره مرسته وكړئ نو
مونږ به دمسلمانانو جرړې وباسو، قريشو همدا ورځ غوښتله .
دهمدې ليدنو كتنو پايله دا شوه چې قريشو خپل او يهودو خپل
سوگندي سره راتول كړل، څو تر 24000 ډير پوځ په مدينه باندي
دبريد كولو لپاره چمتو شو .

رسول الله صلى الله عليه وسلم چې خبر شو نو له صحابه كرامو
سره يې مشوره وكړه، دحضرت سلمان فارسي رضی الله عنه په
رايه دخندق په كندلو پريكړه وشوه، دمدينې ښار دريو لورو ته
كلاگانې او ونې درلودې خو شمال لوري خلاص وو، همدې لوري ته
دخندق په كندلو پيل وشو . رسول الله صلى الله عليه وسلم دخندق
نقشه پخپله وښودله، په اوسني حساب دا خندق شپږ كلو متره
اوږد او پنځه شرعي كزونه كډی وو.

دهجرت په پنځم كال د ذي قعدې د مياشتې په اتمه نيټه
دخندق كار پيل شو، رسول الله صلى الله عليه وسلم هرو لسو تنو
ته لس گزه ځمكه دكندلو لپاره معلومه كړه، او پخپله هم په كار
لگيا وو، صحابه و به دكار په ترڅ كې دا ترانه ويله :
نحن الذين بايعوا محمدا.....على الجهاد ما بقينا ابا .

مونږ هغه کسان یوچي له محمد صلی الله علیه وسلم سره مو تر خپله ژونده پوري دجهاد کولو بیعت کړی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته په خواب کي دادعابدرگه کوله :

اللهم لا اجر الا اجر الآخرة.....فاغفر الانصار والمهاجرة .
اجر خو داخیرت غوره دی نو ای خدایه ته ببښنه وکړه انصارو اومهاجرو ته .

که څه هم دوي به دلوري له کبله په نسونو پوري کانې تړلي وو , خو بیا هم دخندق کار په شلو ورځو کي د دريو زرو تنوپه مبارکو لاسونو پای ته ورسیده .

مسلمانې میرمنې او ماشومان دښار خوندي کلاگانو ته بوتل شول , او هلته دبنو قریظه دیهودو دبړید له ویرې دوه سوه تنه دحضرت سلمه بن الاکوع رضی الله عنه تر مشرې لاندې سنګري شول , نور لښکر د(سليح) نومې غونډۍ په لمن کې مورچې ووهلې . دمسلمانانو په لښکر کې ځینې منافقین هم وو , چې په یوه او بله بهانه به یې اجازه غوښتله , او دلښکر له صفونو څخه به وتل , اودنورو یهودو په لمسون بنو قریظه هم دمسلمانانو په مقابل کې ودریدل .

کله چې دابو سفیان په مشرې دکفارووسله وال لښکر په خورا جوش او جذبه مدینې ته راورسیدل نو له خندق سره مخامخ هک پک پاتې شول . دخندق خوا ته یې خیمې ووهلې , او له هغه ځایه به یې غشي ویشتل , خو دوه ځلې سخته نښته هم وشوه , یو ورځ داسې چې دکفارو مشرانو دیوې یوې وړې دج ی لپاره رونه ووهل , او هره ورځ به یې بې شمیره غشي دمسلمانانو په لوري ویشتل .

دوهم ځل دتیري کوونکي لښکر وتلي اتلان له خندق څخه راپوري وتل , او دننه لورته په ج ه لګیا شول , په دوی کې عمرو بن عبدود , نوفل او ضرار هم وو , خو د دوی په مقابل کې حضرت علي او حضرت عمر رضی الله عنهما په خورا مېړانه وجنگیدل , عبدود او نوفل ووژل شول او ضرار په تېښته بریالی شو . دا ورځ خورا سخته ورځ وه , مشرکینو له هر لوري غشي ویشتل , په همدې ورځ له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پرله پسې څلور لمونځونه قضا شول , ځکه دغشو دباران له کبله هیچا هم له خپل سنګر

خخه سر نه شوای راپورته کولای , خومره چې ج ه اوریدله هغومره کفار وارخطا کیدل , خکه د خلرویشته زره پوځ توبسه اوخرخ مخ په تمامیدو وو .

دپالونکي تن په قدرت یوه شپه داسې باران او ږلی ووریده چې دمشرکینو دخیمو مراندې یې غوځ , او دخوراک اک لوشی یې په بل لوري ورته وړول , په همدې حال کې مشرکین په دې ویره کې وو چې مسلمانان برید ونه کړي , نو په سبا یې دماټي او بیرته تلو نغاره وغږوله , پدې توگه له یوې میاشتې محاصرې خخه وروسته مدینه له کلابندی خخه خلاصه شوه , د دې تیري کوونکي لېشکر په وارخطای کې دنعیم ابن مسعود اشجعي کردار هم دستاینې وردی .

ابن مسعود یو غطفاني رئیس وو , نوموړی مسلمان شوی وو خو یهود او قریش ورباندې خبر نه وو , او ده ورسره اړیکې درلودې , ابن مسعود بنو قریظه یهودوته چې لا په مدینه کې وو وویل : تاسې او مسلمانان دیوه ښار اوسیدونکي یاست , که قریش او نور یهود ماتې وخوري نو ستاسې ژوند سختیږي , ددې لپاره چې قریش تل در سره مرسته ولري له هغوی خخه خخو تنه یرغمل کینوئ , بیا قریشو ته ورغی او ورته وېې ویل : بنو قریظه په تاسو باور نلري هغوی وایي که تاسو له مونږ سره په ژمنه ولاړیاست نو خخو تنه راسره گرو (یرغمل) واوسی .

قریشو چې داخبره واوریدله په بنو قریظه پې باوره شول , او دازموینې لپاره یې ترې وغوښتل خخو د شنبې په ورځ په مسلمانانو برید وکړي , یهودو مخالفت وکړ چې پدې خخه سره د دوی تر منځ بې باوري لاهم ډیره او دقریشو ملا سسته شوه .

دخندق دجنگ دوهم نوم احزاب هم دی , خکه پدې جنگ کې دعربو او یهودو ډیرو کورنیو او ډلو تپلو ون کړی وو , پدې جنگ کې شپږ تنه مسلمانان شهیدان او اته تنه مشرکین ووژل شول , خو د(آوس) دکورنۍ مشر او دانصارو یو غښتلی مړت حضرت سعد بن معاذرضی الله عنه پدې جنگ کې تپي اوخوور ی وروسته دهمدې تپ له امله په شهادت ورسیده . انالله وانا الیه راجعون .

دبنو قریظه پای :

له يهودو سره چې کوم تړون شوی وو نو بنو قينقاع هغه دبدر او بنو
نضير دا حد په ورځ مات کړ، له همدې کبله دادواړه يهودي کورنۍ له
مدينې څخه جلا وطنې شوې. بنو قريظه دخندق غزا په پيل کې
دمسلمانانو لورې ونيو، دجنگ په جريان کې يوه يهودي ځان هغه
کلاوو ته ورساوه چې مسلمانې ميرمنې او ماشومان اوسيدل
، هلته حضرت حسان رضی الله عنه پهره کوله ، خو دا چې په جنگ
کې ديوې پي ې له کبله يې ونه شواى کولاى هغه يهودي ووژني
، حضرت صفيي رضی الله عنها دحضرت حمزه رضی الله عنه خور بي
بي هغه يهودى وواژه ، توره يې ترې په غنيمت کې واخيستله اوسر
يې دکلا شاته وغورځاوه ، يهود پوه شول چې دلته هم وسله وال
کسان شته ځکه يې نو بريد ونکړ .

دجنگ په مهال کې رسول الله صلى الله عليه وسلم دبنو قريظه
يهودوته حضرت سعد بن معاذ او حضرت سعد بن عباده رضی الله
عنهما ورواستول ، څو هغوى ته ليکل شوى تړون ورياد کړي ، خو
هغوى وويل محمد څوک دى او تړون يې څه شى دى ؟
ځکه نو دې يهودو دخندق په جنگ کې عملا برخه واخيسته ، او
دماتي پر مهال يې هم داسلام لوى دېشمن ، دبنونضير دجلاوطن
شوو يهودو مشر حبي بن اخطب له ځانه سره راوست ، حبي بن
اخطب دجلاوطنۍ په مهال ژمنه کړې وه چې دمسلمانانو په خلاف
به دچا مرسته نه کوي ، خو په نوموړي جنگ کې يې نه يوا ې
دا چې دقريشو مرسته يې وکړه بلکه دمسلمانانو حليف
(سوگندي) يهود بني قريظه يې هم جنگ ته ولمسولو .

دخندق دج ې په پاى کې رسول الله صلى الله عليه وسلم امر وکړ
چې وسلې مه ږدئ او په بنو قريظه بريد وکړئ ، دلېشکر په وړاندي
حضرت علي رضی الله عنه دهغوى کلاگانو ته ور سيد، که بنو قريظه
بيا هم د روغې جوړې لاره نيولې واى شوني وه چې امان يې
موندلې واى ، خو دوى دجنگ تياري نيولې وه ، او دحضرت علي
رضی الله له رسيدو سره سم يې د رسول الله صلى الله عليه
وسلم په شان کې ستغې سپورې وويلې .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم په امر يې کلاگانې محاصره
شوې ، او دا محاصره تر يوې مياشتې اوږده شوه ، په پاى کې يهودو
وويل هره پرېکړه چې سعد بن معاذ رضی الله عنه وکړي مونږ يې
منو ، (هغه مهال حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه زخمي وو

شهيد شوی لا نه وو ,) يهودو فکر کاوه چې له سعد رضی الله عنه سره د هغوی د نيکیو له امله چې بشايي په يوه مهال به يې ورسره کړي وي له کبله ممکن حضرت سعد د دوی په ه يوه پريکړه وکړي خو داسې ونه شول بلکه : حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه پريکړه وکړه چې دبنو قريظه يهودو ج ه مار کسان دي ووژل شي , ي او ماشومان دي بنديان او مال دي غنيمت ونيول شي . داپريکړه حضرت معاذ رضی الله عنه دتورات له حکم سره سمه وکړه , رسول الله صلى الله عليه وسلم ته به چې په هغه مهال کومه خبره بشکاره نه وه راغلې نو دتورات احکام يې عملي کول خکه يې نو پدې پريکړې سره حضرت سعدرضی الله عنه ته وويل چې تايوه اسماني پريکړه وکړه . د بنو قريظه يهودو دا پريکړه ومنله او خانونه يې دوژلو خای ته حاضر کړل , ددې پريکړې په کولو سره دبنو قريظه مسأله پای ته ورسیده .

د حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ژوندليک (پينخمه برخه)

په دې برخه کې لوستی شئ :

درسول الله صلى الله عليه وسلم ناروغي ،

وفات

تجهيز او تکفين

ناروغي :

دچهار شنبې په ورځ چې دصفر دمياشتې اتلسمه يا نولسمه نيټه وه , رسول الله صلى الله عليه وسلم جنت البقيع ته چې دعامومسلمانانو هديره وه ولاړ , کله چې له هغه خايه راستون شونو ناروغه شو, دحضرت ميمونې رضی الله عنها کره يې شپه تيره کړه , د دوشنبې په ورځ درسول الله صلى الله عليه وسلم ناروغي زياته شوه , او دنورو بيبيانو په خوښه دحضرت عايشې رضی الله عنها کره ولاړ , ترڅو پورې چې يې دگرځيدو خواک درلود نو مسجد ته به يې تشریف وړلو , وروستنی لمونځ دماښام لمونځ وو چې مسلمانانو په رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې ادا کړ. دامهال درسول الله صلى الله عليه وسلم سر خوریده او تړلی يې وو , همدا شپه

ماخوستن وار په وار بې هوښي ورباندي راتله , او امر يې وكړ چې حضرت ابو بكر صديق رضی الله عنه دې لمونځ وركړي .
بله ورځ ماسپښين درسول الله صلى الله عليه وسلم ناروغي يوڅه كمه وه , غسل يې وكړ , د حضرت عباس او حضرت علي رضی الله عنهما په اورو باندي يې ځان تكيه كړ او جومات ته ولاړ , هلته د ابو بكر رضی الله عنه په امامت لمونځ ولاړو , چې دهغه ترڅنگ كيناست او خلكو ته يې لمونځ وركړ , وروسته يې يوه لنډه خطبه وويله , د درسول الله صلى الله عليه وسلم وروستۍ خطبه وه چې پكې يې وفرمايل :

(خداى جل جلاله يوه بنده ته واك وركړى چې د دنياوي نعمتونو اوياهم دخداى له لوري داخروي نعمتونو له منځ نه يوخوښ كړي . بنده هغه شيان دخان لپاره غوره كړل چې له آخرت سره اړيكې لري .

حضرت ابوبكر صديق رضی الله عنه وژړل څكه يوه شو چې هغه بنده پخپله رسول الله صلى الله عليه وسلم دى , رسول الله صلى الله عليه وسلم د ابوبكر صديق رضی الله عنه په اړه وفرمايل ترټولو زيات چې زه دچا له شتمني او ملگرتيا څخه خوښ يم هغه ابوبكر دى .)

همداراز يې په خطبه كې دانصارو په هكله وفرمايل : (اى خلكو زه دانصارو په هكله تاسې ته وصيت كوم , عام مسلمانان به ډيري پري خو انصار به دومره لږ شي لكه په خورو كې مالگه , انصارو خپله دنده تر سره كړه , اوس په تاسو دهغوى دپور پرې كول فرض دي , انصار زما په وجود كې دمعدې په څير دي , هرڅوك چې ستاسو د و او تاوان واكدار (خليفه) وي نو دهغه دا دنده ده چې كه هرڅوك په انصارو كې ښه وي ومني , او كه له چا څخه كومه تيروتنه شوي وي نو هغه دې وبښي .)

رسول الله صلى الله عليه وسلم تر ناروغتيا يوه ورځ ورباندي حضرت اسامه رضی الله عنه ته امر كړى وو چې دروميانو ج ې ته لاړشي , خو دهغه له قوماندې څخه دنوموړي دځوانې له كبله شكايت وكړ , رسول الله صلى الله عليه وسلم په دې اړه پخپله خطبه كې وويل : (كه داسامه په سردارى تاسې نيوكه لرئ نو دده دپلار په سردارى هم تاسې نيوكې كولې زما دې په سپيڅلي خداى لوره وي چې اسامه د دې دندي حقدار او مستحق دى , هغه په ما ډير گران دى

او تر دي وروسته به هم په ما گران وي .) رسول الله صلى الله عليه وسلم دخپل کتاب كې حلال كړي , او ما هغه څه حلال كړي چې هغه خدای جل جلاله پخپل كتاب كې حلال كړي , او ما هغه څه حرام كړي چې خدای جل جلاله حرام كړي دي).

رسول الله صلى الله عليه وسلم دا هم وفرمايل چې : (ای دخدای دپیغمبر لورې فاطمې ! او ای دخدای دپیغمبر عمې صفیې! دخدای او آخرت لپاره څه عمل وكړئ زه تاسې له خدای جل جلاله څخه نشم خلاصولای). د نوموړې خطبې له ویلو وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم بیرته دحضرت عایشې رضی الله عنها كورته تشریف یووړ , دناروغتیا په نا كړاى كې نبوي ذات ته وریه یادشول چې څه اشرفى یې له بي بي عایشې سره ای ی وې هغه یې راوبلله اوورته وېې فرمايل : (عایشې! هغه اشرفى چیرې دي ؟ محمد(صلى الله عليه وسلم) به له خدایه جل جلاله سره پداسې حال كې وويني چې دى په هغه بد گمانه وي , لاړه شه او هغه دخدای جل جلاله په لاره كې خیرات كړه .)

ددوشنبې په سهار چې درسول الله صلى الله عليه وسلم دناروغتیا دیارلسمه شپه وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دخپل كور له وره (دروازې) نه پرده پورته كړه , وېې لیدل چې خلك په لمانځه ولاړدي , ډیر خوښ اوموسكى شو , حضرت ابوبكر صديق رضی الله عنه فكر وكړ چې رسول الله صلى الله عليه وسلم لمانځه ادا كولو ته راځي ځكه یې نووغوښتل چې شاته شي , خو رسول الله صلى الله عليه وسلم په اشاره پوه كړ چې لمونځ وركړي , رسول الله صلى الله عليه وسلم بیرته حجرې ته ننوت , دا هغه وروستنې لیدنه وه چې صحابه كرامو له نبوي سپيڅلي څیرې نه وكړه .

دوفات كال :

رسول الله صلى الله عليه وسلم به هر كال دروژې په میاشت كې لس ور ی په اعتكاف كې تیرولي , خو په وروستنې روژه كې شل ور ی په اعتكاف كې كیناست , رسول الله صلى الله عليه وسلم به هر كال دروژې په میاشت كې یوځل دحضرت جبرائیل علیه السلام له خولې نه قرآنكريم اوریده , خو د وروستنې كال په روژه كې یې دوه

خُلي واوريده .

دوروستني حج او په خُينو نورو خطبو كې رسول الله صلى الله عليه وسلم خُيني داسې خبرې كړي وې چې هغه دمريڼې يادونه وه ، لكه چې دحج په وروستۍ خطبه كې يې وفرمايل : (زه ددې خبرې هيله نلرم چې په راتلونكي كال كې له تاسې سره وليدلاى شم ، بشايي تر دې وروسته حج ونه كړاى شم .)

دحج دفريضي داداكولو ترراتگ وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم دا حد دشهيدانو هديرې ته ورغى ، او هلته يې هم داسې خطبه وويله چې گواكې خوك له مرو او ژوندو سره په مخه بڼه كوي ، رسول الله صلى الله عليه وسلم دصفر دمياشتې په اولسمه يا اتلسمه نيټه حضرت اسامه بن زيد رضى الله عنه ته وفرمايل : (ته له لښكر سره لاړشه او له هغو شرپرو خلكو څخه دې دپلار كسات واخله .) دموته په وتلي جنگ كې حضرت زيد رضى الله عنه شهيد كړاى شوى وو ، ځكه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت اسامه بن زيد رضى الله عنه ته هلته دبيا تلو امر وكړ .

وفات:

څومره چې ورځ پخيدله په رسول الله صلى الله عليه وسلم بې هوشې ډيريدله ، در رسول الله صلى الله عليه وسلم دزړه ټكړي حضرت بي بي فاطمې رضى الله عنها چې دا ناكراري وليدله نوپه ژړا يې وويل هاى زما دپلارنا كراري . رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل : (ستا پلار به تر دې وروسته نا كراهه نه شي .) دناروغۍ په نا كراهۍ كې به هم در رسول الله صلى الله عليه وسلم له مباركې خولې نه داتوري اوريدل كيدل : (مع الذين انعم الله عليهم) او يا دا (اللهم بالرفيق الاعلى) ، تر غرمې وروسته در رسول الله صلى الله عليه وسلم په مباركې سينه كې غږ پيداشو ، او پدې مهال يې شونډې بڼو وريدلې او داتوري ورڅخه اوريدل كيدل (الصلاة وما ملكت ايمانكم) يعنې دلمانځه او مريونو خيال ساتئ ، په وروستني شيبه كې رسول الله صلى الله عليه وسلم لاس پورته كړ ، په گوته يې اشاره وكړه او درې خُلي يې وويل : (بالرفيق

الاعلى ,بالرفيق الاعلى ,بالرفيق الاعلى) په همدې وينا كې يې لاسونه خورند شول ,سترې يې د بام په لورې نيمكېشه پاتې شوې او سپيڅلې روح يې قدسي عالم ته والوته . انا لله وانا اليه راجعون .

تجهيز او تكفين:

دسې شنبې ورځ د تجهيز او تكفين ورځ وه حضرت علي رضی الله عنه ,فضل بن عباس رضی الله عنه ,او حضرت اسامه بن زيد رضی الله عنه غسل وركړ ,په همدې مهال كې حضرت عباس رضی الله عنه هم حاضر وو ,او يو انصاري حضرت اوس بن خولي رضی الله عنه اوبه راوړې ,دكفن لپاره دسپنسيو درې سپينې توي غوره شوې .

تر غسل او كفن وروسته دا پوښتنه راپيدا شوه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به په كوم ځاى كې خاوروته سپارل كيږي ؟ حضرت ابو بكر صديق رضی الله عنه وويل : انبيا چې چيرې وفات شي هلته خاورو ته سپارل كيږي ,په همدې خبره اتفاق راغى او په كوم ځاى كې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات شوى وو په هماغه ځاى كې دقبر كنلو كار پيل شو , داځاى دحضرت عايشې رضی الله عنها عمها داوسيدلو خونه وه ,دقبر په سرهم خبره راپورته شوه ,ځكه حضرت ابو عبیده بن جراح رضی الله عنه به دمكې دخلكو په څير بغلي قبرونه كيندل ,او حضرت ابو طلحه رضی الله عنه به بيا دمدينې دخلكو په دود لحدې قبرونه ايستل ,نو دا خبره كيدله چې اوس څوك او څه ډول قبر وكندي ؟

حضرت عمر رضی الله وويل : په همدې دواړو اصحابو پسې څوك واستوئ ,هر يو چې لومړى راغى هغه دې دخپلې خوې قبر وكندي ,په دواړو صحابه و پسې سړي واستول شول ,حضرت ابو عبیده بن جراح رضی الله عنه په كور كې نه وو ,حضرت ابو طلحه رضی الله عنه راغى او لحدې قبر يې جوړكړ ,څنگه چې دقبر ځمكه نمجنه وه نو هغه بستر يې پكې وغوراوه په كوم كې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات شوى وو .

كله چې جنازه تياره شوه نو خلك دلمانځه لپاره رامات شول ,خونې ته وار په وارورنوتل او لمونځونه يې كول ,دالمونځونه پرته دچا له

امامت نه ترسره شول , لومړی نارینه و بیا ینه و او ورپسې کوچنيانو د جنازې لمونځونه ادا کړل . درسول الله صلى الله عليه وسلم مبارك جسد حضرت علي مرتضى رضی الله عنه , حضرت فضل بن عباس رضی الله عنه , حضرت اسامه بن زيد رضی الله عنه , او حضرت عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه قبر ته بشکته کړ . انا لله وانا اليه راجعون .

حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه

نوم يې عبدالله ، کنيت يې ابوبکر , صديق او عتيق يې لقبونه وو . دپلار نوم يې عثمان کنيت يې ابو قحافه او دمور نوم يې سلمی او ام الخير يې کنيت وو .

دپلار دلورې د نسب پوره کړی يې داده : عبدالله بن عثمان بن عامر بن عمرو بن کعب بن سعد بن تيم بن مره بن کعب بن لوی القرشي التميمي .

او دمور دلورې دنسب کړی يې په دا ډول ده : ام الخير بنت صخر بن عامر بن کعب بن سعد بن تيم بن مره (طبقات ابن سعد قسم اول دريم ټوک 119 مخ) پدې ډول دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه نسب دمور او پلار دواړو له لورې په شپږم پشت درسول الله صلى الله عليه وسلم له نسب سره يو ځای کيږي .

دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه پلار

دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه پلار ابو قحافه عثمان بن عامر دمکې له شرفاوو څخه او دډير عمر سړی وو , په پيل کې هغه هم داسلام غورځنگ هسې يوه ټوکه بلله له همدې کبله حضرت عبدالله وايي کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم هجرت وکړ نو زه درسول الله صلى الله عليه وسلم په لټه کې دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه تر کوره راورسیدم هلته ابو قحافه موجود وو هغه حضرت علي رضي الله عنه پدې لاره دتيريدو په مهال ليدلی وو نو ډير دغصې په حالت کې يې وويل چې دې هلکانو زما زوی هم خراب کړ (الاصابه 4 ټوک 221 مخ)

ابو قحافه دمکې تر فتحې پورې پخپل پلارني مذهب ولاړوو دمکې تر فتحې وروسته يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم په مسجد کې تشریف درلود چې ابوبکر له خپل پلار سره يو ځای درسول الله

صلی الله علیه وسلم لیدو ته راغی , کله چې درسول الله سترگي پرې ولگیدی نو ويې فرمایل ای ابوبکره تا (دلته په راوستو سره) خپل پلار ولې وځوراوه زه به ورغلی وم , کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دابو قحافه سپین ږیرتوب ولید نو دابو قحافه په حالت يې رحم راغی او خپل دشفقت لاس يې دهغه په سینه ورتیر کړ او دښو او مبارکو تورو تلقین يې ورته وکړ او په اسلام يې مشرف کړ هغه درسول الله صلی الله علیه وسلم له رحلته وروسته دابوبکر رضي الله دخلافت زمانه هم ولیده او په 14 هجري کال کې د97 کلونو په عمر مړ شو . (اصابه 4 ټوک 222 مخ)

دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه مور

حضرت ام الخير سلمی بنت صخر رضي الله عنها له هغو کسانو نه شمیرل کېږي چا چې په پیل پیل کې داسلام حق مذهب قبول کړ, تردې له مخې یوا یې 39 کسانو اسلام راوړی وو او هغوی هم په جار دخپل اسلام بشکارندوینه نشوا کولای اونه يې هم داسلام بلنه په بشکاره ډول کولای شوا. حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه چې یو ځل له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اجازه وغوښته او مشرکین يې په جار سره اسلام ته راوبلل نو مشرکینو هغه سخت وواهه خو په دې رښه سربریره حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه دخپل کور غړو ته داسلام بلنه ورکوله هماغه وو کله چې سهار شو نو له خپلې مور سره دارقم بن ارقم رضي الله عنه کورته درسول الله صلی الله علیه وسلم لیدو ته راغی او عرض يې وکړ چې ای دخدای رسول ! زما مور حاضره ده هغې ته دحقې لارې لارښوونه وکړئ : نو رسول الله صلی الله علیه وسلم هغې ته داسلام راوړو بلنه ورکړه او هغه په اسلام باندي مشرفه شوه (الاصابه 8 ټوک 229 مخ) حضرت ام الخير هم دډیر عمر ه وه دحضرت ابو بکر صديق رضي الله تر خلافته پورې ژوندی وه لیکن له خپل خاوند نه مخکې مړه شویده . (الاصابه له طبراني) نه .

دحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه حلیه

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ډير دنريو اندامونو تن وو , خه ره
يې لغړوښي او غنم رنګی وو , تندي يې لور او پراخ وو , ستر ي
يې ور ننوتلي وي او په ويښتانو به يې دنکريزو خضاب لگاوه .

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه مېرمنې او اولادونه

حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه په مختلفو مهالونو کې له يوه نه
ډير ودونه کړي وو . له کومو ميرمنو نه چې يې اولادونه شوي
دهغوی نومونه دادي :
قتيله يا قتله : له دې څخه يې حضرت عبدالله او حضرت اسماء
رضي الله عنهما پيدا شو .
ام رمان : دادام المؤمنین حضرت عايشې او حضرت عبدالرحمن
رضي الله عنهما مور وه .
اسما : له دې څخه محمد بن ابي بکر پيدا شو .
حبيبيه بنت خارجيه : د حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه تربتولو
کشره لور (ام کلثوم) له همدې نه پيدا شوې وه .

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ژوند

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه له اسلام څخه تر مخه يو بډای
سوداګر وو چې په ديانت , ريښتنولۍ او امانت ساتلو کې يې وتلی
نوم درلود . د مکې اوسيدونکو به دهغه دعلم , تجربې او ښو کړو
ورو له امله دهغه ډير عزت کاوه . د جاهليت په زمانه کې به د خون
بها مال د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په کور کې يوځای کيده
که به د بل چا کره يوځای شو نو قريشو به هغه مال نه مانه
(کنز العمال 6 ټوک 313 مخ) د جاهليت په زمانه کې هم ابوبکر
صدیق رضي الله عنه له شرابو نه همداسې بد وړل لکه د اسلام په
زمانه کې , اوويل به يې چې د شراب ل دانسان عزت ته زیان
رسوي .

له حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه سره له ډيره وړوکوالي
درسول الله صلى الله عليه وسلم مينه وه او درسول الله صلى الله
عليه وسلم دملګرو په ټولۍ کې وو . د سوداګرۍ په ډيرو
سفرونو کې به هم له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره

ملگري وو (پورتنی حواله) کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم نبي وټاکل شو نو هغه په پټه خپل ټول مخلصين او درازملگري پدې حقيقت خبر کړل نو حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه ترټولو لومړی سړی وو چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د بيعت کولو لپاره يې لاس ور اوږد کړ . که څه هم ځينو مؤرخينو ليکلي چې تر ټولو مخکې حضرت خديجې رضي الله عنها اسلام راوړ ځينو بيا حضرت علي رضي الله عنه ليکلی ځينو حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه ليکلی ليکن له ډيرو اثارو او دلايلوڅخه دا په ډاگه کيږي چې تر ټولو مخکې حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه اسلام راوړی ، او ددې نورو اثارو او احاديثو تطبيق څيړونکو څه پدې ډول کړی چې : په وکې ام المؤمنين حضرت خديجې رضي الله عنها لومړی اسلام راوړی ، په ماشومانو کې حضرت علي رضي الله عنه ، په غلامانو کې حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه او په ازادو او بالغو سړو کې بيا حضرت ابو بکر رضي الله عنه تر ټولو رومبى په اسلام باندې مشرف شوی دی . فتح الباري 7 ټوک 130 مخ .

د حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه له مسلمانيدو سره سم د اسلام ډير مخ تللو لړۍ پيل شوه او د حضرت عثمان بن عفان ، حضرت زبير بن عوام، حضرت عبدالرحمن بن عوف ، حضرت سعد بن ابي وقاص ، حضرت طلحه بن عبدالله ، حضرت عثمان بن مظعون ، حضرت ابو عبیده ، حضرت ابو سلمه ، حضرت خالد بن سعيد بن العاص رضي الله عنهم په څيرجليل القدره خلک هم د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د زيارايستلو په پايله کي مسلمانان شول .

حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه په خپل کور کې دلمانځه کولو لپاره يو ځان ي مسجد جوړ کړی وو چې ډير په عاجزۍ او خشوع و خضوع سره به يې لمونځ پکې ادا کاوو ، صديق رضي الله عنه ډير زړه نرمی انسان وو ، کله چې به يې دقرآن کریم تلاوت کاوو نو له سترگو څخه به يې اوښکې بهيدلې آن تردې چې خلکو به دهغه ژړاوريده او ټول به رايو ځای شول او له دې اثر درلودونکي منظر څخه به ډير متاثر شول . بخاري باب هجرة النبي واصحابه .

حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه به دخداى په لاره کې ډير مالونه ورکول په سنه 9 هجري کې رسول الله صلى الله عليه وسلم

دغزوه تبوك دتياري لپاره دخداى جل جلاله په لاره كې دمالونو دوركولو اعلان وكړ نو حضرت عمر رضي الله عنه دخپل كور نيمايي مال دخداى په لار كې دوركولو په بڼه درسول الله صلى الله عليه وسلم حضورته راوړ او دا گمان يې وكړ چې كيداى شي نن زه په نيك كار كې حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه ته ماتې وركړم خو حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه دخپل كور ټول مال راوړ او درسول الله صلى الله عليه وسلم مخې ته يې كېښود ، رسول الله صلى الله عليه وسلم له حضرت عمر څخه وپوښتل چې تا خپل اولادته څه پرېښودل؟ نو حضرت عمر وفرمايل چې نيمايي مال مې اولاد ته پرېښود او نيمايي مې دخداى جل جلاله په لار كې د صدقه كولو په نيت ستاسې حضورته راوړ ، بيا يې له ابو بكر صديق رضي الله عنه څخه وپوښتل چې تا خپل اولادته څه پرېښودل؟ هغه ورته وفرمايل : چې اى دخداى رسوله ! ما چې څه په كور كې درلودل نو هغه مې ټول ستاسې حضورته راوړل ، اوويي فرمايل چې كور مې الله تعالى او دهغه رسول ته پرېښود (هغه به له خپله درباره زما روزي راکوي) دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه دا وينا درسول الله صلى الله عليه وسلم ډيره خوښه شوه او دحضرت ابو بكر صديق ستاينه يې وكړه ،نو حضرت عمر رضي الله عنه وايي چې ما له ځان سره وويل چې ريښتيا هم په نيكو كارونو كې تر حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه وړاندې كيدل اسان كار نه دى . ترمذي مناقب ابو بكر رضي الله عنه .

رسول الله صلى الله عليه وسلم چې تر ټولولومړى دمسجد دجوړولو لپاره دكومې ځمكې انتخاب كړى وو هغه ديتيمانو وه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم نه غوښتل چې ديتيمانو په ځمكه مسجد جوړ كړي خو حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه دهغې ځمكې قيمت هغو يتيمانو ته وركړ او درسول الله صلى الله عليه وسلم له رايې سره سم په هماغې ځمكې مسجد جوړ شو . فتح الباري 7 ټوك 193 مخ .

دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه ځان تياوي

1-حضرت ابو بكر رضي الله عنه يو له هغو لسو كسانو څخه وو چې په نړۍ كې ورته د رسول الله صلى الله عليه وسلم له لورې دجنتي

- توب زيرى وركړل شوى وو .
- 2- داسلام دلومړي خليفه په توگه وټاكل شو .
- 3- په بالغو نارينه و كې تربولو لومړى په اسلام باندې مشرف شو.
- 4- درسول الله صلى الله عليه وسلم دخسرتوب وياړ وريه برخه شو
- 5- په غار حرا كې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دملگرتوب له كبله ورته د(يارغار) دلقب اخيستلو شرف حاصل شو

په لاندې غزاوو كې حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه فعاله ونډه اخيستې وه

- 1- غزوه بدر 2- غزوه احد 3- غزوه بني مطلق 4- واقعه حديبيه 5- امارت حج .

دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه وفات

كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له دې نړۍ څخه دآخيرت په لورې سفر وكړنو دمرتدينو او په دروغو دنبوت ددعوي كوونكو يو سيلاب راپورته شو له بله پلوه ځينو مسلمانانو دزكوته له وركړې څخه هم ډډه وكړه نو دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه دخلافت ډيره برخه له هغوى سره په مقابله تيره شوه ايله څه باندې دوه كاله وتلي وو او له داخلي فتنو څخه خلاصون او دفتوحاتو پيل شوى وو چې حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه دمرگ په مرض اخته شو . حضرت عايشه صديقه رضي الله عنها وايي چې په يوه سره ورځ حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه ولامبل او له هغه وروسته يې سخته توده تبه پيل شوه چې نژدې 15 ورځې يې دوام درلود دمرض په مهال يې وپوښتل چې نن كومه ورځ ده ؟ ورته وويل شو چې نن دو شنبه ده , بيا يې وپوښتل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په كومه ورځ وفات شو ؟ ورته وويل شو چې ددوشنبې په ورځ نو ويې وفرمايل چې زه هم هيله لرم چې په همدې نن شپه دخپل اجل بلونكي ته ښه راغلاست ووايم هماغه وو چې دسه شنبې په شپه د63 كالو په عمر په 13 هجري كال دجمادى الاولى په پاى كې د تل پاتي نړۍ په لورې مسافر شو . انا لله وانا اليه راجعون .

له وصيت سره سم يې د شپې په مهال دکفن او دفن تياري وشوه , خپلې ميرمنې حضرت اسماء بنت عميس رضي الله عنها ورته غسل وړکړ , حضرت عمر فاروق رضي الله عنه يې د جنازې لمونځ اداکړ او حضرت عثمان , حضرت طلحه , حضرت عبدالرحمن بن ابي بکر , او حضرت عمر فاروق رضوان الله تعالى عليهم اجمعين قبر ته ورتي کړ او پدې طريقه سره درسول الله صلى الله عليه وسلم دژوندوني ملگرې دتلياتې ملگرتيا په بڼه درسول الله صلى الله عليه وسلم په خوا کې خاورو ته وسپارل شو او پدې څه کولوسره له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دنيوي مينې په پايله کې حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه داخروي ملگرتوب لپاره له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يوځای جنت ته ننوت .

رضي الله عنهم ورضوا عنه .

حضرت عمر فاروق رضي الله عنه

نوم يې عمر کنيت يې ابو حفص او لقب يې فاروق وو , دپلار نوم يې خطاب او دمور نوم يې ختمه وو . دنسب پوره کړی يې داسې ده :

عمر بن الخطاب بن نفيل بن عبدالغري بن رباح بن عبدالله بن قرط بن رزاح بن عدي بن كعب بن لؤي بن فهر بن مسالك .
دعدي دوهم ورور مره وو چې درسول الله صلى الله عليه وسلم له نیکونو نه شميرل کېږي , له همدې امله دحضرت عمر رضي الله عنه نسب په اتم پشت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يږي .

حضرت عمر رضي الله عنه له نبوي هجرت څخه څلويښت کاله دمخه دې نړۍ ته سترې پرانيستې . دځوانۍ عمر يې په شريفوعربوکې دوتلو زده کړولکه دنسب دزده کړې , سپه گري , پهلواني , او خطابت غوندي دشریفانه اعمالوپه کولوکې تير کړ او پدې علومو کې يې وتلی نوم او لوړ مقام تر لاسه کړ .
له نوموړوعلومو سره سره حضرت عمر رضي الله عنه ليک لوست هم زده کړ , ځکه خو هم دهغه شمير له هغو کسانو نه کېږي کوم چې آن دجاهليت په مهال يې ليک لوست زده کړی وو .
هغه به دجاهليت په زمانه کې هم دخپل فکري تدبر , سالم عقل او

لوري حوصلې درلودو له امله په ټولو مهمو مسائلو کې دقريشو
دسفير او دريم ي په توگه ټاکل کيده او دخپل خدای وړکړي
معامله فهمی او تجربې له امله به يې ډيرې لويې لويې مسئلې
په خورا لږه موده کې حل او فصل کولې .

دحضرت عمر رضي الله عنه دعمر اووه ويستم کال وو چې دعربو
دجاهليت په تورو ډگرونو داسلام روڼ لمر وځليده , او دمکې له هرې
درې نه دتوحيد ازان ي خپرې شوې , د نورو مشرکينو په څير حضرت
عمر فاروق رضي الله عنه ته هم دتوحيد دې اوازونو خوند نه ورکاوه
او تل به د داسې اوازونوله اوريدو څخه په غصه کيدو , او دې اوازونو
ته به يې دکړکې په سترگه کتل , آن تردې چې دخپلې کورنۍ يوه
مينځه (بسینه) يې داسلام دراوړلو له امله دسزا ورکولو په توگه
دومره ووهله چې مرگ ته يې نژدې کړه .

دجاهليت په مهال دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه داسلام
دبشمنۍ په اړه د سيړيوهانو له لوري دحضرت عمر فاروق رضي الله
عنه يوه وتلې كيسه ليکل شوې چې رانقلول يې اړين بولم :

" کله چې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه وليدل چې اسلام ورځ په
ورځ مخ په وړاندې روان دی نو فکر يې وکړ چې داسلام دورکولو
لپاره دحضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم (وژل) ډير ضروري دي
نو دهمدې ناوړې موخې د پوره کولو لپاره يې خپله توره تر ملا
و و له او راروان شو. کله چې يې څه سفر وکړ نو په لاره کې له
نعيم بن عبدالله سره مخامخ شو, هغه چې دده حالت وليدنو پوښتنه
يې ځنې وکړه چې خیر خو به وي ؟ حضرت عمر رضي الله عنه ورته
وويل چې غواړم دحضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) فيصله
وروکړم په همدې موخه له کوره راوتلی يم .

نعيم ورته وويل چې ته لومړی دخپل کورخبر واخله ستا خور او
خاونديې دواړه مسلمانان شوي , حضرت عمر فاروق رضي الله عنه
چې دا واوريدل نو راستون شو اودخپلې خور کورته په داسې حالت
کې راورسيدو چې هغې دقرآنکريم تلاوت کاوه , خوکله چې يې
دحضرت عمر رضي الله عنه دقدمونو غږ واوریده نو پټه خوله شوه
او قرآني ورقې يې پټې ځای کېښودې .

خوحضرت عمر رضي الله عنه ددې غږ اوريدلی وو نو ورڅخه ويي
پوښتل چې دا اواز دڅه شي وو؟ خور يې ورته وويل دهېڅ شي

هم نه وو , حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ورته وويل چې زه خبر شوی يم چې تاسې دواړه (مرتدان) شوي ياست ؟ له دې وينا سره سم حضرت عمر رضي الله عنه دخپلې خور له خاوند سره لاس او گريوان شو کله چې يې خور خلاصې ته راغله نو هغه يې هم دومره ووهله چې آن وينې يې پرې وبهولې .

خو له دې وهلو سره نه يوا ي داچې ددې دواړو له اسلام سره په مينه کې کوم کمې رانغی بلکه خور يې ورته وويل عمره : چې څه کولای شې ويې کړه اسلام اوس زمونږ په زړه او د وينو په رگونو کې ځای نيولی چې هي څ د وتو لار يې نشته . دخور دې تورو دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه په زړه کې ډير اثر وکړ او د ورورولې له احساس نه په ډکو کتلو سره يې خپلې خورته وکتل چې ويې ليدل دهغې له زخمونو نه دسرې وينې دارې وهي نو زړه يې نور هم نرم شو او خپلې خور ته يې وويل چې تاسې چې څه تلاوت کول هغه ماته هم راوښاياست هماغه وو چې خور يې فاطمې ورته دقرآنکريم اجزا په مخکې کېښودل نو دسورة الحديد دا آيت شريف (سبح لله ما في السماوات وما في الارض) ليکلی وو او له دې يوه يوه توري څخه دهغه په زړه کې دومره رعب ډيريدو چې کله د(آمنوا بالله ورسوله) آيت ته ورسيد نو بې اختياره يې چغه کړه چې (اشهدان لاله الاالله وان محمدا رسول الله) .

دا هغه مهال وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دصفا ترغره لاندي دارقم بن ارقم رضي الله عنه په کور کې تشریف درلود , حضرت عمر فاروق رضي الله عنه چې کله هلته ورغی نو دروازه يې وړ وټکوله څنگه چې دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه توره په لاس کې وه نو ځينې صحابه کرام ده ته دننه داجازې ورکولو په اړه متردد شول , ليکن حضرت حمزه رضي الله عنه وويل چې راپرې يې ږدئ که هغه مخلصانه راغلی وي نو ډيره ښه او که يې نيت خراب وي نو پخپله توره به يې سر وړ پرې کړم , کله چې حضرت عمر رضي الله عنه پښه دننه کېښودله نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته رامخکې شو او له لمنې نه يې ونيو او ورته ويې وفرمايل وايه عمره په کومه موخه راغلی يې ؟

حضرت عمر رضي الله عنه چې دنبوت دغه له جلاله ډک غږ واوريدو نو په ريپدا شو او په ډيره عاجزې سره يې وويل (ايمان راوړلو ته راغلی يم) ددې تورو له اوريدو سره سم رسول الله صلى الله عليه

وسلم په بې اختياره توگه د(الله اکبر) دومره زوروره نارو وکړه چې شاوخوا ټول غرونه دهغه له اوازو ولرزيدل .
سيرة النبي 1 ټوک 209-210 مخونه داسدالغابي و ابن عساکر , او کامل ابن اثير په حواله .
همدا روايت له لږ بدلون سره دار قطني , ابو يعلى , حاکم او بيهقي هم له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت کړی او وهغوی دسورة حديد په ځای دسورة طه داياتونو ذکر کړی .

دقريشو دوو لويو سردارانو ته 1- ابو جهل او 2- حضرت عمر رضي الله عنه ته رسول الله صلى الله عليه وسلم پدې تورو سره دعا کړيوه چې :

??اللهم اعز الاسلام باحدالرجلين اما ابن هشام واما عمر بن الخطاب ,, اي خدايه اسلام ته دقريشو له دوو سړو نه په يوه سړي سره عزت ور وبښه يا په ابن هشام (ابو جهل) يا په عمر بن الخطاب . در رسول الله صلى الله عليه وسلم دهمدې دعا برکت وو چې حضرت عمر رضي الله عنه داسلام سپيڅلی دين ومانه او زړه يې دشریعت په حقو لارښوونو سپين وځليده .

عامو مؤرخينو او سيرت پوهانو ليکلي چې دنبوته په اووم کال حضرت عمر رضي الله عنه اسلام راوړ او تردې دمه نژدې نهه دپرشو کسانو ايمان راوړی وو چې حضرت عمر رضي الله عنه يې څلويښتم تن شو .

کله چې دحضرت عمر رضي الله عنه داسلام راوړو خبره قريشو ته ورسیده نو هغوی ډير وځوريدل او ويل به يې چې (صبا عمر) ??عمر بې دينه شوی - نعوذبالله,, بخاري-اسلام

دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه حليه

حضرت عمر فاروق رضي الله عنه غنم رنگی سړی وو و سر يې برابر وو نه غټ نه وړوکی , دغامبورو غوښه يې لږ وه , ږيره يې ډيره ه بريټونه يې غټ غټ او قدي يې ډير لوړ وو آن تردې چې د ډيرو خلکو په منځ کي به هم له ورايه څرگنديده .

ميرمنې او اولادونه يې

حضرت عمر فاروق رضي الله عنه په مختلفو مهالونو كې له يوه نه ډير ودونه كړي وو، چې تفصيل يې په لاندې توگه بيانېږي :
زينب -دعثمان بن مظعون خور په مکه كې مسلمانې او هم هلته په حق ورسیده.

قريبه بنت ميته المخزومي ؟داسلام دنه منلو له امله يې طلاق وركړ.

مليکه بنت جړول-داسلام دنه منلو له امله يې طلاق وركړ.
عاتکه بنت زيد- ددې نكاح لومړی له عبدالله بن ابي بكر رضي الله عنهما سره شوې وه خو وروسته بيا دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه په نكاح كې راغله .

ام كلثوم -چې درسول الله صلى الله عليه وسلم لمسئ او دفاطمې رضي الله عنها لور وه حضرت عمر فاروق له نبوي كورنۍ سره دتړاو پيداكولو په بڼه په 17 هجري كال كې د40 زره مېر په بدله په نكاح كړه .

اولادونه يې

دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه په كورنۍ كې حضرت حفصه رضي الله عنها څكه تربولو غوره وه چې درسول الله صلى الله عليه وسلم په زوجاتو مطهراتو كې ه وه ،له همدې كبله حضرت عمر رضي الله عنه خپل كنيث هم دهغې په نامه ايښی وو .
دنارينه اولادونو نومونه يې دادي : عبدالله ،عبيدالله،عاصم ،ابوشحمة ،عبدالرحمن ،زيد،او مجير ،پدې واړو كې عبدالله ،عبيدالله او عاصم دخپل علم، فضل ،كرم او نورو ځان تياوو له كبله ډير وتلي دي .طبقات ابن سعد تذكره عمر بن الخطاب رضي الله عنه .

دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه ځان تياوي

1-حضرت عمر رضي الله عنه يو له هغو لسو كسانو څخه وو چې په نړۍ كې ورته دسول الله صلى الله عليه وسلم له لورې دجنت زيری وركړل شوی وو .

2-حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ته درسول الله صلى الله عليه

- وسلم دخسرتوب ويار وريه برخه شوي وو .
- 3-حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ته په لومړي ځل داميرالمؤمنين لقب وركړل شو .
- 4-حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ته داسلام ددوهم خليفه ويار وريه برخه شو .
- 5-په ډيري احكامو كې دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه رايه له قرآنكريم سره موافقه وه لكه د و دپردي مسئله او داسې نور ډير مسائل .
- 6- ډيري فتوحات دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه په زمانه كې وشول .

دحضرت عمر رضي الله عنه له مسلمانيدو سره سم داسلام يوه نوې دوره پيل شوه ,تردې دمه څه لږ ډير ځلويښت تنه مسلمان شوي وو نوداخو پريږده چې په ښكاره ډول چا خپل مذهبي عبادات نشو ادا كوليې بلكې چاته د خپل اسلام ښكارندوينه هم له ويري خالي نه وه خو پداسې حالت كې يوا ې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه وو چې ټول مشركين يې رايوځاي كړل او په لوړ آواز يې هغوى ته دخپل اسلام راوړو خبروركړ .

مشركينو ته پدې څه خوراربړ ورسيد او غوښتل يې چې حضرت عمر رضي الله عنه ته زيان ورسوي خوعاص بن وائل چې دحضرت عمر رضي الله عنه ماماكيده حضرت عمر رضي الله عنه ته دپناه وركولو بلنه وركړه ,حضرت عمر رضي الله عنه چې دمسلمانانو مظلوميت پخپلو سترگو ليدلى وو نو دعاص ابن وائل دپناه وركولو بلنه يې په سختۍ سره رد كړه اوله مشركينو سره يې دمخامخ مقابلې كولو لارغوره وبلله تردې چې دمسلمانانو له يوه لښكر سره يې په كعبه شريفه كې لمونځ ادا كړدالومړى ځل وو چې حق په ښكاره ډول په باطل باندي غالب شو او دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه ددې كړنې له امله هغه ته درسول الله صلى الله عليه وسلم له لورې دفاروق لقب وركړل شو . ابن سعدجزء دريم ټوك 1 193 مخ .

څنگه چې دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه په زمانه كې فتوحات پيل شوي وو نو دحضرت عمر رضي الله عنه په زمانه كې

دفتوحاتو لړۍ نوره هم اوږده شوه او دځمکې ښه ډیره برخه داسلامي حکومت تر ولقې لاندې راغله مونږ په لنډه توگه يوازي دمفتوحه سيمو دنومونو په اخستلو بسنه کوو :

که څه هم دحضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه په زمانه کې دعراق بانفيا، کسکراو حيره سيمې دحضرت خالد بن وليد رضي الله عنه په لاس فتحه شوې وې خو دهغه له وفاته وروسته بېرته دغې سيمې دمسلمانانو له لاسه ووتلې خو دحضرت عمر فاروق رضي الله عنه په زمانه کې په نورو سيمو سر بېره دغه سيمې بېرته فتحه شوې ، دقادسيي خونړۍ ج ه هم دحضرت عمر رضي الله عنه په زمانه کې وشوه ، او دکسري دکورنۍ درفش کادياني دتل لپاره سرچپه او داسلام سپين بيرغ دتل لپاره دایران په خاوره ورپېده . له دې سره سره مسلمانانو په بابل ، کوفي ، بهره شير ، او پخپله په نوشيرواني پلازمينه مدائن باندې هم قبضه وکړه ، چې له دې وروسته بيا ايرانيانو دجلولاء سيمه دخپل پوځي مرکز په توگه وټاکله چې له څو مياشتو محاصرې وروسته اسلامي لښکر جلولا هم فتحه کړه .

شام او دمشق هم دحضرت خالد بن وليد رضي الله عنه اوديرموک ميدان ، حمص ، لاذقيه دحضرت ابوعبيده اونورو صحابه کرامورضوان الله تعالى عليهم اجمعين ترپوځي مشرۍ لاندې دحضرت عمر رضي الله عنه په زمانه کې فتحه شوي .

دبيت المقدس سپيڅلې ځمکه هم دحضرت عمر رضي الله عنه په زمانه کې داسلامي لښکر دسر تيري مجاهد حضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه او حضرت ابو عبیده رضي الله عنه ترپوځي مشرۍ لاندې دمجاهدو ځواکونو تر لاس لاندې راغله . همداراز مصر ، اوورته نورې سيمې هم دحضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه تر مشرۍ لاندې دحضرت عمر رضي الله عنه په زمانه کې فتحه شوې .

په لاندې غزاوو کې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ون کړی وو :
دبدر وتلې غزا ، دا حد وتلې غزا ، دخيبر په پيښه کې کې هم حضرت عمر رضي الله عنه ون درلود ، دمکې له فتحې وروسته دهوازن په نښته کې چې په غزوه حنين باندې شهرت لري هم حضرت عمر رضي الله عنه سر لښکر وو ، په حجة الوداع کې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره

ملگری وو ،همداراز دحضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه په زمانه کې چې څه پي ي شوي نژدې په ټولو کې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ون کړی وو .

دشهادت پيښه يې:

دمغیره بن شعبه يو فارسي غلام چې فيروز نوميده او ابو لؤلؤ يې کنيت وو حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ته راغی او دخپل آقاگيله يې ورته وکړه " چې هغه په ما خورا ډير محصول ټاکلی ،، خو څنگه چې دابولؤلؤدا گيله بې ځايه وه ځکه نو حضرت عمر فاروق رضي الله عنه ورته وفرمايل چې ته خو کسب کوونکی سړی يې په تا دا محصول ډير نه دی ابو لؤلؤدحضرت عمر فاروق رضي الله عنه پدې خبره ډير خپه او په قهر شو هماغه وو چې دسهار دلمانځه په مهال يې په حضرت عمر فاروق رضي الله عنه دخنجر شپږ پرله پسې وارونه وکړل ،نو حضرت عمر رضي الله عنه دزخمونو دورپيښيدو له امله ولویده او دلمانځه د اداکولو لپاره حضرت عبدالرحمن بن عوف رضي الله عنه مخکې شو . دابو لؤلؤدخنجر زخمونه ډير کاري وو ځکه نو درې شپې وروسته حضرت عمر فاروق رضي الله عنه دمحرم په لومړۍ نيټه دهفتې په ورځ په 24 هجري کال کې دشهادت لور مقام ته ورسيد. او دخپل محبوب صلی الله عليه وسلم په خوا کې خاورو ته وسپارل شو . انا لله وانا اليه راجعون

حضرت عثمان (ذوالنورين) رضي الله عنه

نوم يې عثمان ،ابو عبدالله او ابو عمر يې کنيت ،او ذوالنورين يې لقب وو .

دپلار نوم يې عفان او دمور نوم يې اروی وو ،دپلار له لورې يې دنسب پوره لړۍ داسې ده :عثمان بن عفان بن ابي العاص بن اميه بن عبد شمس بن عبد مناف بن قصی القرشي . او د مور له لورې يې د نسب پوره لړۍ پدې ډول ده :اروی بنت کريز بن ربيعه بن حبيب بن عبد شمس بن عبد مناف ، پدې ډول حضرت عثمان ذوالنورين رضي الله عنه دنسب په پڼځمه کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يوځای کېږي .

دحضرت عثمان ذوالنورین رضي الله عنه دمور مور (انا) بیضاء ام
الحکیم دحضرت عبداللہ بن عبدالمطلب سکه خور اودرسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم ترور وه , له دي پلوه حضرت عثمان ذوالنورین
رضي الله عنه دمور له لوري له رسول الله صلى الله عليه وسلم
سره د قريشي توب په خپلو ي هم تړل کي ږي .

دحضرت عثمان ذوالنورین رضي الله عنه کورنۍ دجاهليت په زمانه
کي هم دعربو په منځ کي ډيره محترمه کورنۍ ل کيده , اودخپل
پت , رياست او غزواتو له امله يې په نورو قومونو کي ځان ي بڼه
درلوده . دحضرت عثمان ذوالنورین رضي الله عنه نيکه اميه بن
شمس د قريشو دقبيلې مشرتوب په غاړه درلود , داموي خليفه
گانو نسبت هم دي اميه بن شمس ته کي ږي له همدې کبله
(امويين) په نامه باندې پيژندل کي ږي .

دقريشو قومي بيرغ (عقاب) هم دهمدي کورنۍ په قبضه کي وو
, دفجار دوتلي ج ي سرلښکر حرب بن اميه او دزور اوځواک تن
داسلام وتلی دبن من عقبه بن معيط , همداراز ابوسفیان بن حرب چې
داسلام له راوړو مخکي يې دبدر له غزا پرته په نورو ټولوغزاگانو
کي دقريشو دمشر په توگه درسول الله صلى الله عليه وسلم سره
مقابله کوله دهمدي (اموي) کورنۍ سترگي اوځراغونه وو .

دحضرت عثمان رضي الله عنه دعمر څلورديرشم پسرلی په
سپړيدو وو چې په مکه مکرمه کي دتوحيد زړه راښکونکي اوازونه
پورته شول , دملکي رسم ورواج اودعربو دمذهبي تخيل له کبله
حضرت عثمان رضي الله عنه له دي اوازونو سره نااشنا وو , خو
دفطري سپيڅلتيا , ريښتينولي او ديانت درلودو له کبله حضرت
عثمان رضي الله عنه حق ته درابلونکو شاخلموددي اوازونو قبلولو ته
تیار وو .

داسلام لومړي خليفه حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه چې کله
ايمان راوړ نو داسلام تبليغ او پر مخ بيول يې خپله ديني دنده بلله
ځکه يې نو دخپلو ملگرو په کږي کي داسلام دتلقين او لارښوونې
په کار پيل وکړ , دجاهليت په زمانه کي د حضرت ابوبکر صديق رضي
الله عنه له حضرت عثمان رضي الله عنه سره خوږه ملگرتيا وه , او
ډيري مهال به يې ډير ځان ي مجلسونه سره کول دهمدي
پيژندگلو ي له امله يوه ورځ حضرت عثمان رضي الله عنه دحضرت ابو
بکر صديق رضي الله عنه مجلس ته راغی او داسلام په اړه يې

خبرې اترې ورسره پيل كړې دحضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه خبرو په حضرت عثمان رضي الله عنه كې دومره اثر وكړ چې حضرت عثمان رضي الله عنه دنبوة دربارته په تلو سره داسلام قبلولو ته اماده شو .

دواړه ملگري درسول الله صلى الله عليه وسلم لوري ته د ورتلو په تكل كې وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د دوى مجلس ته تشریف راوړ، كله چې درسول الله صلى الله عليه وسلم سترې په حضرت عثمان رضي الله عنه ولگيدې نو ورته وېي فرمايل :عثمانه :دخدای جل جلاله جنت قبول كړه ،زه ستا او دتول مخلوق د لارښوونې لپاره ټاكل شوى يم .دنبوة دژبي دې ساده اويپاكو تورو په حضرت عثمان رضي الله عمه كې دومره اغيزه وكړه چې بې اختياره يې د(اشهدان لاله الاالله واشهدان محمدا عبده ورسوله) كلمه ترخوله ووته او درسول الله صلى الله عليه وسلم په مبارك لاس كې يې لاس وركړ او داسلام سوچه او حق مذهب يې قبول كړ .

دحضرت عثمان رضي الله عنه شمير له هغو كسانو څخه كېږي كومو چې آن دجاهليت په زمانه كې ليك لوست تر سره كړي وو .

دحضرت عثمان رضي الله عنه واده

داسلام له قبلولو وروسته حضرت عثمان رضي الله عنه ته هغه وياړ ور په برخه شو كوم چې ډيرو صحابه كرامو ته نه وو ورپه برخه شوى ، هغه داچې رسول الله صلى الله عليه وسلم ده ته خپله لور حضرت رقيه رضي الله عنها په نكاح وركړه او دخپل ځوم توب وياړ يې حضرت عثمان رضي الله عنه ته ورپه برخه كړ .

حضرت رقيه رضي الله عنها لومړى دابو لهب د زوى عتبه په نكاح كې وه مگر داسلام له راتلو وروسته دابو لهب له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دښمني دې پور ته رسيدلې وه چې خپل زوى عتبه يې اړ كړ چې درسول الله صلى الله عليه وسلم پتمنې لور ته طلاق وركړي هماغه وو چې عتبه طلاق كړه او رسول الله صلى الله عليه وسلم يې له حضرت عثمان رضي الله عنه سره نكاح وټرله .

دبدرغزا پيښه او دحضرت رقيي رضي الله عنها ناروغي

دکفر او اسلام تر ټولو لومړی ج ه چې د بدر په څیره کې ښکاره شوه حضرت عثمان رضي الله عنه ديوې اتفاقي پي ې له امله چې دحضرت رقيي رضي الله عنها دناروغي په صورت کې ورپيښه شوه دبدر په غزا کې ون ونه کړ .

دحضرت عثمان رضي الله عنه ميرمنه او درسول الله صلى الله عليه وسلم دزړه ټکره حضرت رقيه رضي الله عنها چې کله بيماره شوه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت عثمان رضي الله عنه ته وفرمايل چې ته بدر ته مه خه , بلکې دخپلې ميرمنې د دارو درملو څه چاره وکړه , که څه هم دبدر په غزا کې د ون نه کولو خبر اوريدل دحضرت عثمان رضي الله لپاره تر يوې لويې پي ې لږ نه وو خو درسو الله صلى الله عليه وسلم امر وو ځکه يې په سرا وستړگو منلو ته تيار شو.

رسول الله صلى الله عليه وسلم دده دلا خو لپاره ورته وفرمايل چې ته به دبدر په غزا کې په ون نه کولو سربيره هم شميرل کيږي او د بدر د غزا په ثواب او دغنيمت په مالونو کې (په دواړو کې) به تاته هرو مرو خپله برخه درکول کيږي . خو دحضرت رقيي رضي الله عنها دا ناروغي په اصل کې دمړينې يو پيغام وو, ناروغي ورځ په ورځ مخ په زياتيدو وه تردې چې درسول الله صلى الله عليه وسلم دنه موجوديت په مهال يې څو ور ې وروسته دمرگ ملاتړ ته ښه راغلاست وويل .

انا لله وانا اليه راجعون

حضرت عثمان او حضرت اسامه بن زيد رضي الله عنهما دجنت د دې ملكي په جنازه او خښولو بوخت وو چې حضرت زيد بن حارثه رضي الله عنه چې درسول الله صلى الله عليه وسلم په اوښه سپور وو او په بدر کې يې دمسلمانانو دسوبي زيری راوړ .

حضرت عثمان رضي الله عنه دخپلې ميرمنې په مړينې ډير غمجن وو , يوه ورځ حضرت عمر رضي الله عنه ورته وفرمايل چې څه چې خدای جل جلاله ليکلي وو هغه وشو دومره غمژن کيدو ته اړتيا نه ليدل کيږي . حضرت عثمان رضي الله عنه ورته وفرمايل : زه چې دخپل نصيب په محرومۍ باندي هرڅومره غم وکړم بيا هم لږ دي

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي چې د قيامت په ورځ به زما له خپلوی پرته ټولې خپلوی پای ته رسيږي , زه افسوس کوم چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له کورنۍ سره زما تړاو پري شو.

کنز العمال 6 ټوک 379 مخ .

که څه هم د حضرت عثمان رضي الله عنه د خو لپاره رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه ته د بدر د غزا غنيمت هم يوه برخه ورکړه او هغه ته يې د بدر د ثواب د وړلو زيری هم ورکړی وو خو پدې سربيره يې خپله دوهمه لور حضرت ام کلثوم رضي الله عنها هم حضرت عثمان رضي الله عنه ته په نکاح ورکړه چې پدې سره په دوهم ځل د حضرت عثمان رضي الله عنه له نبوي کورنۍ سره تړاو راغی .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم له دوو لوڼو (حضرت رقيه رضي الله عنها او حضرت ام کلثوم رضي الله عنها) سره په پرله پسې ډول دنکاح کولو له امله حضرت عثمان رضي الله عنه ته د (ذوالنورين) (دوو رڼاوو?? رقيه , ام کلثوم,, خاوند) لقب ورکړل شوی

د حضرت عثمان رضي الله عنه حليه

حضرت عثمان رضي الله عنه ډير بش کلى او بش ايسته غنم رنګى سړى وو, قد يې برابر, پوزه يې لوړه او بند درلودونکې وه, مخ يې له غو ي ډک او د چيچک لږ لږ داغونه هم ورباندې وو, ږيره يې ه او لويه وه , د سرو ويشتان يې ه او ډير لوی وو چې يې يې آن تر غوړونو پورې رسيدې , د ځينو رواياتو له مخې به يې په ويشتانو نکريزي هم لگولې , غاښونه يې تک سپين , ځليدونکي , پرله پسې او د سرو زرو په تارونو باندې ټينګ کړي وو .
ابن حنبل 1 ټوک 73 مخ او مستدرک حاکم 3 ټوک 96 مخ

ميرمنې او اولادونه يې

حضرت عثمان رضي الله عنه تر يوه ډير ودونه کړي وو لومړی نکاح يې له حضرت رقيه رضي الله عنها سره وتړله , او له هغې څخه يې عبدالله نامي زوی پيدا شو چې په وړوکوالي کې په حق ورسیده .

بيا يې در رسول الله صلى الله عليه وسلم له دوهمې لور حضرت ام
كلثوم رضي الله عنها سره نكاح وكړه هغه هم شپږ كاله وروسته
په حق ورسیده او له هغې څخه يې كوم اولاد نه دی شوی .
له هغه وروسته يې له لاندې ميرمنو سره نكاح كړي وه :
فاخته بنت غزوان : له دې څخه يې هم عبدالله نامی هلك پيداشو
چې هغه هم په وړوكوالي كې مړ شو .
ام عمرو بنت جندب : له دې څخه يې عمرو, خالد, ابان, عمر او مريم
پيدا شوو .

فاطمه بنت وليد: دا د حضرت عثمان رضي الله عنه د زامنو وليد او
سعيد مور وه .

ام ا لبنين بنت عتيه : له دې څخه يې عبد الملك نومى ماشوم
پيداشو چې په وړوكوالي كې مړ شو .
رمله بنت شيبه : عايشه , ام ابان او ام عمرو له دې څخه پيداشوي
وو .

نائله بنت فراقصه : دا د حضرت عثمان رضي الله عنه د شهادت په
مهال موجوده وه .

په زامنو كې يې حضرت ابان وتلى دی او د بنو اميه په زمانه كې
د ځان ي اعزاز تن وو.

حضرت عثمان رضي الله عنه په لاندې غزاوو كې ون كړى وو

دا حد په وتلې غزا كې حضرت عثمان رضي الله عنه ون درلود
, همدا راز دهجرت په څلورم كال كې چې د ذات الرقاع غزا پيښه
شوه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم غزا ته ولاړ او حضرت
عثمان رضي الله عنه ته په مدينه منوره كې د قايم مقام لوى وياړ
ورپه برخه شو . بيا د بنو نضير و د جلا وطنۍ او په پنځم هجري كې
د غزوه خندق په پيښو كې هم حضرت عثمان رضي الله عنه ون
كړى دی . دهجرت په شپږم كال كله چې رسول الله صلى الله
عليه وسلم د كعبې شريفې د ليدلو هوډ وكړ نو كله چې حديبيي
نومې ځاى ته ورسيدل نو دوى ته خبر ورسیده چې مشركين جنگ
ته تيار ناست دي خو څنگه چې در رسول الله صلى الله عليه وسلم
موخه د جنگ كول نه وو ځكه يې نو حضرت عثمان رضي الله عنه د
مشركينو لورې ته د سولې لپاره د مسلمانانو د سفيريې توگه وروليږه

طبقات ابن سعد قسم اول 3 ټوك د تذكره عثمان رضي الله عنه په بحث كې

د حضرت عثمان رضي الله عنه دخلافت په مهال فتوحات

د طرابلس د فتحې لپاره كه څه هم دهجرت په 25 كال تياري شوې وه خو خونړي بريد ورباندې په كال 27 هجري كې د حضرت عبدالله بن زبير او حضرت عمرو بن العاص او حضرت عبدالرحمن بن ابې بكر رضوان الله عليهم اجمعين غونډې وتلو جهادي سرلښكرو تر ځان ي مشري لاندې وشو . كله چې طرابلسي مشرانو وليدل چې دمسلمانانو مقابلې ممكنه نه ده نو پدې چا ه كې د مجاهدينو دعمومي مشر حضرت عبدالله بن ابې السرح رضي الله عنه حضور ته راغلل او په 25 لکه دیناره يې سوله وكړه . يعقوبي 2 ټوك 189 مخ .

افريقيه : كومو سيمو ته چې نن الجزائر او مراکش ويل كيږي هغه هم د حضرت عثمان رضي الله عنه په زمانه كې د حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنه تر مشري لاندې دهجرت په 26 كال فتح شوې . اسپين : نننۍ هسپانيه هم د حضرت عثمان رضي الله عنه په زمانه كې د حضرت عبدالله بن نافع بن عبد قيس او حضرت عبدالله بن نافع بن حسين رضي الله عنهما تر ځان ي څارنې لاندې فتح شوه . قبرص : چې نن په (سائپرس) نامه باندې ياديږي , دروم او شام بحر ته څيرمه خورا شنه او زړه راښكونكي جزيره , اوداروپا او روم له لوري دمصر او شام د فتح كولو لپاره د دروازي بڼه لري پدې سيمه هم د حضرت عثمان رضي الله عنه په زمانه كې داميرالبحر حضرت عبدالله بن قيس حارثي رضي الله عنه او بيا دهغه له شهادته وروسته د حضرت سفيان بن عوف ازدي رضي الله عنه تر مشري لاندې دلاندې شرائطو په منلو سره سوله وشوه :

- 1- قبرصيان به اووه زره دیناره کلنی خراج ادا کوي .
  - 2- په بحري جنگونو کې به قبرصيان دمسلمانانو ددښمنانو دخوات يا نقل وحرکت خبر مسلمانانو ته ورکوي .
  - 3- مسلمانان به د قبرص دساتلو پوره په غاړه نلري .
- خو دهجرت په 33 كال قبرصيانو دا پريكړه ماته كړه او دمسلمانانو په مقابل كې يې درومي جهازونو مرسته وكړه , ځكه نو حضرت

امير معاويه رضي الله عنه ددوهم ځل لپاره په قبرص بريد وكړ او هغه ځمكه يې دمسلمانانو تر لاس لاندي راوسته .
 دهجرت په ديرشم كال حضرت عبدالله بن عامر او حضرت سعيد بن عاص رضي الله عنه په دوو ځان و لارو دخراسان او طبرستان لوري ته مخه وكړه . له سعيد بن عاص رضي الله عنه سره حضرت امام حسين , حضرت امام حسين, حضرت عبدالله بن عباس, حضرت عبدالله بن عمر, حضرت عبدالله بن عمروبن العاص او حضرت عبدالله بن زبير رضوان الله تعالى عليهم اجمعين غوندي جليل القدره صحابه كرامو ون درلود او دې كسانو دخپل پر مختگ په ترڅ كې دحضرت عبدالله بن عامر رضي الله عنه تر رسيدو مخكې جر جان , خراسان او طبرستان فتح كړل .

عبدالله بن عامر رضي الله عنه خپله ورسپارل شوې دنده مخ پر وړاندي بوتله او دهرات , كابل او سجستان له فتح كيدو ورسته يې دنيشاپور لوري ته مخه كړه او هلته يې اسبرائن , ارغيان او نوري څيرمه سيمې ونيوې نيشاپوريانو له دې ښار څخه څو مياشتې دفاع وكړه خو بالاخر اړ شول او دكال اوو لكو درهمو په وركولو سره يې له اسلامي لښكر سره سوله وكړه .

عبدالله بن عامر رضي الله عنه له نيشاپوره وروسته حضرت عبدالله بن خازم دسرخس په لوري وليږه او پخپله يې دماوراءالنهر لورته مخه كړه دسرخس اوسيدونكو اطاعت قبول كړ او دماوراءالنهر اوسيدونكي له عبدالله بن عامر رضي الله عنه سره سولې كولو ته اماده شول حضرت عبدالله بن عامر رضي الله سوله ورسره وكړه او قسي بن الهيثم رضي الله عنه يې خپل قائم مقام وټاكلواو پخپله له سامان وړلو سره سره پلازمينې ته ستون شو . ابن اثير 3توك 84 مخ .

دهجرت په 31 كال دحضرت عثمان رضي الله عنه په زمانه كې خبيب بن مسلمه فهري ارمينيه فتح كړه . دهجرت په 32 كال حضرت امير معاويه رضي الله عنه تر قسطنطنيې پوري ټولي سيمي فتح كړې . په همدې كال عبدالله بن عامر مرو, طالقان , فارياب او جوزجان فتح كړل . دهجرت په 33 كال حضرت امير معاويه رضي الله عنه دروم دخاوري په حصن المرأة سيمه بريد وكړ .

دحضرت عثمان رضي الله عنه ځان تياوي

- 1- دحضرت عثمان (ذوالنورين) رضي الله عنه تربتولو لويه خان تيا دا وه چي درسول الله صلى الله عليه وسلم دوه لوي يي په پرله پسي ډول په نکاح کي راغلي وي .
- 2-حضرت عثمان رضي الله عنه دمسلمانانو ددريم خليفه په توگه وټاکل شو .
- 3-حضرت عثمان رضي الله عنه يو له هغو لسو کسانو څخه وو چي درسول الله صلى الله عليه وسلم له لوري ورباندي دجنت زيري وشو.
- 4-دحضرت عثمان رضي الله عنه په اړه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي چي : ??ان عثمان اول من هاجر باهله من هذه الامة ,, عثمان د دې امت تربتولو هغه لومړی سړی دی چي له خپلې کورنۍ سره يي هجرت وکړ . اصابه 8 ټوک تذکره رقيه رضي الله عنها
- 5-حضرت عثمان رضي الله عنه دبیر رومه په نامه باندي څا دمسلمانانو لپاره له يوه يهودي څخه په دوو وارو په شل زره درهمه واخيسته او عامو مسلمانانو ته يي وقف کړه .
- 6-حضرت عثمان رضي الله عنه دخپل ښه ليک دليکلو له کبله درسول الله صلى الله عليه وسلم له لوري دوحی دليکونکي په توگه وټاکل شو .

دحضرت عثمان رضي الله عنه دشهادت پيښه

که څه هم دبصرې , کوفې او مصر فتنه اچوونکي چي په زوراو زياتۍ سره دخپلو غوښتنو دپوره کولو لپاره راغلي وو په لمړي ځل دحضرت علي رضي الله عنه په دريم يتوب سره بيرته ستانه شول او خلکو نوره داهيله درلوده چي داسلام په چمن کي به چي له شپږو کلونو راهيسې دخزان بادونو وهلی وو اوس يو پسرلی راشي خويوه ورځ په ناڅاپي توگه دمدينې په کوڅو کي داسونو د قدمونو غږ شو صحابه کرام وويردل او له کورونو نه راووتل چي ويي کتل نو دا فتنه گر بيا راغلي او د(انتقام,انتقام) چيغې وهي .

حضرت علي رضي الله عنه له دوی څخه دبیرته راتللو لامل وپوښت دوی ورته وويل چي مونږ په لاره دتلو په مهال دخلافت ددربار يو قاصد وليد چي ډير په چټکۍ سره روان وو نو گمان مو وکړ چي

گواکې د حضرت عثمان رضي الله له لورې به زمونږ په اړه د مصر والي ته څه احکام جاري شوي وي نو کله چې مو له دې سړي څخه تالاشي وکړه نو يو ليک مو ورڅخه راپيداکړ چې په هغه کې دمصر والي ته لارښوونه شوې وه چې هغه دې زمونږ سره پرې کړي ځکه نو د حضرت عثمان رضي الله عنه ددې ژمن ماتې (وعدۀ خلافې) له کبله له هغه څخه کسات اخيستلو ته راغلي يو . کله چې حضرت عثمان رضي الله عنه ته ددې ليک خبر ورسيد نو لوړه يې وکړه چې زه له دې ليک نه هيڅ خبر نه يم او ماته ددې ليک په اړه هيڅ معلومات هم نشته , کله چې فتنه گرو دا خبره واوريده نو ويي ويل چې که څه هم دا کار به مروان کړی وي خو يو خليفه دوخت چې دومره کمزوری شي چې هغه ته دداسې امورو په اړه هيڅ معلومات نه وي نو هغه خليفه ددې وړ نه دی چې نور دې په خلکو حکومت وچلوي ځکه يې نو وغوښتل حضرت عثمان رضي الله عنه دي له خلافته لاس په سرشي .

حضرت عثمان رضي الله عنه چې د دوی له دې غوښتن خبر شو نو ويي فرمايل چې ترڅو په ما کې يو نفس ساه موجوده وي نو دغه دخداى جل جلاله له لورې راکړل شوی منصب به پرې نږدم او درسول الله صلى الله عليه وسلم له وصيت سره سم به دخپل ژوند تر آخيري سل پورې صبر غوره کړم . ابن سعد تذکرۀ عثمان رضي الله عنه

د حضرت عثمان رضي الله عنه دانکار له امله باغيانو دخلافت ددربار ټينگه محاصره وکړه چې تر څلويښتو ورځو پورې يې په پرله پسې ډول دوام درلود په دې موده کې د حضرت عثمان رضي الله عنه ځای ته يو غرپ اوبه ورورل هم جرم بلل کيده .

حضرت عثمان او حضرت ابى بن کعب رضي الله عنهما څو ځله د باغيانو دپوهولو لپاره ويناوې وکړې خو په باغيانو باندې دې ويناوو هيڅ اثر ونه کړ او حضرت عثمان رضي الله عنه يې آن دلمانځه داداکولو لپاره هم دباندې نه راپرېښود .

خو کله چې باغيانو وليدل چې د حج موسم په ختميدو دی او د دې موسم له پای ته رسيدو سره سم به خلک بيرته مدينې ته راځي او دا مساعده موقع مو له لاسه وځي نو د حضرت عثمان رضي الله عنه دشهيدولو مشورې يې سره پيل کړې , حضرت عثمان رضي الله عنه چې دا حالت وليد نو باغيانو ته يې وويل چې تاسې ما په کومه

گناه وژني ؟

په اسلامي شريعت كې خو يو چاته دبل چا وژل له دريو لارو رواكيږي : لومړی داچې چا بدكاريې كړی وي نو هغه په ډبرو ويشتل كيږي , يا كه يو څوك بل څوك په قصد او اراده ووژني نو وژونكى قصاصا وژل كيږي , او دريم چې يو څوك مرتد شي نو هغه وژل كيږي .

ماخو نه دجاهليت په زمانه كې او نه داسلام په زمانه كې بدكاري كړي , او نه مې څوك وژلي او نه له اسلام راوړو ورسته مرتد شوی يم زه اوس هم دا شاهدي وركوم چې خداى جل جلاله يو دى او محمد صلى الله عليه وسلم دخداى رسول او بنده دى . ليكن په باغيانو يوې خبرې هم هيڅ اثر ونه كړ . مسندابن حنبل 1توك 62 مخ .

څنگه چې له يوه پلوه رسول الله صلى الله عليه وسلم دحضرت عثمان رضي الله عنه دشهادت وړاندوينه كړې وه او له بله پلوه دحضرت عثمان رضي الله عنه دشهادت په اړه دباغيانو مشورې روانې وې نو دحضرت عثمان رضي الله عنه دايقين وو چې شهادت دده په برخه كيږي . رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت عثمان رضي الله عنه ته دهغه دشهادت خبر وركړى وو او پداسې حالت كې يې دصبر غوره كولو وصيت ورته كړى وو ځكه نو ذهنأ حضرت عثمان رضي الله عنه دې ته تيار وو چې يوه داسې ورځ هم راتلونكې ده او د باغيانو دمحاصرې په مهال په هره لحظه كې دحضرت عثمان رضي الله عنه شهادت شونى وو , ځكه نو دا حالات حضرت عثمان رضي الله عنه درسول الله صلى الله عليه وسلم له وصيت سره سم په پوره صبر سره زغمل . همداراز حضرت عثمان رضي الله عنه دجمعې په مبارکه ورځ خوب هم ليدلى وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له حضرت ابو بكر صديق او حضرت عمر فاروق رضي الله عنهما سره ناست وي او ده ته وايي چې ,,عثمانه زراشه مونږستا دافطار په انتظار يو ,, كله چې راويښ شو نو حاضرينو ته يې خوب ووايه او خپلې ميرمنې ته يې وفرمايل چې زما دشهادت مهال راغلى او باغيان ما شهيدوي , هغې ورته وويل چې امير المؤمنينه داسې نشي كيداى , حضرت عثمان رضي الله عنه ورته وويل چې ما خوب ليدلى .

همداراز په يوه بل روايت كې راځي چې : ??رسول الله صلى الله

عليه وسلم حضرت عثمان رضي الله ته ووايي چې عثمانه :ن جمع له ما سره ادا كړه,, ددې خوب له ليدلو سره سم يې خپل شل غلامان راوبلل او هغه واړه يې ازادكړل , او قرآنكريم يې پرانست او په تلاوت باندې بوخت شو . ابن سعد 3ټوك 53 مخ , حاكم 3ټوك 99 او 103 مخونه, په مسند ابن حنبل كې يواځي لومړی او په حاكم كې ددواړو خوبونو ذكر راغلی .

هماغه وو چې باغيانو دخپلې دې ناوړې موخې دپوره كولو په غرض دحضرت عثمان رضي الله عنه په كور بريد وكړ حضرت امام حسين رضي الله عنه چې ددروازې په څارلو ټاكل شوی وو له لږ دفاع كولو وروسته زخمي شو , څلور باغيانو تر ديوال ورتوپ كړ او دپام سر ته وختل , په دې كسانو كې د حضرت ابو بكر صديق رضي الله عنه كشر زوی حضرت محمد بن ابي بكر رضي الله عنه هم ون درلود چې له حضرت عثمان رضي الله عنه څخه ديوې لويې دندې د ورسپارلو غوښتنه يې كوله خو دحضرت عثمان رضي الله عنه له لورې دنوموړې دندې دنه وركولو له امله دباغيانو په ډله كې ور او له حضرت عثمان رضي الله عنه سره يې ددېشمنۍ لار ونيوله .

دحضرت عثمان رضي الله عنه په كور باندې دباغيانو له لورې له بريدكولو وروسته محمد بن ابي بكر رضي الله عنه راوړاندي شو او حضرت عثمان رضي الله عنه يې تر ريره ونيواوپه ډير زور سره يې وجرقاوه , حضرت عثمان رضي الله عنه په هغه مهال هم ورته وويل چې وراړه! كه دې پلار ژوندی وای نوداڅه به دهغه نه وو خوښ شوي , كله چې محمد بن ابي بكر رضي الله عنه دا خبره واوريده نو د شرم ورتلو له كبله په شا شو , د ده په شاتلو سره سم يو بل تن چې كنانه بن بشرنوميده رامخكې شو اوپه حضرت عثمان رضي الله عنه يې داوسپنيز سيخ يوگزار وكړ د وسپنې سيخ دحضرت عثمان رضي الله عنه په مبارك تندي ولگيداو دپغل په لورې ولويدواو په دې مهال يې هم د(بسم الله توكلت على الله) توري په ژبه جاري وو , له لويديو سره سم ورباندې ديوه بل سخت زړي (سودان ابن حمران مرادي) له لورې يو بل گزار وشو چې له دې گزار سره سم دحضرت عثمان رضي الله عنه له مبارك بدنه دسرو وينو فواري پورته شوي , په همدې حالت كې ورباندې يو بل باغي عمرو بن الحمق په سينه مبارك و وختلو اودجسم په مختلفو برخو كې يې دنيزي پرله پسې نهه واړونه وكړل , يو بل بدبخت بيا ورباندې له بله

لوري دتوري وار وکړ د حضرت عثمان رضي الله عنه وفاداري ميرمن حضرت نائله رضي الله عنها چې کله دتوري گزار وليد نو دتوري مخي ته يې دلاس په نيولو سره د حضرت عثمان رضي الله له بدن څخه دتوري دنيولو نابريالۍ هڅه وکړه چې له امله يې د حضرت نائلې رضي الله عنها درې گوتي شهيدانې شوې او توره د حضرت عثمان رضي الله عنه په زړه کې خپسه شوه ، دتوري همدې وار د تل لپاره د حضرت عثمان رضي الله عنه د ژوند د يوه مړه کړه او حضرت عثمان رضي الله عنه د جمعې په مبارکه ورځ ، د ژر مازدي گري په مهال ، دروژي په حالت کې ، د قرآن کریم د تلاوت په سردشهادت له ليلی سره غاړه غړی شو. انا لله وانا اليه راجعون .

دشهادت پر مهال حضرت عثمان رضي الله عنه د قرآن کریم له مخي د سورة البقرة دا آيت ?? فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {137} ,, ژباړه: نو ژر ده چې کافي به شي په (دفع دشر) د دوی کې تا لره الله ، او هم دی دی شه او ريډونکی (داقوالو) شه عالم (په احوالو) ، تلاوت کاوه چې په توره ولگيده او د قرآني پاڼو دنوموړي آيت پاڼي ته په تکوسرو عثمانی (رضي الله عنه) وينو درنگيدو وياړ ورپه غاړه شو .

تر دوو ورځو پورې د حضرت عثمان ذوالنورين رضي الله عنه مړی بې گوراو کفنه پروت وو ، په حرم رسول کې قيامت جوړوو ، دباغيانو له ويرې چا د حضرت عثمان رضي الله عنه لورې ته هم نشواي کتلاي څه خو يې بشکاره خپل وور، ددوشنبې دور يې له تيريدو سره سم يو څو کسانو دسرپشندنې لپاره خپل سرونه په تلي کې کي پشودل او د جنازې او خپلولو همت يې وکړ ، او له لامبولو پرته يې د دې مظلوم او په وينو کې لت پت شهيد جنازه له کفن ورکولو پرته په خپلووينو لمدو کاليو سره پورته کړه او له کابله تر مراکشه دمسلمانانو د دي محبوب مشر جنازه يواځي اوولسو(17) کسانو اداکړه .

په مسند احمد کې يې ليکلي چې حضرت زبير رضي الله عنه او په ابن سعد کې يې ليکلي چې حضرت جبير بن مطعم رضي الله عنه يې د جنازې لمونځ اداکړ ، او جنت البقيع ته څيرمه په (حش کوكب) نامې سيمه کې دصبر ، زغم ، بې کسۍ او مظلومۍ دغه پيکر خاورو ته وسپارل شو . چې وروسته بيا دغه سيمه هم په جنت البقيع کې ه شوه نن هم د جنت البقيع په پای کې د حضرت عثمان رضي الله

عنه مزار مبارك موجوددى .

دحضرت عثمان ذوالنورين رضي الله عنه په دې شهادت باندي ځمكو او اسمانونو وژړل ,دبې كسى پدې مهال باندي ځمكنيو او اسماني كائناتو اوشكې توى كړې ,دمظلوميت پدې حالت باندي عالم امكان هم گريوانونه لامده كړل ,دقضا او قدر كاركوونكو وويل :كومه وينې ونكې توره چې نن بې تيكي شوې هغه به تر قيامته بې تيكي وي , او دكومې فتنې او فساد دروازه چې نن پرانستل شوې هغه به بيا تر قيامته ونه تړل شي . رضي الله عنهم ورضوا عنه

حضرت علي حيدر رضي الله عنه

نوم يې علي كنيته يې ابو الحسن او ابو التراب وو,حيدر (زمرى) يې لقب وو, دپلار نوم يې ابو طالب او دمور نوم يې فاطمه وو , دنسب پوره لړۍ يې داده :

علي بن ابي طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصى بن كلاب بن مره بن كعب بن لوى .

څنگه چې دابو طالب واده دخپلې كا كا له لور سره شوى وو ځكه نو حضرت علي رضي الله عنه دمور او پلار دواړو له لورې هاشمي او د رسول الله صلى الله عليه وسلم سكه د كاكا زوى كيږي .

دهاشموكورنۍ ته چې په عربو او قريشو كې كوم عزت حاصل وو د هغې بيان ته هيڅ اړتيا نه ليدل كيږي , د كعبې شريفې چوپړ هم د همدې كورنۍ ځان تيا وه , دهمدې ځان تيا له كبله هغوى ته په ټولو عربو باندي دمذهبي مشرۍ كولو شرف حاصل وو .

دحضرت علي رضي الله عنه پلار ابو طالب دمكې له لويانو څخه وو او رسول الله صلى الله عليه وسلم د همدې دشفقت په غيږكې رالوى شو , او له بعثت څخه وروسته يې دابو طالب تر څارنې لاندي دمكې په كوڅو كې دحق بلنه پيل كړه , د كفارو له لورې د رسول

الله صلى الله عليه وسلم ترڅنگ ابو طالب ته هم ډول ډول تكليفونه ورسيدل , دساري په توگه له هغه سره يې هر ډول راكړه وركړه ودروله ,په خو ,غم ,خوراك او اك كې يې ون ورسره

پريښود,لنډه داچې له هيڅ ډول ربر و ورسولو نه يې ډډه نه كوله .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم ډيره تلوسه وه چې دابو طالب زړه دايمان په رڼا روښانه كړي او هغه ته درسول الله صلى الله عليه وسلم دحمایې او څارنې په بدل كې جنت الفردوس وركړل شي ,

همدالامل ووجې دمړينې په مهال په وار وار رسول الله صلى الله عليه وسلم ابو طالب ته دكلمې ويلو بلنه وركوله . خو ابو طالب رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په خواب كې وويل چې : پتمنه وراه : كه له ما سره دقريشو دپيغور راكولو ويره نه واى نو ما به په ډيره خو سره ستا بلنه په خاڼ منلې وه . سيرت ابن هشام 1 ټوك 228 مخ .

كه څه هم په سيرت ابن هشام كې دحضرت عباس رضي الله عنه دا روايت هم راوړل شوى چې په هغه كې حضرت عباس رضي الله عنه ويلى چې دزنكدن په مهال دابو طالب په ژبه دحق كلمه جاري وه ليكن دا روايت خورا كمزورى دى .

كه څه هم په بشكاره ډول باندي دابو طالب داسلام منلو كوم روايت نه ليدل كېږي ,مگر بيا هم درسول الله صلى الله عليه وسلم دپالنې , حمايت او درسول الله صلى الله عليه وسلم له امله دكفارو ټولو ربړونو ته دسينې وركولو له كبله نن هم دابو طالب نوم له هغه څخه ددې څه په بدله كې دمننې په توگه د اسلامي تاريخپانو په زرينو كرښو كې ليكل كېږي .

دحضرت علي رضي الله عنه مور حضرت فاطمې رضي الله عنها هم دبي بي آمنې ددې سپيڅلي يتيم پالنه په ډيره مينه سره كړيوه . دمستندو رواياتو له مخې حضرت فاطمه رضي الله عنها مسلماننه

شوه اودهجرت په اړكې مدينې منورې ته ولاړه او هملته په حق

ورسيده . انا لله وانا اليه راجعون . دمړينې په مهال رسول الله صلى

الله عليه وسلم هغې ته خپل كميس دكفن په توگه ورواغوست ,او

دهغې په قبر كې پريووت او پدې څه كولو سره يې دهغې قبر متبرك

وگرځاوه . كله چې خلكو له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه

ددې مهرباني كولو لامل وپوښت نو رسول الله صلى الله عليه وسلم

ورته وفرمايل چې له ابو طالبه وروسته زه ددې ميرمنې د ډيرو

احسانونواو نيكيومنونكى او له امله يې له هغې څخه مننه كوم

اسدالغابه 5 ټوك 517 مخ .

حضرت علي رضي الله عنه درسول الله صلى الله عليه وسلم له

بعثت څخه لس كاله دمخه وزېږيد,له زيږيدو سره سم وروسته

حضرت علي رضي الله عنه درسول الله صلى الله عليه وسلم تر

خاڻ ي څارنې لاندې وو ، ځکه خو هم حضرت علي رضي الله عنه له ډير وړوکوالي څخه درسول الله صلى الله عليه وسلم په مجلسونو کې کيناستلو اودرسول الله صلى الله عليه وسلم ويناوې به يې دزره په غوړونو اوريدلې . زرقاني 1 ټوک 280 مخ .

لکه څنگه چې مو وويل حضرت علي رضي الله عنه دلسو کالو وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم دالله تعالی له لورې دنبوة په لوی مقام وټاکل شو ، څنگه چې حضرت علي رضي الله عنه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يو ځای اوسیده ځکه يې نو داسلام دمذهبي تگلارو ننداره له ډيره نژدې نه کېږي وه . يوه ورځ حضرت علي رضي الله عنه رسول الله صلى الله عليه وسلم او حضرت خديجة الكبرى رضي الله عنها په عبادت باندې بوخت وليدل ، ددې تاثيرکوونکي نندارې په ليدو سره يې په ډير ماشومانه استعجاب سره وپوښتل چې تاسې دواړو څه کول ؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته دنبوة دلوی مقام دترلاسه کولو خبر ورکړ او دکفر اوشرک بدي يې ورته بيان ، او توحيد ته دراتلو بلنه يې ورکړه .

څنگه چې حضرت علي رضي الله عنه له داسي خبرو سره نااشنا وو ځکه يې نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په ځواب کې وويل چې زه به پدې اړه له خپل پلار ابو طالب څخه وپوښتم ، خو رسول الله صلى الله عليه وسلم نه غوښتل چې وحدانيت ته درابللو داخبره دې په ناڅاپي توگه په لومړي ځل عام ډگرته ووځي ځکه يې نو حضرت علي رضي الله عنه ته وفرمايل چې : ته پخپله پدې خبره فکر وکړه چاته دويلو اړتيا يې نه ليدل کېږي .

درسول الله صلى الله عليه وسلم په مجالسو کې د ون له کبله دحضرت علي رضي الله عنه فطرت ډير پاک وواودتوحيد په اړه فکر کولو کې دخداي جل جلاله توفيق ورسره مل شو هماغه وو چې ډير ژر دنبوة په دربار کې حاضر شو او داسلام په سپيڅلي دين يې ايمان راوړ ، او توحيد ته دخلکو رابلل يې خپله ديني کړنلاره وبلله . او پدې ډول يې په ماشومانو کې تر ټولو دلومړي ايمان راوړونکي ماشوم ځان تيا تر لاسه کړه .

له حضرت فاطمې رضي الله عنها سره د حضرت علي رضي الله عنه واده

دهجرت په دوهم كال حضرت علي رضي الله عنه ته درسول الله صلى الله عليه وسلم د خومتوب ويار وړ په برخه شو، او درسول الله صلى الله عليه وسلم له محبوب ترينې لور سيده فاطمة الزهرا رضي الله عنها سره يې نكاح وشوه. كله چې حضرت علي رضي الله عنه له فاطمة الزهرا رضي الله عنها سره دنكاح تړلو غوښتنه وكړه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت علي رضي الله عنه ته وفرمايل چې ته دمهر اداكولو په بڼه څه شى لري؟ حضرت علي رضي الله عنه ورته وفرمايل چې زه له يوه اس اويوي ذرې پرته بل هي څ شى هم نلرم. رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې اس خو د جهاد لپاره دى ولاړشه ذره خرڅه كړه، حضرت علي رضي الله عنه هغه ذره په حضرت عثمان رضي الله عنه په څ لور سوه اتيا (480) درهمه وپلورله او هغه قيمت يې درسول الله صلى الله عليه وسلم مخې ته كېښود، رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت بلال رضي الله عنه ته امر وكړ چې له بازاره عطر (خوشبو) راوړي او پخپله رسول الله صلى الله عليه وسلم نكاح وويله او په دواړو (خاوند او ميرمن) يې داوداسه اوبه وشيندلې او دخير او برکت دعا يې ورته وغوښته. زرقاني 2توك 4 مخ.

د حضرت علي رضي الله عنه حليه

حضرت علي رضي الله عنه غنم رنګى، دمن ځني قدر، د غټو غټو سترګو، ښايسته سپين مخ، او دبېرې پراخې سينې تن وو. بدن يې غوښتين او ګيډه يې لږ دباندې لور ته راوتلې وه، د سر ويښتان يې نه وو. په يوه روايت كې راځي چې خرييل به يې، او په بل روايت كې راغلي چې له څيلمې يې دسر ويښتان وو نه. ږيره يې لويه او دومره پراخه وه چې له يوې اوږې او بلې اوږې سره به لګيدله، د عمر په پاى كې يې ويښتان خورا سپين شوي وو او په ټول عمر يې يوا ي يو ځل خضاب (نكړيزي) لګولې وې.

ميرمنې او اولادونه يې

دجنت دسرډاري حضرت فاطمة الزهرا رضي الله عنها له نکاح وروسته يې له يوه نه ډير ودونه کړي وو ، او ډير اولادونه يې زيږيدلي وو تفصيل يې دادی :

حضرت فاطمه رضي الله عنهاچي در رسول الله صلى الله عليه وسلم دزړه ټکړه وه له هغې څخه يې په هلکانو کي حضرت حسن ، حضرت حسين ، حضرت محسن رضي الله عنهم پيدا شوي وو . او په يه اولادونو کې يې زينب کبری ، او ام کلثوم کبری رضي الله عنهما پيدا شوي وي ، محسن په کوچني توب کې مړ شو . ام البنين بنت حزام : له دې څخه يې عباس ، جعفر ، عبدالله او عثمان پيداشوي وو ، چې له دوی څخه له عباس څخه پرته نور ټول له حضرت امام حسين رضي الله عنه سره په کربلا کې شهيدان شول .

ليلی بنت مسعود : له دې څخه عبیدالله او ابو بکر پيداشو، چې له يوه روايت سره سم دا دواړه هم له حضرت امام حسين رضي الله عنه سره شهيدان شول .

اسماء بنت عميس : له دې څخه يحيى او محمد اصغر پيداشو . صهبا (ام حبيب بنت ربيعه) : دا ام ولده وه ، له دې څخه عمر اورقيه پيداشو .

امامه بنت ابي العاص : دا د حضرت زينب رضي الله عنها لور اود رسول الله صلى الله عليه وسلم لمسۍ وه له دې څخه محمد (اوسط) پيداشوي وو .

خوله بنت جعفر : محمد بن علي چې په محمد بن حنفيه باندي س شهرت لري له همدې څخه پيدا شوی وو .

ام سعيد بنت عروه : له دې څخه ام الحسن او رمله کبری پيداشوي وو .

محياء بنت امرأ القيس : له دې څخه يې يوه لور پيداشوه او په وړوکتوب کې په حق ورسیده .

له دې ميرمنو پرته هم د حضرت علي رضي الله عنه نورې مينې هم وې ، چې له هغوی څخه يې لاندي يه اولادونه شوي :

ام هانئ ، ميمونه ، زينب صغرى ، رمله صغرى ، ام کلثوم صغرى ، فاطمه ، امامه ، خديجه ، ام الكرام ، ام سلمه ، ام جعفر ، جمانه او نغيسه .

لنډه داچې د حضرت علي رضي الله عنه نژدې 17 لوني او 14 زامن

وو , په دوی كې یوا ی له لاندي څلوروكسانوڅخه دنسب لړۍ روانه شوه :

حضرت امام حسن رضي الله عنه , حضرت امام حسين رضي الله عنه , حضرت محمد بن حنفيه رضي الله عنه , او عمر رضي الله عنه .

حضرت علي رضي الله عنه په لاندي غزاوو كې ون كړی وو

دبدر وتلې غزا , داحد وتلې غزا , دهجرت په 5 كال كې دبنو نضيرو په جلاوطنۍ كې هم حضرت علي رضي الله عنه ون درلود , په 5 هجري كال كې دخندق په وتلې غزا كې هم دكفارو مشر عمرو بن عبدود هم دحضرت علي رضي الله عنه په لاس دوزخ ته وليږل شو , دخندق له پي ي وروسته بنو قريضة و دمسلمانانو په خلاف دقريشو مرسته كړې وه او له مسلمانانو سره شوی تړون يې مات كړ ځكه نو له هغوی سره دج ي كولو په موخه يې حضرت علي رضي الله عنه دمسلمانانو مشر وټاكه او هغه درسول الله صلى الله عليه وسلم په امر دكفارو كلا ونيوله او دمازديگر لمونځ يې هم پكې ادا كړ .

دهجرت په 6 كال رسول الله صلى الله عليه وسلم ته څرگنده شوه چې بنو سعد دخيبر ديهودو دمرستې لپاره يوځای شوي ځكه يې نو حضرت علي رضي الله عنه دسلو كسانو مجاهدينو سره دهغوی دمقابلې لپاره واستاوه او حضرت علي رضي الله عنه دشعبان په مياشت كې په بنو سعدو بريد وكړ او له هغوی څخه يې 500 اوښان او 200 وزې په غنيمت ونيولې .

په همدې كال رسول الله صلى الله عليه وسلم له 14000 صحابه كرامو رضوان الله تعالى عليهم اجمعين سره يوځای دكعبې شريفې دزيارت كولو لپاره ولاړ , كله چې حديبيي نومې ځای ته ورسيدل نو مشركينو ج ه كول غوښتل خو درسول الله صلى الله عليه وسلم موخه جنگ كول نه وو ځكه يې حضرت عباس رضي الله عنه دسفير په توگه هلته ورواستاوه , دلته داخبره مشهوره شوه چې حضرت عثمان رضي الله عنه شهيد كړی شوی نو رسول الله صلى الله عليه وسلم دهغه دكسات اخيستلو له كبله له صحابه كرامو

خخه بیعت واخیست پدی بیعت ورکولو کئی حضرت علی رضی الله عنه هم ون درلود او دسولې پانه هم دحضرت علی رضی الله عنه په گوتو ولیکل شوه .

دخیبر په سیمه کئی دکفارو ډیری مضبوطی کلاوې او مرکزونه موجودوو ، چې په فتح کولو یې حضرت ابوبکر صدیق او حضرت عمر فاروق رضی الله عنهما زور وواوه خو بریالی نه شول ، یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل چې سبا به زه دج ی بیرغ دداسې چا په لاس ورکوم چې هغه خدای جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته خورا محبوب دی کله چې سهار شو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرغ دحضرت علی رضی الله عنه په لاس کئی ورکړ هغه دسترگو د ناروغي درلوده، رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلې لارې دهغه په سترگو ورومشلې او هغه رک روغ شو او خپله ورسپارل شوې دنده یې مخ پر وړاندې بوتله تردې چې دخیبر سیمه یې فتح او دکفر او شرک اولسونه یې پو پناکړل . دحنین په وتلې غزا کئی هم حضرت علی رضی الله عنه ډیر په میړانه له دښمن سره وجنگیده . او دهغوی مشر یې په خپل حیدرې وار باندې دتل لپاره د دوزخ برغولی وگرځاوه . دهجرت په 9 کال کئی چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم تبوک نومې ځای ته دتلو هوډ وکړنو داهل بیتو دساتنې لپاره یې حضرت علی رضی الله عنه په مدینه کئی پرېښود . دهجرت په لسم کال رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی حج وکړ ، حضرت علی رضی الله عنه هم له یمن څخه راغی او په دغه مبارک حج کئی یې ون وکړ .

دحضرت علی رضی الله عنه ځان تیاوې

1- حضرت علی رضی الله عنه یو له هغو لسو کسانو څخه وو چې درسول الله صلی الله علیه وسلم له لورې ورته دجنت زیری ورکول شوی وو.

2- حضرت علی رضی الله عنه داسلام دڅلورم خلیفه په توگه وټاکل شو .

3- حضرت علی رضی الله عنه ته درسول الله صلی الله علیه وسلم دځومتوب وبار وریه برخه شو .

4- حضرت علي رضي الله عنه ته دترتولو لومړي ايمان راوړونكي ماشوم وياړ وړپه برخه دى .

د حضرت علي رضي الله عنه دشهادت پيښه

دهجرت په 40 كال دخوارجو دباطلي ټولې له لوري د كورنيو ج و او دهغوى دلاملونودجاج اخيستلو په اړه دحج په موسم كې خبرې اترې پيل شوې , دخبرو په ترڅ كې په يوه خله دا ومنل شوه چې ددې پيښو لاملونه يوا ي درې كسان حضرت علي رضي الله عنه , حضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه او حضرت امير معاويه رضي الله عنه دي .

دخبرو په پاى كې يې وويل چې د دې پيښو يواځينى حل د نوموړو دريو كسانو شهيدانول دي , ځكه نو دريو كسانو عبدالرحمن بن ملجم دحضرت علي رضي الله عنه , نزال دحضرت امير معاويه رضي الله عنه او عبدالله نامي تن بيا دحضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه دشهيدولو دروند پيټي په خپلو ځانونو كېښودل . او د دې شومو موخو دتر سره كولو لپاره روان شول .

كوفې ته په رسيدو سره ابن ملجم له يوې پيمخي قطام نومې ميرمنې سره مخامخ شو او دخپلې موخې په اړه يې توضيحات وركړل دې بدبختې ميرمنې نه يوا ي داچې دابن ملجم دناوړي كار تايبد يې وكړ بلكه د دې كارپه برياليتوب سره دپاى ته رسيدو په صورت كې يې دنكاح كولو ژمنه هم ورسره وكړه .

لنډه داچې دې دريو واړو كسانو دهجرت په 40 كال د روژې په مياشت كې دسهار په مهال په دريو صحابه وباندې بريد وكړ , حضرت امير معاويه رضي الله عنه د توري دنه لگيدو له امله , حضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه امامت ته دنه تلو له امله روغ پاتې شول او هغه تن چې دحضرت عمرو بن العاص رضي الله عنه په ځاى امامت ته تللى وو دخوارجو دتيروتنې له كبله په شهادت ورسيد . خو دالهي قضا له مخې داميرالمؤمنين حضرت علي رضي الله عنه دژوند نيټه نوره په پوره كيدو وه , كله چې هغه لمانځه ته راغى نو ابن ملجم چې په مسجد كې ويده وو يې دلمانځه داداكولو په نيت راويښ كړ . او پخپله دلمانځه داداكولو په نيت ابن ملجم چې كله حضرت علي رضي الله عنه دسجدې په حالت كې وليدنو په هغه

يې د تورې سخت گزار وکړ ، توره د حضرت علي رضي الله عنه په سر مبارک کې خپه شوه او حضرت علي رضي الله عنه سخت زخمي شو .

که له يوې خوا د تورې وارونه ډير ژور وو نو له بلې خوا دابن ملجم توره په زهرو هم ککړه وه او دزهرو اغيزې په ډيره چټکتيا سره د حضرت علي رضي الله عنه په ټول بدن کې وغزيدلې چې له امله يې داسلام دغه څلورم خليفونکی ستوری حضرت امام حسين رضي الله عنه ته دڅه نصيحت له کولو وروسته دهجرت په 40 کال دروژې په شلمه نيټه د جمعې په مبارکې شپې دشهادت لور مقام ته ورسيد . انا لله وانا اليه راجعون .

اودس

د اوداسه فرضونه

د اوداسه فرضونه څلور دي.

- (۱) د ټول مخ پرې منځل دي د تندي د وي پښتانو د شنه کې دلو له ځای څخه د زني تر لاندي پورې او د يو غوږ له نرمې څخه د بل غوږ تر نرمې پورې .
- (۲) د دواړو لاسونو پرې منځل دي د څنگلو سره .
- (۳) د سر څلورمه برخه مسح کول دي .
- (۴) د دواړو پښو پرې منځل دي د پرکو يا غوزانو سره .

د اوداسه سنتونه

د اوداسه سنتونه ۱۲ دي چې په لاندي ترتيب سره بيانېږي .

- (۱) نيت دی
- (۲) بسم الله الرحمن الرحيم ويل دي
- (۳) د واړو لاسونو پرې منځل دي تر مروندونو پورې
- (۴) د خولې پرې منځل دي .
- (۵) مسواک وهل دي .
- (۶) د پوزې پرې منځل دي
- (۷) د گوتو په واسطه ډيرېرې خلالول دي .
- (۸) د ټول سر مسح کول دي .
- (۹) د دواړو غوږونو مسح کول دي .

- (۱۰) د لاسونو او پېښو د ګوتو خلالول دي .
- (۱۱) درې ، درې ځلې د هر غړي پرې منځل دي .
- (۱۲) په هغه ترتيب د غړو پرې منځل دي څرنگه چې په آيت شريف کې راغلي دي .
- (۱۳) د لومړي وينځل شوي اندام له وچې دونه د مخه ورپسې د بل اندام ويځل دي.

د اوداسه ماتوونکي

- د اوداسه ماتوونکي ېزونه په دې ډول دي.
- (۱) د شرم د ځايونو څخه د څه شي وتل دي.
- (۲) له بدن څخه د وينې يا زوې وتل او جاري کېدل .
- (۳) په ډکه خوله قې کول .
- (۴) هغه وينه ده چې له خولې څخه راشي او لارې پرې غالبه نه وي .
- (۵) په ملاسته خوب ، يا په ناسته خوب په داسې حال کې چې کوم شي ته يې تکیه کړي وي هغه ترې لرې شي پرې به وځي .
- (۶) بې هوشي .
- (۷) مستي (نشه کېدل)
- (۸) لېونتوب
- (۹) په لمانځه کې په قهقهه خندل .

د اوداسه ترتيب

- (۱) لومړی به د اوداسه په نیت بسم الله الرحمن الرحيم ووايي .
- (۲) دواړه لاسونه به تر مړوند پورې درې ځله پرې منځي .
- (۳) مسواک يا د شهادت ګوته به په خوله کې ووهي ، او په ښي لاس به درې کرته خولې ته اوبه واچوي او غرغره به وکړي.

- ٤) په ښي لاس به درې کرته په پوزه کې اوبه واچوي او په چپ لاس به پوزه سوډ کړي او پاکه به يې پرې منځي .
- ٥) درې ځله به ټول مخ په دواړو لاسونو پرې منځي . مخ د تندي د ويښتانو د شنه کېدو له ځايه څخه تر زني لاندې ، او د يو غوږ د نرمې څخه د بل غوږ د نرمې پورې دي .
- ٦) که ډيره ه وي نو حلال به يې کړي او که رن وي ، نو هڅه به وکړي چې د ويښتانو بې خو ته اوبه ورسوي .
- ٧) بيا به دواړه لاسونه ، لومړی ښي لاس او بيا به کيڼ لاس د څنگلو سره پرې منځي .
- ٨) د لاسونو ګوتې به حلال کړي . که چېرې ګوته ، بن ي او ي په لاس وي ، له خپلو ځايو څخه به يې ښکته پورته وخوځوي ترڅو ترې لاندې ځايونه لامده شي .
- ٩) بيا به دواړه لاسونه لامده کړي او ټول سره به له اوله تر آخره پورې مسح کړي .
- ١٠) بيا به په غټو او مسواکي ګوتو د غوږونو ظاهري او دننه برخه مسح کړي .
- ١١) بيا به لاسونه لامده کړي او د هر لاس د درې ګوتو په شاه به غاړه مسح کړي .
- ١٢) بيا به دواړه پ ي ، لومړی ښي او بيا به کيڼه پښه د غوزانو سره درې کرته پرې منځي .

غسل

د ټول بدن وينځلو ته غسل وايي .

د غسل فرضونه

د غسل فرضونه درې دي .

١) د خولې پرې منځل دي (غرغره)

٢) د پوزې پرې منځل دي (استنشاق)

٣) د ټول بدن پرې منځل دي .

د غسل سنتونه

د غسل سنتونه په لاندې ډول دي .

١) تر مړوندو پورې د دواړو لاسونو پرې منځل .

٢) استنجا کول .

٣) له بدن څخه د ظاهري نجاست لرې کول .

٤) له غسل څخه لومړی د لمانځه د اوداسه په شان اودس کول خو که غسل یې په داسې ځای کې کولو چې اوبه هلته ډنډ ودریږي نو پ ی به له غسل څخه وروسته پرې منځي .

٥) بیا به ټول بدن باندې درې ځلې اوبه تېرول . که غسل کوونکی ه وي او د وي پښتانو بې خونو ته یې اوبه رسېدلې وي نو د کوڅیو خلاصول او وینځل ورباندې ضروري نه دي . او که نارینه وي او کو یې لرلې نو د کوڅیو سپړل او پرې منځل ورباندې ضروري دي .

د غسل قسمونه

غسل په څلور قسمه دی .

١) فرض ، د جنابت غسل او د حیض او نفاس د پاکې دلو غسل فرض دی .

٢) واجب ، که کافر په حالت د جنابت کې مسلمان شي . غسل ورکول مسلمان مړي ته په ژوندو مسلمانانو واجب دي .

که ټول بدن ته یې ظاهري نجاست رسېدلې وي .

٣) سنت : د جمعې د لمانځه ، د اخترونو د لمونځونو ، د احرام او په عرفات د درېدلو لپاره غسل کول سنت دي .

٤) مستحب : هلک یا نجلۍ چې پنځلس کلنۍ ته ورسې ، کافر چې مسلمان شي او جنب نه وي ، مدینې منورې ته د ننوتلو د پاره او داسې نور .

تېمّم

تېمّم : قصد کول د پاکې ځمکې او پاکې خاورې ته د پاکوالي په نیت .

تېمّم هغه وخت روا کېږي چې یا اوبه نه وي او یا شخص د اوبو له استعمال څخه عاجز وي . لکه چې سړی ناروغه وي او اودس کول ورته ضرر رسوي او یا د اوبو نه اقلاد یو میل په اندازه لرې وي چې که په اوبو پسې ځي نو لمونځ ترې قضا کېږي او یا له قافلې نه پاتې کېږي یا د ځناورو یا د دښمن ویره وي ، او یا اوبه دومره یخې وي چې له استعمال څخه یې د مرګ یا کوم اندام د تلف کېدو ویره وي ، یا دا چې یو څه اوبه خو ورسره وي مو که هغه مصرف شي نو له

تندی څخه وپړيږي نو په دغه ټولو وختونو کې هغه ته روا ده چې تېم وکړي . همداراز که د جنازې يا اخرونو د لمونځونو د تېرېدلو وپړه وي هم تېم ورله روا دی .

د تېم عملي طريقه

په تېم کولو کې نيت کول فرض دي . لومړی به داسې اراده کوي چې ناپاکي رانه لرې شي او لمونځ راته روا شي . وروسته به دواړه لاسونه په پاکه ځمکه او يا هغه شي چې د ځمکې له جنسه وي ووهې او بيا به دواړه لاسونه لږ غوندي څنډ ووهې او خپل ټول مخ به ورباندې مسح کړي ، په دوهم ځل به بيا دواړه لاسونه په پاکه ځمکه ووهې او لږ غوندي به يې څنډ ووهې او په چپ لاس به بښي لاس ، او په بښي لاس به چپ لاس د څنګل تر پايه پورې وسح کړي .
د بې اودسې ، جنابت ، حېض ، او نفاس ټولو د پاره يو شان تېم دی څه توپير نه لري .

د لمانځه اذان او اقامت

اذان اعلان کولو ته وايي ، او خلک پرې د جماعت د لمانځه د ادا کولو لپاره رابلل کيږي .

اذان په لاندې ډول دی

اللهُ اکبر ، اللهُ اکبر

اللهُ اکبر ، اللهُ اکبر

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ — أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ — حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ — حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ

اللهُ اکبر ، اللهُ اکبر

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

د لمانځه لپاره اقامت

اللهُ اکبر ، اللهُ اکبر

اللهُ اکبر ، اللهُ اکبر

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ — أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ — حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ — حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ — قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ
اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

د مقتدي له خوا په حاضر امام پسې په جي ږغ د لمانځه اقامت ويل کي ږي.

د لمانځه فرضونه ، شرطونه ، ارکان ، واجبات
د لمانځه فرضونه

دلمانځه فرضونه شپاړلس دي چې نهه (۹) له لمانځه نه دباندې او اووه (۷) په لمانځه کې دننه دي. دلمانځه نه د باندي فرضو ته د لمانځه شرطونه وايي او د لمانځه دننه فرضونو ته د لمانځه رکنونه وايي . د شرطونو د پوره کولو ، او د رکنونو د ادا کولو نه پرته لمونځ نه کي ږي.

د لمانځه شرطونه

(۱) د بدن پاکوالی

(۲) د جامو پاکوالی

(۳) دلمانځه د ځای پاکوالی

(۴) اودس کول په هغه صورت کې چې اودس ونه لري او که جنب وي غسل کول ، او که اوبه نه وي او يا له استعمال څخه عاجز وي نو تېم وهل .

(۵) د عورت پټول .

(۶) د کعبې شريفې په لورې مخ کول .

(۷) د لمانځه نيت .

(۸) تکبير تحریمه (لومړی تکبير)

(۹) د لمانځه د وخت داخلېدل

د لمانځه ارکان

(۱) قيام ، يعنې نېغ ودرېدل په داسې شان سره چې

لاسونه يې زنگونو ته ونه رسي .

(۲) قرات ، يعنې لږ تر لږه د قرآن شريف يو آيت لوستل

(۳) رکوع

(۴) سجده

۵) وروستی قعدة : یعنی د التحیاتُ خُخه د عبْدُهُ وَرَسُوْلَهُ ، پوری د وی لو په اندازه کې ناستل .

۶) له لمانخه خُخه په عمل خپل سره وتل

۷) ترتیب دی د لمانخه د هغو ارکانو تر مړنې څخه چې په ټول لمانخه کې یو ځل راغلي ، لکه تکبیر تحریمه او آخره قعدة ، او یا د لمانخه په هر رکعت کې یو ځل راغلي دي ، لکه قیام او رکوع .

د لمانخه واجبات

د لمانخه واجبات په لاندې ډول دي .

۱) د فاتحې ، الحمد لله ، د سورت لوستل .

۲) د فرض لمانخه په دوه لومړیو رکعتونو او د سنتونو او نفلونو په هر رکعت کې د فاتحې د سورت سره د قرآن کریم د کوم بل سورت او یا څو آیاتونو د قرات پېوسته کول .

۳) د فرض لمونځ د دوه لومړیو رکعتونو ټاکل د قرات د پاره

۴) په دواړو قعدو کې د تشهد لوستل .

۵) لومړی قعدة .

۶) د وترو په وروستی دریم رکعت کې د قنوت د دعا

لوستل .

۷) د دواړو اخترونو د لمونځونو تکبیرونه

۸) په جهري لمانخه کې د امام لخوا قرائت په زوره لوستل

۹) په خُفیه لمانخه کې قرائت په پټه سره لوستل .

۱۰) د ارکانو تعدیل : یعنی ارکان په طمانیه او آرامتیا سره

پوره ادا کول .

۱۱) د جماعت په لمانخه کې د امام متابعت .

د لمانخه سنتونه

۱) د لومړي تکبیر وی لو په وخت کې نارینه ولره د غورو تر نرمې و پورې ، او و لره د اوږو تر سرونو پورې دواړه لاسونه پورته کول .

۲) د لاسونو د پورته کولو په وخت کې وتې په خپل حال

پې و دل .

۳) په لوړ آواز د امام تکبیر وی ل .

۴) د بښي لاس ایښودل په کېن لاس باندې په داسې

ترتيب سره چې د بشي لاس غټه او خچه ګوتې د کيڼ لاس له مروند څخه حلقه شي ، او درې نورې ګوتې يې د کيڼ لاس په تخته ، بند ، باندې راشي .

(۵) د نارينه و د پاره د نامه د لاندې ، د و لپاره په سينه د لاسونو تړل .

(۶) په خفيه د اعودُ بِاللّٰهِ لوستل .

(۷) په خفيه د بِسْمِ اللّٰهِ لوستل .

(۸) په خفيه د ثنا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ لوستل .

(۹) د وَلَا الصّٰلِيْنَ څخه وروسته آمين ويل .

(۱۰) د انتقالاتو تكبير ويل .

(۱۱) په ركوع كې درې ځلې ((سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ)) ويل .

(۱۲) په ركوع كې د لاسونو په ګوتو د دواړو زنگونو پينځه نيول .

(۱۳) امام لره ((سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ)) او مقتدي لره ((رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْد)) او يوا ي لمونځ كوونكي لره د دواړو ويل .

(۱۴) وروسته له ركوع څخه قومه كول . (سم نېغ ودرې دل)

(۱۵) سجده په داسې ترتيب كول ، چې اول به زنگونه بيا لاسونه ، بيا پوزه او ورپسې تندي د دواړو لاسونو په مړنځ كې كې دي ، څنگلې به له اړخونو نه ، او ګيډه به له ورنونو ، او ورنونه به له پڼډيو نه ، او پڼډي به له ځمكې نه لرې ساتي . او د پښو ګوتې به قبلې ته مخامخ كوي . ه به څنگلې د اړخونو ، په ه به د ورنونو او ورنونه به د پڼډيو ، او پڼډي په د ځمكې سره نښلوي .

(۱۶) په سجده كې درې ځلې ((سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى)) ويل .

(۱۷) د دواړو سجدو په مړنځ كې جلسه ((كې ناستل) او په زنگونو باندې د دواړو لاسونو لړ ودل .

(۱۸) د نارينه و د پاره د بشي پ ي ودرول او د كې ي پ ي غورول ، او ورباندې كې ناستل . ي لره د دواړو پښو بشي خوا ته ويستل او په كيڼ كوناټي كې ناستل .

(۱۹) په وروستۍ قعده كې د تشهد څخه وروسته درود او دعا لوستل .

٢٠) د آسَلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَتُهُ اللهُ په وی ل سره مخ ښي او بیا کيڼ طرف ته ګرځول .

د جماعت د لمانځه د ادا کولو ترتیب

کله چې د لمانځه وخت داخل شو، اذان کيږي ، څو مسلمانان خبر شي او د جماعت د لمانځه د ادا کولو د پاره مسجد ته راشي لکه چې خلک مسجد ته راغلل ، اقامت ویل کيږي . پدې وخت کې لمونځ کوونکي په برابر و صفونو کې اوږه په اوږه ودریږي . واړه هلکان به د لویانو په صف کې نه دريږي ، په اخر کې به دريږي .

امام به په زوره ((اللهُ أَكْبَرُ)) وایي او مقتديان به یې ورو وایي، او بیا به امام او مقتديان دواړه ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ)) تر اخره پورې د ځان سره ورو وایي . وروسته به امام قرائت وایي او مقتدي به چپ وي . که امام قرائت په جهر وي نو مقتديان به ورته غوږ نیسي او کله چې امام ((وَلَا الضَّالِّينَ)) ووايه ، نو مقتديان به ورو (امین) ووايي .

له قرائت څخه وروسته امام په زوره ((اللهُ أَكْبَرُ)) وایي او رکوع ته ښکته کيږي ، مقتدي به هم ځان سره یو ځلې ((اللهُ أَكْبَرُ)) وایي او رکوع ته به ځي .

او په رکوع کې به امام او مقتديان درې ځلې ((سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ)) ووايي .

کله چې امام رکوع څخه راپورته کيږي ، په جهر سره ((سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ)) وایي ، ورپسې به مقتديان د ((رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ)) په ورو ویلو سره له رکوع نه پورته کيږي . کله چې امام په زوره ((اللهُ أَكْبَرُ)) ووايه او سجدي ته ولاړ ، مقتدي به هم د ((اللهُ أَكْبَرُ)) په ورو ویلو په امام پسې سجدي ته ځي او په سجدي کې به درې ځلې ((سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى)) وایي، او په همدې ډول د امام په متابعت دوه سجدي به پوره کوي .

دوهم رکعت به هم د لومړي رکعت په شان د امام سره ادا کوي . او په اوله قعده کې دې ((التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ)) تر ((عِبْدُهُ وَرَسُولُهُ)) پورې ووايي . که لمونځ دوه رکعتي وي نو درود شریف او دعا دې هم ولولي ، او د امام په متابعت دې سلام وګرزوي او که لمونځ څلور رکعتي یا درې رکعتي وي نو د ((

عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ)) له ویلو وروسته دې د امام په متابعت پاڅي او پاتې رکعتونه دې ادا او په اخره قعده کې دې د ((التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ)) درود او دعا له وې لو نه وروسته د امام په پیروی شي او کېن خوا ته سلام وگرزوي . امام سلام په لور غږ وایي او مقتدیان یې ورو.

داخترونو لمونځ

د دواړو اخترونو (کوچني او لوی) لمونځونه دوه دوه رکعته کول واجب دي . او د دواړو لمونځونو لپاره اذان او اقامت نشته .
داداکولو طریقه یې څه داسې ده :

تر هرڅه له مخې دې داسې نیت وکړي ؟

زه دعید الاضحی یا عید الفطر لمونځ سره له هغو شپږو تکبیرونوچې واجب دي په ما باندې پدې امام پسې کوم مخ مري کړی لوري دکعبې ته .

بیا دې لاسونه غوړونو ته پورته کړي او (الله اکبر) دې ووايي او لاسونه دې تر نامه لاندې وتړي او ثناء

(سبحانک اللهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالی جدک ولااله غیرک)

دې ووايي بیا دې لاسونه غوړو ته پورته کړي او (الله اکبر) دې ووايي او لاسونه دې ایله پرېږدي دا لومړی تکبیر شو ، بیا دې په دوهم ځل (الله اکبر) ووايي او لاسونه دې غوړو ته یوسي او بیا دې ایله پرېږدي دا دوهم تکبیر شو ، بیادې په دریم ځل (الله اکبر) ووايي او لاسونه دې غوړو ته یوسي او پدې ځل دې لاسونه تر نامه لاندې وتړي دا دریم تکبیر شو ، اوس به نو امام قرأت پیل کړي او دنورو لمونځونو په څیر به دا رکعت پوره کړي .

کله چې دوهم رکعت پیل شي نو امام به قرأت ووايي او دقرات له فراغت نه وروسته دې (مخکې تردې چې رکوع ته ولاړ شي) لاسونه غوړو ته پورته کړي او (الله اکبر) دې ووايي او لاسونه دې ایله پرېږدي دا لومړی تکبیر شو ، بیا دې لاسونه غوړونو ته پورته کړي او (الله اکبر) دې ووايي او لاسونه دې ایله پرېږدي دا دوهم تکبیر شو ، بیا دې په دریم ځل بیا (الله اکبر) ووايي او لاسونه دې غوړو ته پورته کړي او ایله دې کړي دا دریم تکبیر شو، بیا دې له لاس پورته کیدو (الله کبر) ووايي اورکوع ته دې ولاړشي . بیا دې دغه رکعت هم دنورو عادي رکعتونو په څیر پوره کړي .

بيا دي امام خطبه ووايي او خلك دي پټه خوله كيني او خطبه دي
واوري ،خ كه چې ددي خطبو اوريدل هم واجب دي . په اخرونو كې
هم دجمعې په خير دوه خطبې دي ، اوامام ته ددواړو خطبو تر منځ
ناسته سنت ده .

والله تعالى اعلم بالصواب

په لمانځه كې د تيروتنې سجده

كله چې څوك لمونځ كوي نو كله ناكله له هغه څخه په لمانځه كې
تيروتنه هم كېږي ،نو كه يو څوك په لمانځه كې تيروتنې نو دهغه
دلمانځه دسم والي لپاره په هغه باندي دتيروتنې سجده (سجده
سهوه) ضروري ل كېږي ،دا چې په كومو تيروتنو سره په لمونځ
كوونكي باندي د تير وتنې سجده واجبيږي د دي پوښتنې په ځواب
كي ښايي وويل شي چې :

1- كله چې دلمانځه له واجباتو نه كوم يو پاتې شي نو دتيروتنې
سجده ضروري بلل كېږي .

2- كله چې دلمانځه دكوم واجب په اداكولو كې تاخير راشي نو هم
دتيروتنې سجده ضروري بلل كېږي .

3- كله چې دكوم واجب څيره وربدله شي دساري په توگه په جهري
لمونځ كې خفا وشي يا په خفي لمانځه كې قرائت وشي نو پدي
صورت كې هم د تيروتنې سجده ضروري ل كېږي .

4- د ډيري علماوو په آند په فرضو كې د تاخير په صورت كې هم دتير
وتنې سجده اړينه بلل كېږي .

دسجدي ادا كولو طريقه

دسجدي كولو طريقه څه پدي ډول ده چې -كله تيروتنه رامنځته شوه
نو خپل لمونځ په خپل حالت جاري ساتل پكاردې خو كله چې په
آخري التحيات كيناستلې نو تر تشهد (اشهد ان لا اله الاالله واشهد
ان محمدا عبده ورسوله) پورې به يې ولولې او(په اصح قول) يوا ي
ښي لورې ته به سلام وكړي او بيا به دالله اكبر په ويلو سره
سجدي ته ټيټ شي او دوه سجدي به دنورو سجديو په څير اداكړي
او بيا به التحيات له پيله تر پايه پورې ووايي كله چې دي التحيات پوره
كړ نو دواړو لورو ته به سلام وكړوي.

كه په يو لمونځ كې (دساري په توگه دسهار په دوو ركعتونو يا
دماسپښين په څلوروركعتونو كې) له يوې نه ډيري تيروتنې رامنځته

شوی وی نو دتولو تیروتنو دجیبری لپاره یوځل سجده کول کافی بلل
کیری .

د تلاوت سجده

په قرآنکریم کې ټولې (14) سجدي دي او د سجدي لرونکي آیتونه
په قرآنکریم کې د (السجدة) په توري په نښه شوي دي , او په خوا
کې یې ورسره شمېره هم لیکلي وي چې دا لومړی سجده ده یا
دوهمه یا دریمه یا.....یا څوارلسمه .
دسجدي دآیت دتلاوت په پای کې دسجدي کول واجب دي , او
دسجدي کولو طریقه یې داسې ده چې :
کله یې دسجدي آیت تلاوت کړ نو پورته دې شي او نیت دې وکړي
چې :

نویت ان اسجد لله تعالی , لسجدة تلاوة القرآن , آمنت بالرحمن , ورضيت بالاسلام , متوجها الى جهة الكعبة الشریفة

کله چې یې دا نیت وکړ نو دتکبیر (الله اکبر) په ویلو سره به د
لاسونو پورته کولو او رکوع کولو پرته سیخ سجدي ته ولاړشي او یوه
سجده به وکړي او په هغې کې به درې یا پنځه یا اووه ځله تسبیح
(سبحان ربي الاعلی) ووايي او سره راپورته کړي .

د لمانځه ژباړه

تکبیر (الله اکبر) ژباړه :

الله ډیر لوی دی .

ثنا : (سبحانک اللهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالی جدک ولا اله غیرک)

ژباړه :ای الله ! مونږ ستا دښاکس اقرار کوو, او ستا تعریفونه بیانوو
, او ستا نوم ډیر برکت تن دی , او ستا بزرگي ډیره لوړه ده , او له
تاپرته هیڅ دعبادت وړ نشته ?

تعوذ: (اعوذ بالله من الشيطان الرجيم)

:

ژباړه
زه په الله سره پناه غواړم له شيطان تر ټلې څخه

تسميه : (بسم الله الرحمن الرحيم)

ژباړه : پيل كوم په نامه دخداى جل جلاله چې ډير مهربان او خورا رحم كوونكى دى

سورة فاتحه : (الحمد لله رب العلمين . الرحمن الرحيم . ملك يوم الدين . اياك نعبد و اياك نستعين . اهدنا الصراط المستقيم . صراط الذين انعمت عليهم . غير المغضوب عليهم . ولا الضالين . آمين .)

ژباړه : ټول تعريفونه الله لره دي , كوم چې پالونكى دمخلوقاتو دى , ډير مهربان او خورا رحم كوونكى دى , دقيامت دورې تن دى , (اى الله) مونږ يواى ستا عبادت كوو, او يواى ستا څخه مرسته غواړو , مونږ ته حقه لار راوښايه , دهغو كسانو لارپه كومو چې تاسې انعام كړى , نه دهغو كسانو لارپه كومو چې ستا غضب نازل شو, او نه دگمراهانو لار, قبوله كړې ته خدايه دعا زمونږ .

سورة اخلاص قل هو الله احد . الله الصمد . لم يلد ولم يولد . ولم يكن له كفوا احد)

ژباړه : (اى نبى!) ووايه : چې الله يو دى , الله بې نيازه دى , نه له هغه څخه څوك زيږيدلى , او نه هغه له چا څخه زيږيدلى , او نه يې څوك سيال شته .

دركوع (دې ټيدو دمهاال) تسبيح سبحان ربى العظيم)

پاكي بيانوم دخپل لوى پالونكي .

دقومې (له ركوع نه دپورته كيدو دمهاال) تسميع : (سمع الله لمن حمده)

واوريده الله تعالى دهغه چا (خبرې) چاچي دهغه تعريف وكړ .

دقومې (ولارې) تحميد: (ربنا لك الحمد)

ای زمونږ پالونکيه : یوا ی تالره دي ټول تعريفونه .

دسجدي تسبيح : (سبحان ربي الاعلى)

پاکي بيانوم دخپل لوی پالونکي .

تشهد بالتحيات التحيات لله, والصلوة, والطيبات, والسلام عليك ايها النبي, ورحمة الله وبركاته, السلام علينا, وعلى عبادالله الصالحين, اشهد ان لاله الاالله, واشهد ان محمدا عبده ورسوله .

ژباړه : ټول قولي, فعلي, او مالي عبادتونه الله تعالى لره دي, سلام دي وي پر تا او رحمت دالله او دهغه برکتونه, سلام دي وي په مونږ او دالله په نیکو بندگانو باندې, گواهي ورکوم چي پرته له الله څخه بل معبود نشته او گواهي ورکوم چې محمد (صلى الله عليه وسلم) دالله تعالى بنده او دهغه رسول دی .

درود شريف : (اللهم صل على محمد, وعلى آل محمد, كما صليت على ابراهيم, وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد, اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد.)

ژباړه : ای الله ! رحمت نازل کړه په محمد(صلى الله عليه وسلم) او دهغه پر آل (اولادونو) باندې, لکه څنگه چي تا رحمت نازل کړی دی په ابراهيم عليه السلام او دهغه پر آل باندې, بيشکه ته دتعريف وړ او دلويی تن يې . ای الله ! برکت نازل کړه په محمد(صلى الله عليه وسلم) او دهغه پر آل باندې, لکه څنگه چي تا برکت نازل کړی پر ابراهيم عليه السلام او دهغه پر آل باندې, بيشکه ته دتعريف وړ او دلويی تن يې .

له درود وروسته دعا : (اللهم ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار .)

ژباړه : اى الله ! ماته په دنيا او آخيرت كې نيكي راكړه , او مونږ وساته داوړله عذابه څخه .

او په ځينو رواياتو كې دادعا هم رغلي دهاللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا ولا يغفر الذنوب الا انت , فاغفرلي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم .

ژباړه : اى الله ! مونږ پخپل نفس ډير تيرى كړى , او له تا پرته هي څوك هم گناهونه نشي بېشلاى , اوس ته پخپله ځان ي بېشنى سره ما وبېشه او رحم راباندې وكړه , بيشكه ته بېشونكى او مهربان يې .

سلام : (السلام عليكم ورحمة الله)

سلام دې وي پر تاسو او دالله رحمت .

دلمانځه وروسته دعا : (اللهم انت السلام ومنك السلام تباركت يا ذاالجلال والاکرام .)

ژباړه : اى الله ! يوا ي ته سلامتي ورکونكى يې , او هم ستا له لورې سلامتي ده ته دډيربرکت تن يې , اى دلويى او پت خاونده .

د وترو د قنوت دعا او ژباړه يې

اللهم انا نستعينك , ونستغفرك , ونؤ من بك ونتوكل عليك , ونشني عليك الخير , ونشكرك , ولا نكفرك , ونخلع , ونترك , من يفجرك , اللهم اياك نعبد ولك نصلي , ونسجد , واليك نسعى , ونحفدو نرجوا رحمتك ونخشى عذابك ان عذابك بالكفار ملحق .

ژباړه : اى الله ! مونږ له تا څخه مرسته غواړو , او له تا څخه بېخېنه غواړو , او په تا ايمان راوړو , او تكيه کوو پر تا , او ستا بڼه تعريف کوو , او ستا بڼه شکر ادا کوو , او ستا ناشکري نه کوو , او لري کوو او پريږدو هغه څوک کوم چې ستا نافرمانى کوي . اى الله مونږ يوا ي ستا عبادت کوو , او يوا ي ستا لپاره لمونځ کوو , او سجده کوو , او يوا ي ستا لور ته منډې

وهو او حاضريږو، او يوا ې ستا درحمت هيله لرو، او ستا له عذابه ويريږو، بيشكه ستا عذاب كافرانو ته رسيدونكى دى

دزنكدن مهال

كله چي مسلمان مرگ ته نژدي شي نو ستونې ستاغ يې پرې باسئ، پشې يې دقبلې لورته كړئ، سر يې لږ پورته كړئ ترڅو خوله يې دقبلې لورته شي، او ترڅنگ يې په زوره زوره كلمه طيبه وايست ترڅو هغه ستاسې كلمه واوري او پخپله هم كلمه پيل كړي.

كله چې هغه كلمه ووايي نو بيا پټه خوله شه څكه چې دمرگ په وخت كې دسا ختلو په مهال كې كلمه ويل ضروري نه دي بلكې كه يو وارې يې كلمه وويله نوهمدا كافي ده، خو كه يې له كلمې ويلو وروسته بيا خبرې وكړي نو بيا ورسره په لور آواز كلمه ويل پيل كړئ ترڅو هغه بيا كلمه ووايي كله چې بيا كلمه ووايي نو پټه خوله شئ.

قريب الموت ته دكلمې ويلو امر مه كوئ څكه هغه ډير سخت مهال وي هسې نه چې سرې په عين مهال كې دمرگ دسختۍ له كبله ستاسې ځواب په (نه يې وايم) سره دركړي چې خداى مكړه په دې څه ويلو سره به يې اخيرت تباه او بربادشي.

كله چې دسرې ساسخته او لنډه لنډه كيږي، پ ې يې ډيله او سستې شي، پوزه يې كړه شي، او غامبورې يې ولويږي نو پوه شه چې ددې سرې مرگ رانزدې شو نو اوس په زوره زوره كلمه شريفه پيل كړه.

په حديث شريف كې راغلي چې دسورة يسين شريف ويل دمرگ په سختيوكې اساني راولي نو ياخو پخپله دزنكدن په مهال دسرې سر ته كينئ او يا هم بل څوك كينوئ ترڅو هغه سورة يسين شريف ووايي، او دچا دزنكدن په مهال ددنيا خبرې كول نه دي پكار څكه هسې نه چې دقريب الموت كس هم د دنيا په لورې پام شي او د دنيا په مينې كې مرشي او دا ډيره ناوړه خبره ده.

كله چې سرې مرشي نو دهغه ټول عضلات بشايي برابر شي او په كومه څيره يې زنه(خوله) بشايي داسي ورتړله شي چې څيره تر زني لاندې تيره شي او دڅيرې دواړو خواوو ته دمرې په سرباندي بشايي غوټې وړ واچول شي ترڅو خوله يې وازه پاتې نشي او

دخولې اونورو عضلاتو د بندولو په مهال بشايي دا دعا ولوستل شي
(بسم الله على ملة رسول الله) , او بشايي سترې يې وربندې كړي
شي , او دواړه پې يې سره نژدې كړي شي اودواړه غې گوتې
يې سره وتړل شي ترڅو پې يې سره واړې پاتې نشي . بيا
بشايي يو څادر پرې واچول شي او په لمبولو او خپولو كې يې بشايي
ډيره بېره وشي . له مړيني وروسته دمړي تر څنگ دقرآنكرين
تلاوت كول سم كار نه دى . همداراز اړينه ده چې جنب سړى يا
ه , حايطه او نفاسه ه دمړي له خوا نه ليرې شي .

دمړي دلمبولو بيان

كله چې دمړي دلمبولو وخت راشي نو بشايي مړى په تخته پرې
ايستل شي او كالي ورڅخه وايستل شي او يوايې له نامه تر
څنگنو پورې يوه څيره بشايي ورباندې واچول شي (ترڅو چې عورت
يې معلوم نشي) او تر تخته لاندې بشايي ځمكه لږ وكيښل شي
ترڅو دلامبلو اوبه په هغې كندې كې تويې شي (دا هلته كچيرې
دمړي دلمبولو لپاره كوم ځان يې ځاى نه وو البته كه ځان يې ځاى
وو بيا دځمكې كنستلو ته اړتيا نه ليدل كېږي) . دمړي دلمبولو په
مهال لومړى بشايي مړي ته استنجا وركړل شي ليكن دمړي له
ورنونو او داستنجا په ځاى بشايي لاس ونه لگول شي بلكه يوه
څيره (كپړه) بشايي په لاس تاوه شي او تر هغې تويې لاندې (چې
تامخكي دستر دپټولو لپاره ورباندې اچولي وه) لاس ورننه ايستل
شي او مړى پريمين ځل شي .

بيا بايد اودس وركړل شي ليكن په خوله او پوزه كې اوبه وراچول
ضروري نه دي اونه تر مړوندو دلاسونو ورمين ځل اړين دي بلكې
لومړى بشايي خوله ورمين ځل شي بيا لاسونه له څنگلو سره بيا
دسر مسح وركړل شي بيا دواړه پې ورمين ځل شي .
ليكن كه څوك پنبه (مالوچ) لمده كړي او دمړي په (وريو) يې
ورومبشي او دپوزې په سوريو كې ورننه باسي دا هم روادى . آن
تردې كه مړى دناپاكۍ په حالت يا دحيض او نفاس په حالت كې
مړشي نو بيا خويې پوزې او خولې ته په نوموړي طريقه سره اوبه
وررسول خوراړين بريښي .

او دمړي په پوزه , غوړونو او خوله كې بشايي پنبه كې بشودل شي تر
څو دلمبولو او اودس وركولو په مهال يې په نوموړو ځايونو كې اوبه
ولاړې نشي . نو كله چې اودس وركول شي اوس يې بشايي سرپه

خوشبويه صابن يا دگل خيرو(چي يو خوشبويه گل دی) په اوبو سره ور ومينځل شي , بيا دې مړی په بشي خوا راواړول شي او درې ځلي دې له سر نه تر پېښو پورې نيم گرمې اوبه ور باندي واچول شي تر دې چې اوبه يې کيڼ لورې ته ورسيدې بيا دې مړی په کيڼ لور راواړول شي او له سره تر پېښو دې ورباندي درې ځله دومره نيم گرمې اوبه واچول شي ترڅو دا اوبه دهمدې کيڼ لورې دپای خوا ته ورسيدې بيا دې مړی لږ کينوي او گيډه دې په ورو ورو سره ور ومشي که چيري له گيډې څه شی راووخې نو هغه دې هم ومينځي او نوموړی ځای دې پاک کړل شي او له گيډې نه دڅه شي دراوتو په صورت کې دې اودس يا غسل په دوهم ځل نه ورکوي . بيا دې مړی په بشي خوا پرې ايستل شي او د کافورو خوشبويه اوبه دې ورباندي له سر نه تر پېښو درې ځله توی کړل شي (دکافورو اوبه ضروري نه دي بلکې که دعامو عطرو اوبه وي هم کافي دي) بيا دې ټول بدن په کوم جانپاک يا بله کومه ټوټه وروچ کړي او کفن دې ور واغوندي .

مړي ته دکفن وراغوستلو طريقه

دسړي کفن درې ټوي سنت دی : 1- څادر 2- ازار 3- کميس
دضرورت په مهال دوه ټوي هم روا دی البته بې ضرورته مکروه دی .

دې کفن پنځه ټوي سنت دی : 1- کميس 2- ازار 3- سينه بند 4- څادر 5- سربند- دا له ازار څخه نيولې تر پېښو پورې وي او څادر تر دې (سربند) يو لاس لوی وي او کميس له غاړې نيولی تر پېښو پورې وي ليکن په هغه کې به لستونې او گريوان نه وي او سينه بند به له سينې نيولی تر ورنو پورې اوږد وي اوسور(عرض) به يې دومره وي چې يو پلو او بل پلو يې سره وتړل شي .
مړي ته دکفن ورکولو په مهال به لومړی څادر اوار کړئ بيا به ازار او په ازار بر سيره به کميس وي بيا به مړی دهغو په سر پرې باسئ . لومړی به کميس ور واغوندي او دسر ويښتان به يې په دوو برخو ووېشي او په سينه به يې ور واچوي يوه برخه بشي لورې ته او يوه کيڼ لورې ته له هغه وروسته به يې سربنديه سر اوويښتانو ور واچوي مگر ترې به يې نه بيا ازار ور واغونده لومړی يې بشي لورې ونغاړه بيا يې کيڼ لورې . له هغه وروسته يې سينه ور وتړه بيا يې په څادر کې ونغاړه لومړی بشي لورې بيا کيڼ لورې بيا يې په

کومه څیره یا ټوټه سره دسر او پښو خواته کفن وتړه او یوه څیره یې تر شا هم وتړه تر څو په لاره کې د هوا چلیدو له امله پرا نه نیزي (بېرته نشي) او د جنازې کولو پر لور یې یوسه .
 (داخو دینه مړي طریقه ده او نارینه به هم لومړی څادر اوار کړئ برسیره به ازار او په ازار برسیره به کمیس اوار کړئ مړی به دهغه په سر پرې باسئ او لومړی به کمیس ور واغوندئ بیا به ازار ورواغوندئ بیا به یې په څادر کې لومړی ښي لوري بیا کيڼ لوري ونغاړئ او دکفن دواړه سرونه به وروتړئ) او د جنازې پر لوري یې یوسئ

د جنازې لمونځ دلمانځه نیت

کله چې مسلمان مړ شو نو اوس به یې د جنازې دلمانځه داداکولو لپاره جنازه گاه ته یوسئ . د جنازې دلمانځه مسنونه طریقه داده چې مړی به مخکې کيږدئ او امام به دهغه دسینې په برابر ودريږي او امام او خلك به د جنازې دلمانځه دادا کولو نیت وکړي چې په اظهارقول په پښتو ژبه یې توري دادی :

نیت مي كړی لمونځ كوم د جنازې خاص خداى جل جلاله ته دعا كوم دې حاضر مړي ته (اقتدا مړي كړي په دې حاضر امام پسې) مخ مړي كړی كعبې شريفې ته

(امام به داتوري نه وايي چې (اقتدا مړي كړي په دې حاضر امام پسې). او په عربي ژبه یې دنیت لپاره داتوري غوره گړځول شوي :

" نويتُ ان اصلي صلاة الجنابة لله تعالى داعيا للميت (اقتديت بهذا الامام) متوجها الى الكعبة الشريفة "

دلته به امام د(اقتديت بهذا الامام) توري نه وايي . کله چې مقتدي نیت وکړ نو په سمدستي ډول به (الله اکبر) ووايي او له تکبیره وروسته به دادعا پیل کړي :

" سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ "

کله چي يې دا دعا وويله نو بيا به (الله اکبر) ووايي او له همدې دوهمه تکبیره وروسته به دا درود ووايي

" اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت وباركت ورحمت وترحمت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد "

(دلته عام درود هم ويلاي شي يعني)

" اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد "

کله چې يې درود شريف ووايه نو دريم تکبير(الله اکبر) به ووايي او که مړی بالغ وو، که نر وو که ه نو دادعا به ووايي

" اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحِينَا، وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا، وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرْنَا، وَإِنَّا اللَّهُمَّ مِنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ "

بيا به دڅلورم ځل لپاره (الله اکبر) ووايي او له څلورم تکبير وروسته به سمدستي يوي او بلې خواته سلام وگرځوي او هرلوري ته په مخ گرځولو سره به **" السلام عليكم ورحمة الله "** وايي .

دماشوم-ماشومي دجنازې لمونځ
که مړی نابالغ هلك وو نو نور لمونځ يې هماغسې دی البته له دريم تکبير څخه وروسته دې د دعا په ځای کې دا دعا ولولي

" اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا واجعله لَنَا اجْرًا وَ ذَخْرًا واجعله لَنَا شَافِعًا وَمُشْفِعًا "

او که مړی ماشومه وه نو بيا دې له دريم تکبیره وروسته دا دعا ووايي

" اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا واجعلها لَنَا اجْرًا وَ ذَخْرًا واجعلها لَنَا شَافِعَةً وَمُشْفِعَةً "

دجنازي په لمانځه كې پنځه فرضونه دي : څلور تكبيرونه او يوه ولاړه .
ځكه نو كه يو تكبير له تكبيرونو څخه پاتې شي نو لمونځ يې نه كېږي , او كه يې دجنازي لمونځ په ناسته وكړ هم نه كېږي .
ثنا ويل او درودشريف ويل سنت دي , او په دعا ويلو كې اختلاف دى څوك يې سنت بولي او څوك يې فرض .
او سلام ويل دجنازي په لمانځه كې واجب دي .
دجنازي په لمانځه كې مستحب داده چې بشايي لږ تر لږه درې صفونه وي آن تردې كه اووه كسان وو نو يو دې له دوى څخه امام شي او درې دې په لومړي صف كې ودرېږي , او دوه دې په دوهم , او يو دې په دريم صف كې ودرېږي . او كه تردې ډير وو نو بيا دې تر آخيره همداسې طاق صفونه پسې جوړوي .

دمري بشخول

دمري بشخول فرض كفايه دي نوكله چې د مري جنازه وشي نو په سمدستي ډول يې دقبر ځاى ته وړل اړين بريښي . او داخستلو طريقه يې داده چې لومړى دې دهغه دتابوت (ياهغې تختې چې مري پكې پروت وي) دمخې لورې بشي خوا په اوږه كې بشودل شي اولږ ترلږه لس گامه دې ورسره ولاړشي , بيا دې دشا د لورې بشي خواته اوږه وركړي او لږ ترلږه لس گامه دې ورسره ولاړشي , بيا دې دمخې لورې كېن خواته اوږه وركړي او لس گامه دې يوسي بيا دې دكېن لورې وروستى پ ې ته اوږه وركړي او لس گامه دې يوسي چې داتول 40 گامونه كېږي .

دمري قبر تيارول

دمري قبر دې دهغه دنيمايي قد سره په برابره اندازه وكنستل شي (كډى دې شي) او دمري دپوره قد په اندازه دې نه كنىستل كېږي (نه كډى كېږي) . البته دقبر اوږدوالى دې دمري دقد په اندازه وي . په قبر كې بغل وهل يا لحد جوړول غوره دي , خو دا هله كه چيرته دقبر دلويډو ويږه نه وه او كه دقبر دلويډو ويږه وه او يا ځمكه نرمه وه

نو بيا په صندوقي قبر جوړولو كې هم هيڅ حرج نشته . يعنې دقبر په مينځ كې دې كنده جوړه كړي او مړى دې پكې كېږدي . كله چې قبر تيار شي نو مړى دې دقبلې له لورې قبر ته ننه ايستل شي چې طريقه يې داسې ده چې جنازه دې له قبر سره دقبلې په لورې كېږدي او دمړي رااخستونكي دي هم دقبلې په لور ودرېږي او مړى دې راواخلي او ورو دې په قبر كې كېږدي . په قبر كې دمړي د كې ودونكو لپاره طاق يا جفت شميره اړينه نه ده , د دواړو نړيو سردار محبوب رب العالمين حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم يې په څلورو كسانو قبر ته بشكته كړو .

په قبر كې دمړي د كې و دو په مهال بشايي د(بسم الله على ملة رسول الله) دعا وويله شي . په قبر كې له كې و دلو وروسته دې دكفن هغه غوې چې دمړي سراوېش وته مو د هوا د لگيدلو او د كفن د وړلو له وېرې وركړې وې پرانستل شي . له دې وروسته دې قبر په خټه يا خامه خېش ته باندي بند شي او پخه خېش ته يا لرگي تخته دې نه پكې استعمالېږي . مگر كچيرې څمكه نرمه وي او دقبر دكيناستلو ويره وي هلته بيا دپخې خېش تې او لرگي استعمال مكروه نه دى . والله اعلم د ينه مړي قبر ته د تېټولو په مهال پرده كول مستحب دي خو كه چيرې دمړي بدن دېش كاريدو ويره وه نو بيا پرده كول واجب دي . والله اعلم

كله چې مړى په قبر كې كېږي شوي نو هغه خاوره چې دقبر د كنىستلو په مهال ورڅخه راايستل شوي وه هغه دې ټوله دوباره په مړي ورواچوي تردې ډيره خاوره پرې اچول مكروه دي . په قبر باندي دخاوري د وراچولو پيل دمړي دسر له لورې كول غوره دي او هر سړى دې خپل دواړه مويي له خاورې ډكوي او په قبر دې وراچوي او په لومړي ځل خاورې اچولو دې وايي " مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ " او په دوهم ځل دې وايي " فِيهَا نَعِيدُكُمْ " او په دريم ځل دې وايي " وَمِنْهَا نَخْرُجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى "

دقبر څلور كُنجه جوړول مكروه دي بلكې مستحب داده چې قبر مسنم وي يعنې د اوش ډكوهان په څير وي او له څمكې څخه بشايي ديوي لويشتې په اندازه پورته وي

د قبر تر یوې لویشتې نه ډیر پورته کول مکروه تحریمی او ناروا دي .
دمري له بشخولو وروسته په قبر باندې گنبده یا قبه لگول
دشایست په بڼه حرام دي او د قبر مضبوطي په بڼه مکروه دي .
که چیرې د قبر دورکیدو ویره وه یا بله کومه اړتیا لیدل کیده نو دمري
په قبر دیادښت په توگه څه لیکل روادې او که اړتیا نه لیدل کیده
نومکروه دي .

په قبر باندې له خاورو اړولو وروسته داوبوشیندل مستحب دي .
مري که غټ وي او که ماشوم وي په کور کې یې بشخول نه دي
روا، څکه چې دا د انبیاووځان تیا ده .

د حیض مسایل او حکمونه

مسئله - حیض هغو وینو ته وايي چې وروسته له نهوکلونوپه مختار
قول وعلیه الفتوی (ردمحتار) بې له ولادته د یې له رحمه ځي .
مسئله - له نهو کلونو وروسته که هر کله یې وینه ولیده نو په
سملاسي ډول به لمونځ، روژه او جماع پرېږدي (که واده شوې وه
که څه هم د وینو د لیدولومري ځل وي .

مسئله - د حیض په مهال جماع کول او ترنامه لاندې او په ورنونو
باندې خوند اخیستل هم حرام دي .

مسئله - د حیض په مهال کې لمونځ نه فرضيږي څکه یې نو قضا
هم نشته او روژه فرضيږي څکه یې قضا هم راوړل ضروري دي .
مسئله - د حیض لږ تر لږه موده درې شپې او ور یې ده او ډیر تر ډیره
یې لس شواروزه ده .

مسئله - که وینې تر دريو ورځو لږې وي نو داحیض نه بلکې دې ته
استحاضه یا مرض ویل کیږي، نو له دې وینو وروسته که کومې
میرمنې لمونځ پرېښی وو نو قضابه یې راوړي .

مسئله - همداراز که له لسو ورځو وینې تیرې شي نو داهم حیض
نه بلل کیږي له لامبلو وروسته به لمونځ کوي، روژه به نیسې او
له لامبلو مخکې جماع هم ورسره روا ده .

فایده : هر حیض ته تیر شوی نژدې حیض عادت بلل کیږي .

مسئله - که وینې ودريږي وروسته له لسو شواروزو او دکوم
لمانځه یوا یې دومره مهال وو چې تکبیر اولی پکې ځاییدو نو لمونځ
پرې فرضيږي او قضا به یې راوړي، او جماع له لامبلو مخکې
ورسره رواکیږي .

مسئله - که وینې وروسته له عادته له لسو شواروزو مخکې

ودريږي او دکوم لمانخه دومره وخت پاتې وو چې غسل (سره له اغوستلو دکاليو) او تکبير اولی دواړه پکې خايدل نو ددې مهال لمونځ په ميرمن فرضيږي او قضا به يې هرو مرو راوړي، او جماع له لامبلو مخکې ورسره روا ده ځکه چې دا حکما پاکه ده و او که دومره وخت وو چې لمونځ او تکبير اولی دواړه نه پکې خايدل نو لمونځ نه پرې فرضيږي او ترڅوچي يې لامبلي نه وي جماع هم نده ورسره روا .

مسئله - که وينې له عاده مخکې ودريږي نو ودې لامبي لمونځ به کوي، روژه به نيسي او جماع نه ده ورسره روا ترڅو چې عادت يې تير نه شي .

مسئله - که وينې له لسو شواروزو تيرې شي او د ې عادت معلوم وو نو دعادت شپې يې حيض بلل کيږي او نورې له عاده ډيرې مرض ل کيږي نو دهغو ورځو دلمانخه قضا به راوړي کومې چې له عاده زياتې وي . او که يې عادت نه درلود او دوينو لومړی ځل وو نو لس شواروزه به حيض بلل کيږي او تردې زياتې به مرض بلل کيږي و نو غسل دې وکړي لمونځونه به کوي، روژه به نيسي اوله لامبلو مخکې جماع ورسره روا ده .

مسئله - که په لومړي ځل يوي ې ته يوه ورځ وينه ورغله او څوارلس شپې پاکه وه او شپاړلسمه ورځ بيا وينه ورغله نو داتولې شپې وينې بلل کيږي نو لس شپې يې حيض او نورې يې مرض ل کيږي .

مسئله - که عادت درلودونکې ې ته له عاده يوه ورځ مخکې وينه ورغله او لس شپې پاکه وه او دوولسمه ورځ بيا وينه ورغله او عادت يې دساري په توگه لس شپې وو نو پداسې حالت کې به هغه لس شپې چې ې په ظاهري ډول پاکې تيرې کړي هغه پاکې شپې به حيض او هغه دوه لومړنۍ او آخيرنۍ شپه چې په ظاهره وينې وې هغه دوه ور ې به مرض ل کيږي . لنډه داچې دعادت شپې که پاکې وې او که وينې وې که په پيل کې وې يا هم په منځ کې هغه حيض بلل کيږي .

مسئله - که پاکي راغله په منځ د دوو وينو کې او دپاکي له پنځلسو شپو لږه وه نو نو هغه پاکي وينې بلل کيږي .
مسئله - حايضه ميرمنه که بيگانه ناپاکه ويده شوه سهار چې

راجگه شوه پاکه وه نو دماسخوتن دلمانخه قضا به راوري . والله اعلم بالصواب

د نفاس مسایل او حکمونه

مسئله - نفاس هغو وینو ته وایي چې له میرمنو څخه له ولادته وروسته ځي .

مسئله - دنفاس لږه موده نده څرگنده , او زیاته موده یې څلويښت شواروزه ده . که له څلويښتو شواروزو نه وینې زیاتې شوې او یې عادت درلود نو دعادت موده یې نفاس ده اوله عادتته زیاتې شپې یې په مرض کې شمارل کېږي , ځکه به نو دهغو لمونځونو چې دخپل عادت په زیاتو شپو کې یې قضاکړي قضایي راوري .

دساري په توگه دیوې میرمنې دنفاس عادت 35 شپې دي او دې میرمنې ته له 40 شواروزو نه زیاته وینه ورغله نو اوس به دا 35 شپې دخپل عادت په بڼه په حیض کې شماری او دنورو ورځو دلمونځونو قضایي به راوري .

مسئله - که په لومړي ځل کومې میرمنې ته داپيښه وروشي او وینه یې له 40 شواروزو زیاته شي نو د داسې میرمنې حکم دادی چې 40 شپې به نفاس شمیري اوتر دې زیاتې به مرض ل کېږي ځکه به نو دا لامبي او لمونځ به کوي , روژه به نیسي او له لامبلو مخکې جماع هم ورسره روا ده .

مسئله -دلمانځه په نه کولو او دروژې په نه نیولو او دجماع په نه کولو کې دنفاس حکم دحیض دحکم په څیر دی , البته که کومه میرمنه دنفاس په موده کې 15 شپې پاکه شوه او بیا یوه ورځ وینه ورغله نو دا 15 ورځې هم په نفاس کې شمارل کېږي نه په پاکي کې .وعليه الفتوى .

مسئله - که کومې میرمنې ته یوه ورځ وینه ورغله او 38 شپې پاکه وه بیا بله ورځ بیا وینه ورغله نو داتوله موده په نفاس کې شمارل کېږي .

مسئله - که یوې میرمنې یوه ټکړه وزیږوله او هغې یوشی درلودل لکه لاس , یا پښه , یا نوکونه , یا ويښتان , یا گوته نو دا ټکړه داوولاد په حکم کې راځي او له دې وروسته کومې وینې چې راځي په هغې دنفاس حکمونه جاري کېږي , او که یې کومه نښانه نه وه نو بیا به گورو چې آیا دا وینه درې شواروزه جاري وه که

نه او آيا تردې وینو مخکې دې میرمنې طهر صحیح یعنې پوره پنځلس ورې پاکې تیرې کړي که نه که دا دواړه حالتونه موجود وو وینه هم لږ تر لږه درې شواروزه روانه وه او له دې وینې مخکې میرمنې طهر صحیح هم تیر کړی وو نو بیا پدې وینو د حیض احکام جاري کېږي او که له نومړو شرطونو نه کوم یو هم نه وو نو بیا دا وینې مرض ل کېږي او د حیض حکمونه هم نه ورباندې جاري کېږي .

د زکات وجوب

زکات یا خو په لغت کې پاکي ته وایي نو زکات ته هم څه زکات وایي چې په ورکولو سره یې پاتې مال او شتمني پاکې وي ، او یا هم زکات زیاتوالي ته ویل کېږي نو زکات ته هم څه زکات وایي چې د الله تعالی له لورې د فرض کړای شوي برخې په ورکولو سره د مال نوره برخه زیاتېږي .

په قرآن کریم کې پالونکي تن جل جلاله زکات نژدې په 34 ځایونو کې دلمانځه تر څنګ ذکر کړی . او فرمایلي یې دي چې :

1- **وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاٰكِعِينَ [البقرة : 43 - ژباړه :** او سم قائموی (په بشه ترتیب سره اداکوی) لمونځ او ورکوی زکات او رکوع وکړی سره له رکوع کوونکو (لمونځ کوونکو مسلمانانو) .

2- **وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهََ وَيَالِوالِدِينَ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ [البقرة :**

83 **ژباړه :** (او یاد کړه هغه وخت ای محمده) چې واخیست مونږه ټینګه ژمنه له بني اسرائيلو نه چې عبادت مه کوئ مګر یوا یې دالله او (نیکی کوئ) له مور او پلار سره , او له خاوندانو دخپلوی سره , او له یتیمانو سره , او له مسکینانو سره او وایئ خلکو ته یې خبرې , او سم قائموی لمونځ او ورکوی زکات .

بیا وګرځیدئ تاسې (له دې ژمنې) مګر (ونه ګرځیدل) لږ له تاسې څخه حال داچې هم دا تاسې مخ اړوونکي یاست (له الهي احکامونه) .

همداراز دا لاندې آیتونه هم د زکات د فرضیت په اړه راغلي دي :

3- **وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ**

عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بِصِيرٍ [البقرة : 110]
4- لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ
آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى
حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ وَعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا
وَالصَّائِرِينَ فِي الْبِاسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ [البقرة : 177]

5- إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ [البقرة : 277]

6- أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
فَلَمَّا كَتَبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ
أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ
قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تظَلَمُونَ فَتِيلًا
[النساء : 77]

7- لَكِنَّ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ
وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا [النساء : 162]

8- وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا
وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي
وَعَزَّيْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ
فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ [المائدة : 12]

9- إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ [المائدة : 55]

10- وَكُتِبَ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدُّنَا إِلَيْكَ قَالَ
عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكُنْهَا
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ [الأعراف : 156]

11- فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصِرُوهُمْ وَأَقْعِدُوا لَهُمْ كُلَّ مِْرَصِدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [التوبة : 5]

12- فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ [التوبة : 11]

13- إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ [التوبة : 18]

14- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ [التوبة : 71]

15- فَأَرَدْنَا أَن يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا [الكهف : 81]

16- وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا [مريم : 13]

17- وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا [مريم : 31]

18- وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا [مريم : 55]

19- وَجَعَلْنَاهُمْ أئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَايِدِينَ [الأنبياء : 73]

20- الَّذِينَ إِن مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أُقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ [الحج : 41]

21- وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلِ

وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيداً عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ
فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى
وَنِعْمَ النَّصِيرُ [الحج : 78]

22-وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ [المؤمنون : 4]

23-يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْ أَنَّهُ فُضِّلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ
مَا زَكَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَداً وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ [النور : 21]

24-رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ
الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ [النور : 37]

25-وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ [النور :
56]

26-الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ
[النمل : 3]

27-وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبِّاً لِيُرَبِّوْا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرُبُّوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا
آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضَعِفُونَ [الروم : 39]

28-الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ
[لقمان : 4]

29-وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ
وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ
أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً [الأحزاب : 33]

30-الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ [فصلت : 7]

31-أَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ

اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ
خَيْرٌ يَمَا تَعْمَلُونَ [المجادلة : 13]

32- إِنْ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ
مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يَقْدِرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عِلْمَ أَنْ لَنْ تَحْصُوهُ فَتَابَ
عَلَيْكُمْ فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ
وَأَخْرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَخْرُونَ يِقَاتِلُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرَبُوا
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَحْدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ
خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [المزمل : 20]

33- قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا [الشمس : 9]

34- وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ [البينة : 5]

همداراز په مبارکو نبوي احاديثو کې هم دزکات د ورکړې حکمونه شوي دي . له حضرت عبدالله بن عمر (رض) نه روايت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي چې داسلام بنسټ په پنځو خبرو بشودل شوی ۱- کلمه : چې له الله تعالی نه پرته نور هيڅوک لایق دعبادت نشته او محمد (صلی الله علیه وسلم) دالله تعالی بنده او رسول دی , ۲- دلمونځ اداکول , ۳- دزکات اداکول , ۴- دبیت الله حج , او ۴- درمضان دمیاشتې روژې . - بخاري او مسلم .-

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه وايي کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه يمن ته دامير په توگه ورواستاوه نو ورته یې و فرمايل : چې هلته ولاړشې نو خلك داسلام لوري ته رابوله , او هغوی ته وایه چې داسلام لپاره تر ټولو لومړی د دې اقرار اړین دی چې الله تعالی یودی او له هغه پرته هيڅوک دعبادت وړ نه دی , او زه (محمد صلی الله علیه وسلم) دخدای رسول یم , که هغوی ستا دا خبره ومنې نو بیا ورته ووايه چې : الله تعالی په شپه اوورځ کې په تاسې باندي پنځه لمونځونه هم فرض کړي دي , که دا خبره هم هغوی ومنله نو بیا ورته ووايه

چې : الله تعالى په تاسې زکات هم فرض کړی دی , چې ستاسې له شتمنو به اخستل کېږي او په غریبانو به مو ویشل کېږي . (بخاري او مسلم) .

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي : ماته امر شوی چې ترهغو له خلکو سره وچنې م ترڅو هغوی دا شاهدي ورنکړي چې خدای جل جلاله یودی او محمد دالله تعالى رسول دی , او لمونځ قائم نکړي , او زکات ورنکړي , خو کله چې هغوی کلمه ووايي , لمونځ ادا کړي زکات ورنکړي نو بیا زما له لورې دهغوی ځانونه او مالونه خوندي کېږي له هغه وروسته به داسلام غوښتنې له دوی نه پوره کول کېږي او دنورو ورځو حساب په کتاب الله کې دی . (بخاري او مسلم) حضرت ابو ایوب انصاري رضي الله عنه وايي چې : یو سړی درسول الله صلى الله عليه وسلم حضورته راغی او عرض یې وکړ چې : ماته داسې کړه راوښیې چې جنت ته دننوتلو لامل وي , رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمایلي : دالله تعالى بنده گي کوه , له الله تعالى سره څوک شریک مه نیسه , لمونځ کوه , زکات ورکوه , او صله رحمي کوه . (بخاري او مسلم .)

حضرت جریر بن عبدالله رضي اله عنه فرمایي چې : ما له رسول لله صلى الله عليه وسلم سره دلمونځ په ادا کولو , دزکات په ورکولو او هر مسلمان ته په ښو غوښتلو باندې بیعت کړی وو . (بخاري او مسلم .)

که څه هم دزکات دفریضیت په اړه نور هم ډیر احادیث راغلي دي خو مونږ په پورتنیو حدیثونو باندې بسنه کوو .

دزکات داداکولو بیان

لومړی مسئله :

کله چې په مال باندې کال تیر شي نو په سملاسي ډول دې زکات ادا شي , څکه چې په غوره کار کې ځنډ کول ښه خبره نده , هسې نه چې خدای مکړه نابیره مرگ راشي او دزکات دنه ادا کولو گناه دانسان پر غاړه پاتې شي , که چیرې دکال له پوره کیدو سره سم زکات ادا نه کړل شو نو بیا دې په راتلونکي کال کې دلومړني کال دزکات دنه اداکولو له امله په توبې ایستلو سربېره ددواړو کلونو زکات په یو وار ادا کړي . لنډه داچې په ژوند کې دې هرو مرو پاتې

زکات ادا کړې او دا وجیبه دې پر ځان باندې نه پوښي .

دویمه مسئله :

د ټول مال څلورمه برخه ورکول په زکات کې اړین دي یانې په سلو کې دوه نیمې روپۍ او په څلورم ټول کې یوه روپۍ .
۳- مسکین (بې وسه) ته د مال دورکولو پر مهال دې په زړه کې هرو مرو دا ور وگرځوي چې زه دا مال د زکات په بڼه ورکوم , که یې داسې نیت نه وي کړی او هسې یې مال فقیر ته ورکړی وي نو بیا زکات نه ادا کړي له سره یې ادا کول اړین بلل کېږي ، البته دورکول شوي مال به ځانته اجر او ثواب ورکول کېږي .

څلورمه مسئله :

که یې مسکین ته د مال دورکولو پر مهال نیت نه وو کړی نو تر کومه مهاله چې هغه مال د فقیر په لاس کې وي تر هغو د زکات ورکونکي له لورې نیت پکې سم (صحیح) دی او که یې اوس نیت وکړ هم زکات ادا کړي , خو که فقیر هغه مال خرڅ (مصرف) کړی وي نو بیا د نیت کولو هېڅ اعتبار هم نشته بلکې له نوي سره به زکات ورکوي.

پینځمه مسئله :

که چا له خپله مال یوه برخه فقیر ته د زکات په نیت له نوره مال را جلا کړه او وپیل چې فقیر ته به یې د زکات په بڼه ورکوم بیا یې هغه کوم فقیر ته ورکړ خو هغه مهال یې نیت هیر شو نو بیا هم زکات ادا شو , البته که یې د جلا کولو پر مهال د زکات نیت په هغه مال کې نه وو کړی نو بیا یې زکات هم نه ادا کېده .

شپږمه مسئله :

د زکات په ورکړه کې زکات ورکونکي ته اختیار دی چې د زکات ټولې روپۍ یوه مسکین ته ورکوي او که یې په څو مسکینانو وېشي , همداراز که وغواړي چې ټولې روپۍ په یوه ورځ چاته ورکړي او که وغواړي لږې لږې روپۍ ترڅو میاشتوهم مسکینانو ته ورکولای شي .

اوومه مسئله :

غوره داده چې مسکين ته دومره روپۍ ورکړي چې لږ تر لږه يې ديوې ور ي کار خو پرې وشي , اوپدې ورځ له چا څخه بسپنې اخيستلو ته اړ نه شي .

اتمہ مسئله :

يوه مسکين ته دومره مال ورکول چې د ډير والي له امله يې په مسکين زکات فرض شي مکروه دي , خو که بيا هم فقير ته چادومره مال ورکړ نو زکات يې ادا کړي , او تردې لږ مال ورکول بې له کراهيته روادې .

نهمه مسئله :

که کومه ميرمن چې تنگلاسي يې ټولو ته څرگنده وي يا هم دپور په نه ادا کولو کې وتلې وي چاته دپور غوښتلو په موخه راشي نو زکات ورکوونکی هغې ته دپور په نامه دزکات پيسې ورکولای شي البته په زړه کې به يې دا وي چې زه دا روپۍ دې ميرمنې ته دزکات په بڼه ورکوم نو زکات ادا کړي , که څه هم دغه ميرمن به دا فکر کوي چې گواکې هغې ته دا پيسې دپور په توگه ورکړل شوي دي .

لسمه مسئله :

که چاته دجايزې په توگه روپۍ ورکړل شي او په زړه کې يې دا تيره شوې وي چې زه دزکات روپۍ ورکوم نو بيا هم زکات ادا کړي .

يوولسمه مسئله :

که دزکات ورکوونکي په کوم مسکين باندې دساري په توگه لس روپۍ پور باندې وي نو زکات ورکوونکی دا روپۍ دزکات په بڼه مسکين ته نشي وربښلای , البته که يې لس روپۍ زکات مسکين ته ورکړي او بيا يې بيرته له مسکين نه دخپل پور په بدله واخيستې نو دا روا دي , او زکات هم ادا کيږي .

دوولسمه مسئله :

که له چا سره دساري په توگه دسپينو زرو دومره گيڼه (گانه)

وي چې له امله يې دساري په توگه په هغه سرې باندې دسپينو زرو درې ټولې زكات وركول واجبېږي ، او په بازار كې دساري په توگه ددريو ټولو سپينو زرو بيه دوه روپۍ ده نو دا سرې اوس د دريو ټولو سپينو زرو په ځاى دهغو بيه (دوه روپۍ) نشي وركولای ، ځكه چې د دوو روپو وزن د دريو ټولو سره برابر ندی ، او دسپينو زرو په زكات كې كه سپين زر وركول كې ي نو دوزن اعتبار يې كې ي نه دبيې . خو كه په همدې مسئله كې دزكات وركونكى په نوموړو دوو روپو سره زر واخلي ، يا گيلټ واخلي ، يا كپړه (رخت) يا يو بل شى واخلي او دزكات په بڼه يې وركړي ، يا پخپله درې ټولې سپين زر دزكات په بڼه وركړي نو بيا زكات ادا كې ي .

ديارلسمه مسئله :

كه دزكات وركوونكى دزكات روپۍ پخپله مسكين ته وركړې بلكې بل چا ته يې وركړې او ورته ويې ويل چې ته دا روپۍ زما له لورې مسكينانو ته دزكات په بڼه وركړه ، نو كه چېرې هغه سرې دغه روپۍ مسكينانو ته وركړې ، خو د وركړې پر مهال يې دزكات نيت هم نه وو نو بيا هم زكات ادا كې ي .

څوارلسمه مسئله :

زكات وركوونكى چاته دساري په توگه دوه روپۍ وركړې ، خو هغه چا بعينه دزكات وركوونكى له لورې وركړل شوې روپۍ مسكين ته ورنه كړې بلكې له خپله ځانه يې نورې دوه روپۍ مسكين ته وركړې او له ځانه سره يې وويل چې هغه دزكات وركوونكى دوه روپۍ به زه ځانته راوگرځوم نو پدې صورت كې زكات ادا كې ي خو پدې شرط چې دزكات وركوونكى دوه روپۍ به له نوموړي سرې سره موجودې وي او هغه به دخپلو دوو روپو په بدل كې دزكات وركوونكى ددوو روپو اخيستلو نيت هم كړى وي ، ليكن كه چېرې دزكات وركوونكى دوه روپۍ له هغه سرې نه دزكات تروركولو د مخه مصرف شوې وي او له هغه وروسته يې غريب ته خپلي روپۍ وركړې نو پدې صورت كې زكات نه ادا كېږي . همداراز كه يې دخپلو روپو دوركړې پر مهال دا نيت هم نه وو چې دى به دزكات وركوونكى دوه روپۍ ځانته وگرځوي نو بيا هم زكات نه ادا كېږي . اوس به هغه له سره نورې دوه روپۍ په زكات كې وركوي .

پین‌خ‌لسمه مسئله :

که چېرې زکات ورکوونکي چاته روپۍ نه وي ورکړي بلکې يوا ي دومره يې ورته ويلې وي چې ته زما له لوري زکات ورکړه او هغه سرې دده له لوري زکات ادا کړ نو دزکات ورکوونکي زکات ادا شو ، او څومره روپۍ چې نوموړي سرې دده له لوري په زکات کې ورکړي زکات ورکوونکی به هغه روپۍ نوموړي سرې ته ورکوي .

۱۶ مه -مسئله :

که چېرې زکات ورکوونکي دزکات دورکړې په اړه هيچا ته هم څه نه وو ويلې مگر بيا هم کوم دخداى بنده راولاړ شو اود زکات ورکوونکي له اجازې پرته يې دهغه له لوري زکات اداکړ نو دا زکات نه ادا کړ ي ، که چېرې دزکات له ورکولو وروسته زکات ورکوونکي هغه ته اجازه هم وکړه بيا هم دا زکات نه ادا کړ ي ، او هغه روپۍ چې نوموړي سرې دزکات ورکوونکي له لوري اداکړې نو د هغو دغوښتلو حق شرعاً دى له زکات ورکوونکي څخه نشي کولای .

۱۷ مه مسئله :

که زکات ورکوونکي چاته روپۍ ورکړې چې ته دا زما له لوري کوم غريب ته ورکړه نو دهغه اختيار دى چې پخپله يې کوم غريب ته ورکوي او که يې بل چاته ورکوي او ورته وايي چې دا کوم غريب ته دزکات په بڼه ورکړه (دنوم وراخستل اړين نه دي چې دفلاني له لوري يې ورکړه) او که هغه سرې دا روپۍ کوم خپل خپلوان يا پلار مور ته چې غريب وو ورکړې نو زکات ادا کړ ي . خو که هغه پخپله غريب وو نوځان ته يې نشي گرځولای . خو که زکات ورکوونکي ورته ويلې وي چې ته چې څه غواړي پدې پيسو يې وکړه او يا چې چاته يې ورکول غواړي وريې کړه نو بيا يې په هغه صورت کې ځانته هم گرځولای شي .

دکرهنې دزکات بيان

۱۸ مه -مسئله :

که کوم ښار دکفارو په ولکه کې و او کفار پکې اوسېدل ، بيا مسلمانانو په هغه ښار بريد وکړ او هغه يې تر خپلې ولکې لاندې راوست او هلته يې اسلام خپور کړ ، او اسلامي پاچا هغه ځمکې

له كفارو نه راوگرځولې او په مسلمانانو يې وويشلې نو داسې
خُمو ته په شريعت كې عشري خُمكې وايي . همداراز كه ددې بنار
اوسېدونكي پخپله خوشه اسلام راوړي او له هغوى سره دچې ي
كولو اړتيا نه وي بې ه شوي بيا هم دنوموړي بنار خُمو ته عشري
ويل كې ي . او د عربو دهيوادونو ټولې خُمكې عشري دي .

۱۹مه مسئله :

كه چاته له پلار نيکه نه دا خُمكې عشري په لاس ورغلي وي ، يا
يې له كوم داسې مسلمان نه اخيستي وي چې آن تر هغه پورې دا
خُمكې عشري تللي وي نو په داسې خُمو كې چې هرڅه پيدا شي
نو په هغه كې صدقه خيرات وركول واجب دي ، چې دزكات دوركړې
طريقه به يې څه په دې ډول وي :

كه يې كښت اوبه كړى نه وي بلكې يوا ي دباران په اوبو يې
پيداوار كړى وي ، يا يې دلښتي يا درياب له غاړې په لمده بله
خُمكه څه كرلي وي او اوبه يې نه وي پرې لگولي نو دداسې
كښت له پيداوار نه لسمه برخه خيراتول واجب دي ، يانې په لسو
منو كې يو من او په لسو سېرو كې يو سېر .
او كه يې چېرې كښت ته اوبه وركړې وي او يا يې له نوموړو
طريقو پرته په كومه بله طريقه خړوبه كړې وي ، نو دداسې پيداوار
نه شلمه برخه خيراتول واجب دي ، يانې له شلو منو نه به يو من او
له شلو سېرو نه به يو سېر خيراتوي . او همدا حكم دبن هم دى
، پداسې خُمو كې دصدقې په وركړه كې دلېر يا ډېر پيداوار هيڅ
توپير نشته بلكې په هر حال كې دصدقې وركول اړين دي . كه پيدا
وار لږوو كه ډير .

۲۰مه - مسئله :

د دانو ، ساكو، تركاريو، ميوو، او گلانو يانور هغه څه چې پدې خُمو كې
پيداشي همدا حكم دى .

۲۱مه - مسئله :

په عشري خُمو، غرونو يا خُنگلونو كې كه شات (شهد) راوايستل
شي نو په هغو كې هم داصدقه واجبه ده .

۲۲مه مسئله :

که چا پخپل کور کې ونه ولگوله يا يې دترکاری کوم شی وکرلواو په هغو کې میوه راغله نو په هغو کې صدقه واجب نه ده .

۲۳مه مسئله :

که عَشْرِي ځمکه کوم کافر واخلي نو هغې ته اوس عَشْرِي نه وبله کيږي، که يې بیرته مسلمان واخلي يا يې په یوه بل ډول تر لاسه کړي نو بیا هم هغې ته عَشْرِي نه ویل کيږي .

۲۴مه مسئله :

داخبره چې آیا دا لسمه يا شلمه برخه دچا په ذمه واجب نه ده : دځمکې د تن ؟ که دپیداوار د تن ؟ که څه هم پدې کې دعلماوو اختلاف دی خو غوره خبره داده چې زکوة دپیداوار د تن په غاړه واجب دی . که چېرې کښت چاته دغذوپه بدل کې په ېکه ورکړي يا دغلي دانې په بدل کې ، نو بیا داصدقه دبزگر(چاچې په ېکه اخیستی) له غاړې کيږي ، اوکه يې کښت په دهقانۍ ورکړي وي (په دوهمه برخه يا دریمه برخه يا چې په څو يې ورکړي وي) نو بیا به دځمکې تن او بزگر دواړه هریو يې دخپلې خپلې برخې سره سمه صدقه ورکوي .

زکوات چاته ورکولی شو ؟

۲۵مه مسئله :

له چا سره چې دوه پنځوس نیم تولې سپین زر يا اووه نیمې تولې سره زر يا له نوموړو شیانو سره برابر دسوداگرۍ سامان موجودوي نو داسې چا ته په شریعت کې شتمن ویل کېږي ، داسې چا ته دزکات پیسې ورکول روا نه دي، او داسې چاته دزکات اخستل هم روانه دي ، همداراز که له چا سره دذکرشویو شیانو (سپینو او سرو زرو) له بېې سره سم سوداگریز مال خو نه وي لیکن په همدې بېې برابرله اړتیا نه ډیر مال ورسره وي نو دا سړی هم شتمن دی او دزکات ورکول ورته ناروا دي ، که څه هم پداسې شتمن باندي پخپله دزکات ورکول واجب نه دي .

۲۶مه مسئله :

او که له چا سره دومره مال نه وي بلکې لږوي يا بیخي ورسره نه وي یانې دیوې ور ې دتیرولو په اندازه مال هم ورسره نه وي نو

داسې چا ته په شريعت كې غريب يا مسكين وېل كې ي ، چې هغه ته دزكات وركول او هم يې اخيستل دواړه روا دي .

۲۷مه مسئله :

هغه غټ اوسترېډ ونه ، فرشونه (قالينې او داسې نور) شاميانې (ترپالونه او لویې لویې پردې) اوډې ته ورته نورشيان ، چې هره ورځ نه كارول كې ي ، بلکې يوا ي په ودونو او خيراتونوكې ترې كار اخيستل كې ي ، نو داډول شيان په اړينو توكو كې نه شمېرل كې ي .

۲۸مه مسئله :

داوسې دو لپاره كور ، داغوستو لپاره كالي (جامې يا كپړې) ، او دكار او چوپړكولو لپاره خادمان نوكران او دكور هغه څه ، چې ډيرې مهال ورته اړتيا ليدل كېږي دا هرڅه اړين توكي ل كې ي ، ددې شيانو په درلودلو څوك نه شتمن كېږي كه څه هم نوموړي شيان د ډيرې بېې هم وي ځكه نو داسې چاته دزكات وركول روا دي ، همداراز له لوستو كسانو سره دخپلې پوهې سره سم كتابونه درلودل دهغه د اړينو اسبابوپه ډله كې راځي .

۲۹مه مسئله :

كه يوڅوك تر اړتيازيات كورونه لري (درې ، پنځه ، لس ...) او هغه يې په كرايه وركړي وي او ددغو كورونو نه چې كومه كرايه ورته راځي په هغې خپل كور چلوي ، يا يې يو كلی وي او دهغه آمدني ورته راځي ليکن دده بچيان ، او په كور كې نور خوړونكي كسان دومره ډير وي چې سره له نوموړې آمدني يې هم گزاره ډيره تنگه وي او له هغه سره نور داسې مال هم نه وي چې له امله يې په دې كس زكات واجب شي نو داسې چاته دزكات وركول روا دي .

۳۰مه مسئله :

كه له يوچا سره زر روپۍ نغدي وي (دساري په توگه) ، خو له بله پلوه هغه زر ياتردې زيات پورورې وي نو داسې چا ته زكات وركول روا دي ، او كه له زرو روپو نه لږ پور ورباندي وي نو بيا كتل پكار دي چې دزكات له وركولو وروسته له سړي سره څومره روپۍ پاتې كې ي ؟

که چیرې دزکات له ورکولو وروسته دومره روپۍ ورسره پاتې شي چې له امله یې زکات ورباندې واجب ی نو بیا داسې چا ته دزکات ورکول نه دي روا، او که دزکات له ورکړې وروسته تردې لږ روپۍ ورسره پاتې شي نو بیا هغه ته دزکات ورکول روا دي .

۳۱مه مسئله :

یو سړی دخپل کور لوی شتمن دی لیکن په سفر کې ترې چا ټول مال غلاکړ آن تردې چې کورته بېرته دتلو لپاره ورسره ډ پیسې نشته نوداسې سړي ته هم دزکات ورکول روا دي ، همداراز که له حاجي سره په لاره کې خرڅ خلاص شي خو دهغه په کور کې ډیره شتمني موجوده وي نو داسې حاجي ته هم دزکات ورکول روا دي .

۳۲مه مسئله :

دزکات پیسې کوم کافر ته ورکول نه دي روا مسلمان ته به یې ورکوي ، همداراز له زکات ، عشر، صدقه فطر، نذر او کفارې پرته نور هرډول خیراوخیرات کافر ته ورکول هم روا دي .

۳۳مه مسئله :

دزکات روپۍ په کوم مسجد کې لگول ، یا دکوم لاوارته مړي په کفن دفن کې لگول او یا دمړي له لورې دهغه (مړي) پور پرې اداکول یا په کوم بل نیک کار کې لگول نه دي روا، ترڅو پورې چې یې دا روپۍ کوم مستحق ته نه وي ورکړي نو زکات یې نه ادالکې .

۳۴مه مسئله :

دزکات روپۍ خپل پلار ، مور، نیکه، انا (نیا) ، اونورو هغه کسانو ته چې دی ورنه پیدا شوی وي ورکول نه دي روا ، - همداراز خپلو بچیانو، لمسیانو، لږوسیانو اونورو هغو کسانو ته چې دده په اولاد کې راځي هم دزکات ورکول روانه دي ، - همداراز خاوند خپلې میرمنې او میرمن یې خپل خاوند ته هم دزکات پیسې نشي ورکولای .

۳۵مه مسئله :

له پورتنیویادوشویو خپلوانو پرته نورو ټولو خپلوانو ته دزکات ورکول روا دي لکه : ورور ، خور ، ورېره ، خوږخه ، تره ، ترور، خاله ، ماما، میرنی یا ناسکه مور، نا سکه پلار ، نا سکه نیکه ، خوا یې، خسر او نورودغسې ټولو خپلوانو ته دزکات ورکول روا دي .

۳۶مه مسئله :

دنابالغ هلك يا نجلۍ پلار که شتمن وي نو داسې نابالغ ته دزکات ورکول روانه دي ، او که هلك يا جینۍ بالغ وو او پخپله دوی خو شتمن نه وي لیکن پلار یې شتمن وي نو داسې هلك اوجینۍ ته دزکات ورکول روا دي .

۳۷مه مسئله :

که د واره (کوچني) هلك پلار شتمن نه و لیکن مور یې شتمنه وه نو داسې هلك ته دزکات ورکول روا دي .

۳۸مه مسئله :

سیدانو او علویانو ته ، همداراز هغه چاته چې دحضرت عباس رضي الله عنه ، حضرت جعفر رضي الله عنه ، حضرت عقیل رضي الله عنه ، اوحضرت حارث بن عبدالمطلب له زامنو نه وي دزکات ورکول ناروا دي ، همداراز نوموړو کسانو ته هغه صدقه چې شرعا واجبې شوې وي لکه نذر ، کفاره ، عشر او صدقة الفطر ورکول هم ناروا دي او له نوموړو شیانو پرته نوره کومه صدقه او خیرات ورکول روا دي .

۳۹مه مسئله :

دکور نوکر ، چاپراسي ، او خدمت گارې ته دزکات ورکول روا دي ، لیکن دهغوی په تنخواه کې حسابول یې روا نه دي البته که یې له تنخواه پرته دجایزې او اکرام په ډول ورکول او په زړه کې یې دزکات نیت وکړ نو داهم صحیح ده زکات یې اداکېږي .

۴۰مه مسئله :

کوم هلك ته که زکات ورکوونکې یې شیدې ورکړې وي هغه ته ، یا دزکات ورکوونکي ته په ماشومتوب کې کومې یې شیدې ورکړې وي هغې ته دزکات ورکول روا دي .

۴۱مه مسئله :

که دکومرې يې مهر زر روپۍ وي ليکن دهغې خاوند ډيرغريب وي او مهر نه شي اداکولای نو داسې يې ته دزکات ورکول روادي ،ليکن که يې خاوند شتمن وي ليکن مهر نه ورکوي ،يا يې خاوند ته مهر وباشه نو بيا هم يې ته دزکات ورکول روادي ،ليکن که دمېرمنې دا تمه وه چې کله هم زه له خاوند نه دخپل مهر روپۍ وغواړم نو راکوي يې نو داسې يې ته بيا دزکات ورکول روا نه دي .

۴۲مه مسئله :

که يوچاته پدې گومان زکوة ورکړل شي چې مستحق دی خووروسته ورته څرگنده شوه چې هغه شتمن ياسيددی. اويایې هم په تياره کې چاته زکات ورکړ خووروسته ورته په بشکاره شوه چې هغه يې ياخوموريا لوروه اويایې هم يوله هغو خپلوانوخه و چې زکات ورکول ورته ناروادي؟ نوپدې ټولوصورتونوکې زکات اداشو اوله نوي سره يې بيا اداکول واجب ندي. خوکه اخستونکي ته داڅرگنده شوه چې هغه مستحق نه دی اوداهم ورته جوته وه چې دا دزکات پيسې دي نونه دي اخلي اوکه يې واخستلې نوبېرته دي زکات ورکونکي ته وروسپاري.اوکه له زکات ورکولووروسته معلومه شوه چې ده خپل زکات کافرته ورکړی نوزکات يې نه اداکړي ي اوله سره دي اداکړي .

۳۴مه مسئله :

که دچاپه اړه څوک شک لري چې خدای خبرهغه به خواروي که شتمن نوترڅوچې يې دهغه په اړه پوره تحقيق نه وي کړی زکات دي نه ورکوي.خوکه يې پرته له تحقيقه زکات ورکړنوودې گوري چې زړه يې څه وايي.که يې زړه ويل چې هغه خواردی نوزکات يې اداشو اوکه يې ويل چې شتمن دی نوزکات يې نه اداکړي ي اوله سره دي ورکړي . اوکه دزکات له ورکولو وروسته هغه ته معلومه شوه چې هغه غريب دی نوزکات يې اداشو اوله نوي سره دزکات اداکول اړين نه دي .

۴۴مه مسئله :

دزکات اودصدقې په ورکړه کې دې دلومړیتوب حق خپلوخپلوانوته ورکړل شي ځکه چې له نبوي احاديثونه په ډاگه کې ي چې خپلوخپلوانوته زکات يا صدقه ورکول دوه گونې اجر لري . لومړی يې د خيرات اجر دی اودوهم يې له خپلوانوسره دا حسان اوشې ي . البته ددې لپاره چې هغوی يې بد ونه ي هغوی ته بايد داونه ويل شي چې دغه پيسې دزکات يا صدقې دي (که څه هم چې دورکونکي نيت به دزکات يا صدقې وي)

۴۵مه مسئله :

له يوه ښارنه بل ښارته دزکات لې ل مکروه دي خوکه چيرې په بل ښار کې اوسيدونکي دهغه خپلوان ، دنژدې اوسيدونکوپه پرتله خواران وو نوبيايې هلته لې ل بې له کراهيته روا دي . البته علماو طالبانو اوددين په نوروکارونوکې بوختوخلکو ته زکات ورکول خورا اجراو ثواب لري .
والله اعلم بالصواب

نکاح

- ۱- نکاح په لغت او اصطلاح کې ، صفت يې ، رکن يې
- ۲- دنکاح شرطونه
- ۳- دنکاح حکم
- ۴- نکاح په کومو تورو تړل کېږي ؟
- ۵- نکاح چې په کومو تورو تړل کېږي هغه په دوه ډوله دي
- ۶- دمحرمتو بيان

-۱

نکاح په لغت کې يو ځای کولو ، او په اصطلاح کې هغه تړون ته ويل کېږي چې له امله يې سرې ته له ميرمنې او ميرمنې ته له سرې نه دشریعت په چوکاټ کې دننه دخپل غريضة غوښتنو دپوره کولو حق حاصلېږي .

صفت يې : نکاح دا اعتدال په مهال سنت مؤکده ، او دورپسې کېږي دپه مهال واجبه ده ، خو که دسرې له لوري په ميرمنه باندې دتيري کولوا دنه سمبالولوویره وه نو بيا داسې چاته دنکاح کول مکروه دي .

د نکاح رکن : ايجاب او قبول دی ، له تړون کوونکو نه چې هر يو يې

په لومړي ځل کوم توری ادا کوي هغه ته ایجاب او له دوهمه لوري دنوموړي توري ځواب ورکولو ته قبول ویل کیږي .

۲- دنکاح شرطونه په لاندې ډول دي

۱- تړون کوونکي به عاقل بالغ او ازادوي , نو دليونې او هغه ماشوم چې عقل نلري نکاح نه منعقدہ کیږي , او دمړيې او هغه ماشوم چې عقل ولري نکاح بیا د(ولي) تر اجازې پورې موقوفه بلل کیږي .
۲- محل به دنکاح وړ وي , یعنې داسې میرمن به وي چې له هغې سره شرعا نکاح روا وي .

۳- تړون کوونکي به دیوه او بل خبرې اوري

۴- دنکاح په مهال به دوه شاهدان نارینه یا یو نارینه او دوه ښه موجودي وي , په شاهدانو کې هم اسلام , عقل , ازادي او بلوغ شرط دی

۵- شاهدان به دتړون کوونکو خبرې اوري , څکه نو دبیدو خلکوپه شاهدي سره نکاح نه تړل کیږي

۶- ایجاب او قبول به په یوه مجلس کې وي

۷- ایجاب او قبول به سره مختلف نه وي , دساري په توگه که یو سړي چاته وویل چې زه خپله لور تاته په یو لک روپۍ ولور په نکاح درکوم او دوهم سړي وویل چې نکاح مې قبوله ده خو ولور نه قبلوم نو دانکاح باطله ده

۸- نکاح به د ټول بدن ته یا داسې اندام ته راجع وي چې هغه په ټول بدن باندې تعبیريږي لکه سر او غاړه , څکه نو که چا وویل چې زه دلور لاس یا پښه تاته په نکاح درکوم نو دا نکاح نه تړل کیږي , خو کچیري یې گیده یا شا وښودله نو داحنافو دمشایخو په اند یې نکاح تړل کیږي , او کچیري یې وویل چې نیمایي لور تاته په نکاح درکوم نو غوره قول دادی چې نکاح یې نه کیږي .

۹- خاوند او میرمنه به څرگندوي , نو که دچا دوه لوی وي او ويې ویل چې زه یې یوه تاته په نکاح درکوم او څرگنده یې نکره چې کومه یوه نو نکاح یې نه کیږي

۱۰- ه به په نوموړي نکاح خوښه اراضی وي , که هغه باکره بالغه(پیغله) وي او که ټیبه (یو ځل واده شوي) .

۳- دنکاح حکم

دادی چې سړي ته له میرمنې او میرمنې ته له سړي څخه تر شرعي چوکاټ لاندې دهرډول غریزه اړتیاوو دپوره کولو اجازه ورکول کېږي. او په سړي باندې د بې نفقه، لباس، او وگورواجبېږي، او میرمنه د خاوند له اجازې پرته د باندې تللو حق نلري، همداراز حرمت مصاهرت (چې تفصیل یې دمحرمتوپه بیان کې راځي) اود میراث وړلو حقونه دواړو غاړو ته ور په برخه کېږي. همداراز په خاوند باندې له یوې نه دډیرو و په مهال دهغوی تر منځ برابري کول په شپه تیروولو، لباس او خوراک کې واجبېږي، همداراز په میرمنه باندې د خاوند دوربللو په مهال د خاوند خواته ورتلل واجبېږي او د خاوند او بې تر منځ په بڼه ډول گزاره کول اړین بلل کېږي، او خاوند ته د همدې میرمنې له خور سره نکاح کول دنوموړې میرمنې تر ژونده پورې حرامېږي.

۴- نکاح په کومو تورو تړل کېږي؟

نکاح په ایجاب او قبول تړل کېږي خو دا خبره په یاد ساتل اړین بریښي چې دا ایجاب او قبول توري به دواړه یا یې هم کوم یو په تیرې شوې زمانې دلالت کوي، دساري په توگه داسې به وبلل کېږي (ما خپله فلانې لور تاته درکړې وه) دابل لورې به وایي (ما قبوله کړې وه) یا به داسې وایي (ما خپله لور تاته په نکاح درکړیوه) دا بل لورې به وایي (ما قبوله کړیده) دگوندگي نکاح په اشاره باندې تړل کېږي که یې چیرې د قبول لپاره ځان یې اشاره څرگنده وه.

۵- نکاح چي په کومو تورو تړل کېږي هغه په دوه ډوله دي

لومړی صریح توري، لکه دنکاح توري (ما خپله لور تاته په نکاح درکړیوه) د تزویج توري (زه خپله لور تاته په تزویج درکوم) همداراز هغه ټول توري چې په هغو سره دیوه څرگند شي ملکیت په سملاسي ډول تر لاسه کېږي په هغو تورو سره نکاح هم تړل کېږي لکه: هبه، تمليك، صدقه، بیع او شرا تورو سره نکاح تړل

کيڙي .

دوهم - دنکاح دتړلو لپاره کنایي توري :

څنگه چې دنکاح دتړلو لپاره کنایي توري ډیر دي او حکمونه یې سره جلا جلا دي ځکه یې نو له لیکلو نه ډډه کوو ، البته دنکاح په ترڅ کې دکنایي تورو دکارولو په مهال کې دې د نکاح دتړل کیدو او نه تړل کیدو پوښتنه له ځایي علماو نه وپوښتل شي .

۶-دمحرماتو بیان

له نکاح مخکې او له نکاح وروسته چې له کومو میرمنو سره نکاح تړل حرام دي هغه په نهه ډوله دي :

لومړی -محرمات بالنسب : یعنې هغه میرمنې چې دنسب له امله ورسره نکاح حرامه ده لکه میندې ،خویندې ، تروریانې ،خاله گانې ، وریرې ، خورزې ، له نوموړو میرمنو سره دتل لپاره نکاح کول (یا هم ورسره یو ځای کیدل دملک یمین په ډول) حرام او ناروا دي .
په میندو کې دسرې میندې او نیا گانې که هغه دپلار له لورې وي که دمور له لورې تر هرڅومره لوړه پوره پورې ټولې ی دي .
همداراز په لوڼو کې خپلې لوې او دزامنواو لوڼو لوې تر هرڅومره ښکته پوره پورې ټولې ی دي .

همداراز په خویندو کې هغه خور چې په مور او پلار دواړو کې سره وي (حقیقي خور)،یا یوا ی په پلار کې سره وي (اخيافي خور) یا یوا ی په مور کې سره وي (علاتي خور) ټولې ی دي .
همداراز په وریرو او خورزو کې خپله دوي او دهغوي لوې او دهغوی دلونو لوې تر هرڅومره ښکته پوره پورې ټولې شریکې دي .
په عماتو کې هغه عمه چې دپلار او مور دواړو له لورې وي یا یوا ی دپلار یا یوا ی دمور له لورې وي همداراز دنيکونو عمې دمور عمې دنياگانو عمې تر هرڅومره لوړه پوره پورې ټولې ی دي .
له خالاگانو نه هم دعمه گانو په څیر دمور او پلار یا یوا ی دپلار یا یوا ی دمور همداراز دپلار ، نیکونو، مور او نياگانوخاله گانې تر هرڅومره لوړه پوره پورې ټولې مراددي .

دوهم -محرمات صهریه : هغه میرمنې چې دخسر گنې توب له

امله ورسره نکاح حرامه ده په څلور ډوله دي :

۱- دميرمنې ميندې او نياگانې که هغه دمور له لورې وي که دپلار تر هرڅومره لوړه پوره پورې چې وي ټولې حرامې وي .
۲- دميرمنې لوي (چې هغه له بل خاوند څخه وي يا دهغې داوډونو لوي تر هرڅومره بشکته پوره پورې چې وي خو پدې شرط چې له نکاح وروسته به له نوموړې ميرمنې سره جنسي اړيکې ټين ې شوي وي خو که له نکاح وروسته دجنسي اړيکو تر ټينگيدا له مخې دخاوند او ې تر منځ جدايي (طلاق) راغله نو بيادې خاوندته دميرمنې دعدت (دريو حيضونو که حامله نه وي او که حامله وي بيا يې عدت دماشوم پيدايښت دی) تر تيرولو وروسته دنوموړې ميرمنې له هغو لوڼو سره چې له بل خاوندڅخه وي نکاح روا کيږي .

۳- دځوی ميرمنه , دځوی دځوی ميرمنه , تر هر څومره بشکته پوره پورې , که ځوی له نوموړې ميرمنې سره جنسي اړيکې تر سره کړي وي او که يې نه وي په هر صورت حرامې وي . البته دمتبني (يعني هغه چاته چې يواځې په خوله ورته ځوی ويل شوي وي او په حقيقت کې يې ځوی نه وي) له ميرمنې سره نکاح کول روا دي .
۴- نوموړي تړون کوونکي ته دميرمنې دپلرونو او نيکونوتر هر څومره لوړه پوره پورې وي (که هغه دپلار له لورې وي او که دمورله لورې) له ميرمنوسره نکاح کول ندي روا .

دا هم هغه ميرمنې دي چې دتل لپاره ورسره نکاح حرامه ده .
دريم - محرمات بالرضاع : هغه ټولې ميرمنې چې دنسب اوصهریت له امله ورسره نکاح حرامه ده درضاع (د دوه نيمو کلونوپه موده کې دکومې ميرمنې د شيدو لو) له امله په شيدې ونکې هلک يا انجيلی باندې حرامې وي . که څه هم ماشوم يا ماشومې د ميرمنې تې يوا ې يو ځل رودلی وي بياهم رضاع ثابتيږي .

څلورم - محرمات بالجمع : يعنې هغه ميرمنې چې په يوه مهال کې په نکاح کې يو ځای کول حرام دي په دوه ډوله دي : ۱- د اجنبیاتو تر منځ يو ځای کول ۲- د ذوي الارحامو تر منځ يو ځای کول .

۱- د اجنبیاتو تر منځ خو هېڅکله هم ترڅلورو نه ډيري ې يو ځای کول روا نه دي . هر مسلمان ته په يوه مهال يوا ې دڅلورو و د په نکاح کولو اجازت شته او بس ، خو کچيرې له څلورو نه کومه يوه يې مړه شوه نو بيا له بلې ې سره نکاح کول ورته روا ده که په نوموړې ډول دنکاحگانو شميره تر لسو هم ور واوړي کومه پروا نلري

. یوا ی دومه خبره په یاد ساتل پکار دي چې په یوه مهال تر څلورو ډیرې نکاح کول روا نه دي .

۲- ذوات الارحامو تر منځ یو ځای والی - نو د دوو خویندو تر منځ یو ځای والی نه په نکاح سره روا دی او نه په مینځي توب سره . که هغه دواړه خویندې نسبي وي که رضاعي .

همداراز پدې اړه د یوې قاعدې په یاد ساتل پکار دي اوهغه دا چې : د داسې دوو میرمنو تر منځ په نکاح کې یو ځای والی نه دی روا چې که له هغو دواړو و نه یې کومه یوه مونږ نارینه فرض کېږي نو د دوی تر منځ نکاح نه وي روا یا دنسب له امله یا هم درضاع له امله ، دساري په توګه د یوه سړي لپاره په یوه مهال د ورپرې او دهغې د عمرې تر منځ نکاح نه ده روا ځکه له دې دواړو میرمنو نه کومه یوه که مونږ سړی فرض کېږي نو نکاح یې نه سره کیږي دا ورپره توب او عمه توب که دنسب له امله وي او که د رضاع له امله وي په دواړو صورتونو کې د یوه سړي لپاره د داسې دوو میرمنو تر منځ نکاح کول نه دي روا .

پنځم ؟ په ازاده ه برسیره مینځه په نکاح کول نه دي روا ، ځکه نو که چا مینځه او ازاده ه په یوه تړون کې سره یو ځای کېږي نو په ازاده ه کې نکاح سمیږي او په مینځه کې نه سمیږي .

شپږم - هغه میرمنې چې په هغوی پورې د بل چا حق تړلی وي نکاح نه ده ورسره روا ، لکه د مېړو بشي سره نکاح حرامه ده ، همداراز که یوه میرمن د بل چا په عدت کې ناسته وه هم نکاح ورسره حرامه ده تر څو یې عدت تیر شي ، عدت که دطلاق وي ، که د وفات وي ، که د نکاح فاسد وي ، او که شبهي نکاح دتولو عدتونو همدا حکم دی .

اووم - محرمات بالشړک : هغه میرمنې چې مجوسې یا بت پرستې وي نکاح نه ده ورسره روا ، همداراز له لمر پرستو ، ستوري پرستو ، اباحیه و ، باطنیه و ، انځور پرستو او زنادقه و سره هم نکاح نه ده روا ، البته له کتابي میرمنې سره نکاح روا ده .

اتم - محرمات بالملک : میرمنې ته دا نه ده روا چې له خپل مړي سره نکاح وکړي همداراز که کوم مړي دنوموړي میرمنې او بل چا تر منځ وي هم نکاح ور سره نه ده روا .

نهم ؟ محرمات بالطلاق : که یوه سړي خپلې میرمنې ته درې

طلاقونه ورکړل نو تر څو چې له نوموړې میرمنې سره بل چا نکاح نه وي کړي او جنسي اړیکې یې نه وي ورسره ټین یې کړي تر هغه لومړي سړي ته د دوهم ځل لپاره نه روا کېږي .
والله اعلم بالصواب

طلاق

۱-د طلاق لغوي اواصطلاحی څیړنه

۲-طلاق ولي روا شو؟؟؟

۳-دطلاق اچولودری ډولونه : احسن ، حسن ، یدعي ، پېژندنه یې

۴-د احکاموله پلوه دطلاق درې ډولونه : رجعي ، بائن ، مغلظ ،

پېژندنه یې

۵-یوه مهمه یادونه

۶-دشرعی حلالې ډ نه

۷-د طلاق توري په دوه ډوله دي : صریح ، کنایه . او حکمونه یې

۱- طلاق په لغت کې مطلقاً دتړلي شي پرانستلو ته وايي ، او د شریعت په اصطلاح کې په ځان و تورو سره سمدلاسه (لکه په طلاق بائن کې) یا په راتلونکي کې (لکه په طلاق رجعي کې) د نکاح د تړون پرې کولو ته طلاق ویل کېږي .
که څه هم په مباحو شیانو کې تر ټولو ابغض (بد) شی دپالونکي تن په وړاندې طلاق دی ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي (ان ابغض المباحات عند الله الطلاق) خو څنگه چې په ژوندانه کې کله نا کله د خاوند او میرمنې تر منځ نا خوالي آن تر دې ځایه راورسیږي چې نور یې نو له بیلوالي پرته بله کومه لاره نه وي ځکه نو د همدې اړتیا له امله په شریعت کې طلاق روا شوی دی .

۲-خو دلته اوس دا پوښتنه راپورته کیږي چې طلاق خو د خدای جل جلاله په وړاندې مبعوض دی نو ښایي چې ناروا وای ؟
ددې پوښتنې په ځواب کې علماوو دوه ځوابونه ویلي لومړی داچې په قرآنکریم کې راغلي چې (لا جناح علیکم ان طلقتم النساء ما لم تمسوهن) نو دا ایت شریف د دې دلیل دی چې د اړتیا په مهال خپلې میرمنې ته طلاق ورکول روا دي دوهم ځواب علماوو دا هم

ویلی چې : په حدیث شریف کې طلاق ته مبغوض ویل د طلاق دناروا والي دلیل ځکه نشي کیدای چې ابغض د عربي گرامر له پلوه د اسم تفضیل صیغه ده او مضاف دی مباحات ته او مباحات یې مضاف الیه دی نو له عربي قاعدې سره سم اسم تفضیل دمضاف الیه ځنې وي ځکه نو طلاق هم مباح شو نه ناروا . یوه بله پوښتنه دلته دا هم ده چې داسې حدیثونه هم شته چې په هغو کې په مطلقاتو و باندي لعنت ویل شوی نو له هغو نه د طلاق نارواوالی څرگندیږي لکه رسول الله صلی الله علیه وسلم چې فرمایلي (ایما امرأة اختلعت من زوجها بغير نشوز فعلیها لعنت الله والملائكة والناس اجمعین) هغه مېرمنې چې بې له اړتیا نه له خاوند نه جلا شي په هغوی باندي دې د خدای جل جلاله ، ملائکو او ټولو خلکو له لورې لعنت وي ؟؟ له پورتنی او همداسې نورو هغو حدیثونو څخه چې هلته په مطلقاتو د لعنت ذکر راغلی هغه مېرمنې مراد دي چې بې له کومې اړتیا نه له خاوند نه جلا کیده غواړي ، مطلقا مطلقاتي مراد نه دي .

۳- فقهي کتابونو ته له کتلو وروسته جوتیږي چې مېرمنې ته د طلاق وراچولو درې ډولونه دي چې لومړي ته یې طلاق احسن او دوهم ته یې طلاق حسن (سني) او دریم دې ته یې بیا طلاق یدعي ویل کیږي .

۱- طلاق احسن : دې ته وایي چې سړی خپلې مېرمنې ته په داسې (طهر) پاکي کې یو طلاق ور واچوي چې په هغې پاکي کې له مېرمنې سره جنسي اړیکي نه وي نیول شوي ، او بیا مېرمن پدې و دل شي تر څو عدت یې تېر شي ، صحابه کرامو به دچا له لورې خپلې مېرمنې ته په داسې ډول طلاق ور اچول مستحب ل

دلته دا خبره په یاد ساتل پکار دي چې طلاق احسن ته احسن ویل ددې معنا نه لري چې مېرمن ته داسې طلاق ورکول اړین او ښه کار دی ځکه چې طلاق خو د خدای جل جلاله په وړاندي مبغوض دی هغه هیڅکله هم ښه نه شي کیدای بلکې طلاق احسن ته د طلاق حسن له امله احسن ویل شوي تر څو ددواړو تر منځ توپیر راشي .

۲- طلاق حسن (سني) : دې ته وایي چې په دريو پاکيو کې

مېرمنې ته درې طلاقونه ور واچول شي يعنې په هرې پاكي كې يو طلاق .

پورتنې طلاق ته طلاق سني (مسنون) هم وايي خو د دې د امعنا نه ده چې طلاق احسن نو مسنون نه دی ، بلکې مسنون دواړه طلاقونه دي البته د مسنون معنا دا هېڅکله هم نه ده چې داسې طلاقونه ورکول خپلې مېرمنې ته بشه او سنت کار دی بلکې د مسنون معنا داده چې خپلې مېرمنې ته په پورتنې ډول طلاق ور اچولو سره سړی نه گناهگاريږي .

۳- طلاق بدعي: دې ته وايي چې په يوه پاكي كې خپلې ميرمنې ته په مختلفو مهالونو كې په مختلفو تورو سره درې طلاقونه ور واچول شي ، يا هم په يوه توري سره په يوه وار ميرمنې ته درې طلاقونه ور واچوي . مېرمنې ته د دې ډول طلاق په ور اچولو باندې سړی گناهگاريږي هم .

۴- د احكامو له پلوه هم د طلاق درې ډولونه دي : رجعي ، بائن ، مغلظ .

۱- طلاق رجعي :

دې ته وايي چې خاوند خپلې مېرمنې ته يو يا دوه ځله په سوچه تورو كې طلاق وركړي دساري په ډول ته په ما طلاقه يې اوداسې نور چې دطلاق په تورو صراحت پكې شوی وي . د طلاق رجعي حكم :

دا دی چې د عدت دپوره كيدو تر مهاله پورې ه دسړي په نکاح كې وي او سړی کولای شي د عدت په منځ كې كله چې يې هم زړه وغواړي رجوع کولای شي (رجوع دې يا په تورو سره وکړي يعنې مېرمن ته دې ووايي چې ما خپل طلاق اخیستی او يا دې هم مېرمنې ته په عملي ډول رجوع وکړي لاس وروړل بشکلول اومستي کول هم رجوع بلل کيږي) په طلاق رجعي كې په دوهم ځل د نکاح تړلو اړتيا نه ليدل کيږي .

ليکن که عدت تېر شو او سړي مېرمنې ته په وينا يا څه کړنې سره رجوع ونکړه نو بيا د دوی دواړو تر منځ نکاح شکيږي او مېرمنه دوهم ځای نکاح تړلای شي ، همداراز که له عدت نه وروسته د خاوند او مېرمنې تر منځ روغه جوړه وشوه نو بيا هم

میړه له مېرمنې سره نکاح کولای شي .

۲- طلاق بائن :

دېته وایي چې یاخو سړی مېرمنې ته په کنایي تورو سره طلاق ورکړي یا هم له طلاق سره کوم داسې صفت ذکر کړي چې په هغه صفت کې د سختې اظهار وي د ساري په توګه خاوند مېرمنې ته ووايي (تاته مې سخت طلاق در کړی ،) یا (تاته مې اوږد طلاق در کړی) او داسې نور .

د طلاق بائن حکم : دا دی چې د طلاق له وړ اچولو سره سم د مېړه او مېرمنې تر منځ بیلوالی راځي ه د سړي له نکاح نه وځي مېړه ته د رجوع کولو حق حاصل نه وي ، البته په عدت کې دننه یا له عدت نه وروسته مېړه له همدې مېرمنې سره نکاح کولای شي .

۳- طلاق مغلظ :

دېته وایي چې سړی مېرمن ته درې طلاقونه ورکړي ، پدې صورت کې ه په مېړه باندې حرامیږي او له شرعي حلالې پرته نکاح نشي ور سره کولا .

یوه مهمه یادونه :

دلته دا خبره هم په یاد ساتل پکار دي چې کوم طلاقونه چې مېړه مېرمنې ته وراچولي له رجوع یا نکاح وروسته به مېړه دباقي پاتې طلاقونو د وراچولو ځواک لري معنا دا چې که سړي یو طلاق وړ اچولی وو او بیا یې همدې مېرمن ته رجوع یاله عدته وروسته نکاح ورسره وکړه نو په راتلونکي کې به دا سړی مېرمنې ته د دوو نورو طلاقونو د وراچولو ځواک لري که یې بیا دوه طلاقونه یې ته وړ وچول نو هغه مغلظه ګرځي او ورباندې حرامیږي ، اوله شرعي حلالې (چې ډ نه یې مخکې را روانه ده) پرته لومړي مېړه ته نه حلالیږي . او که یې دوه طلاقونه وړ اچولي وو او بیا یې له همدې مېرمن سره نکاح یایې رجوع وکړه نو په راتلونکي موده کې به دا مېړه د یوه طلاق د وړ اچولو ځواک لري نو که یې مېرمنې ته

يو طلاق ور واچاوه نو ه ور باندي مغلظه گرځي ، او له شرعي حلالې پرته نه ورته روا کيږي .

۶-د شرعي حلالې ډ نه :

په قرآنکريم کې راغلي چې که يوه خاوند خپلې مېرمنې ته درې طلاقونه ورکړل نو دا مېرمنه نوموړي سرې ته حلاله نه ده ترڅو دا مېرمن له (عدته وروسته) له بل مېرمن سره (صحيح) نکاح ونکړي او له نکاح وروسته دوهم ډ ه له دې سره جنسي اړيکې ټينگي نکړي ، بيا يې هغه دوهم مېرمنه مړ شي يا هم طلاق ورکړي او ددې ې عدت هم تېرشي نو بيا دا مېرمنه په دوهم ځل د لومړي خاوند لپاره حلاله گرځي اونکاح ورسره تړلای شي ، دې ته شرعي حلاله ويل کيږي . له دريو طلاقو وروسته که ې له چا سره پدې شرط نکاح وکړه چې هغه سرې به له جنسي اړيکو وروسته دا طلاقوي او بيا به دا په دوهم ځل له لومړي مېرمن سره نکاح کوي نو دا شرط باطل دی او په حديث شريف کې په داسې حلاله کوونکي باندي لعنت ويل شوی ، خو له ملعونې دو سره سره که چا له کومې مېرمنې سره په همدې شرط نکاح وکړه او جنسي اړيکې يې سره ټين ې کړې او نوموړي سرې ې ته طلاق ورکړ او د ې عدت تېرشو نو د لومړي سرې لپاره له دې ې سره په دوهم ځل نکاح روا ده . او که يې له جنسي اړيکو ټينگيدو پرته طلاق ورکړ نو لومړي سرې ته نه حلاليږي او نکاح يې نه ورسره کيږي .

خوکه کومې مېرمنې له کوم سرې سره له پورتنې شرط څخه پرته نکاح وکړه که څه هم د سرې په زړه کې دا خبره وي چې زه به له جنسي اړيکو ټينگولو وروسته نوموړي ې ته طلاق ورکوم نو دا صورت بيا د لعنت وړ نه دی ، همداراز که د مېرمنې هم دا نيت وو چې له دوهم ډ ه سره دجنسي اړيکو له ټينگيدو وروسته به بېرته له لومړي مېرمن سره نکاح کوي او بېرته به خپل کور ورسره جوړوي نو دا هم گناه نه ده، ځکه گناه يوا ې دشرط په صورت کې راځي نه د نيت په مهال .

۷-د طلاق توري په دوه ډوله دي : صريح او کنایه .

۱-طلاق صريح :

دې ته وايي چې سړی مېرمنې ته په داسې سوچه تورو سره طلاق ورکړي چې په هغوی کې هېڅ ډول پټوالی نه وي ، دساري په توگه مېرمنې ته ووايي (ته طلاقه يې ، ته مطلقه يې ، ما تاته طلاق در کړی او داسې نور) .

دطلاق صريح حکم :

دا دی چې يو طلاق رجعي ور څخه واقع کيږي ، که څه هم سړي له نوموړو تورو څخه د طلاق نیت نه وي کړی .

۲- طلاق کنایه :

هغه طلاق ته ویلی شي چې په نا څرگندو تورو (مبهمو يعنې داسې تورو سره چې هغه له طلاقه پرته دنور څه امکان هم لري) سره خاوند خپلې يې ته طلاق ورکړي ، دساري په توگه مېرمنې ته ووايي (ته بانه يې ، ته خلاصه يې ، ستا پری ستا په غاړه کې دی ، ماته جلا کړي يې ، خپل اهل ته ولاړه شه ، او داسې نور) .

د کنایي طلاق حکم :

دادی چې په داسې ټولو تورو سره د مېرمنې له لورې د طلاق د نیت په مهال يو طلاق بائن واقع کيږي او که د خاوند نیت د طلاق نه وو نو بيا طلاق هم نه واقع کيږي . البته د علماو په اند دلالة حال هم دنیت قائم مقام کيدای شي يعنې که مېرمنې او مېرمنې ج ه سره وکړه او مېرمنې له پورتنو تورو نه کوم توری د مېرمنې په حق کې وکاراوه نو دلته هم طلاق واقع کيږي که څه هم نیت يې نه وي څکه چې دلته دغصې او غضب حالت د دې بش کارندوينه کوي چې د سړي به هرو مرو دطلاق نیت وو هسې اوس انکار کوي نو کله چې د غصې حالت دطلاق په نیت دلالت کوي څکه نو پداسې چا ه هم په بائن طلاق سره طلاق کيږي .

والله اعلم بالصواب

